

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
LXXX МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

el-conf.com.ua

**«ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ НАУКИ
XXI СТОЛІТТЯ»**

21 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

М. ДНІПРО

Інновації сучасної науки XXI століття,
LXXX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція.
– м. Дніпро, 21 лютого 2022 року. – 144 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей LXXX Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Інновації сучасної науки XXI століття», 21 лютого 2022 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Бабич О.О., Яценко Т.В.</i> ВПОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я-ЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗЗСО.....	6
<i>Болотова В.В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	13
<i>Варич В.Ю., Корогод С.В.</i> КРИТЕРІЙ НЕОСУДНОСТІ ПІД ЧАС ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	16
<i>Вовк А.В</i> Науковий керівник <i>Талавіра Н.М</i> VERBALIZATION OF CONCEPT DEMOCRACY IN THE INAUGURAL ADDRESS BY J.R.BIDEN	20
<i>Головатенко О.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ РОЛИКОВИХ КОВЗАНІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ	22
<i>Грибак М.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МАШИНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ ГРАМАТИЧНОГО ПРАВОПИСУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ.....	27
<i>Гузей Н.С.</i> СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	29
<i>Давиденко А.О.</i> СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ	33
<i>Денисов С.О., науковий керівник Азаров А.А.</i> РОЛЬ ДЕФЦИТУ ВІТАМІНУ D У ПАТОГЕНЕЗІ АУТОІМУННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ	36
<i>Зайченко Н.І.</i> ІДЕЯ СИНТЕЗУ МЕДИЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ 1940-Х РОКІВ АЛЬФОНСО ПРУНЕДИ	37
<i>Знанецький В.Ю.</i> ВИКОРИСТАННЯ АУДІЮВАННЯ ЯК ВИДУ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ.....	41

<i>Канівець О.М., Лощенов П.С., Радченко Я.Ю.</i> ПРИРОДНІ РЕСУРСИ СУМЩИНИ ЇХ СТАН ТА ОХОРОНА	45
<i>Кирилюк К.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНІМАЦІЇ У ВІДЕО СФЕРІ.....	48
<i>Кладченко І.М.</i> ОСВІТА НА СУЧАСНОМУ РІВНІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ.....	52
<i>Козак О.М.</i> МЕТОДИ АНАЛІЗУ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	56
<i>Коц С.М., Коц В.П., Бахнар Д.С.</i> БІБЛІОТЕРАПІЯ – МЕТОД ТЕРАПІЇ.....	63
<i>Кравченко О.Й.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ПРИРОДНЬОЇ МОВИ У ВИЯВЛЕННІ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ АКТИВНОСТЕЙ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	68
<i>Крисько В.А., науковий керівник Білан Д.А.</i> РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ВИКОНАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ.....	70
<i>Крисько В.А., Тимофєєв В.П., науковий керівник Тінін Д.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯК ЗАПОРУКА ПОБУДОВИ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ.....	73
<i>Лазарець К.В.</i> НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	76
<i>Маніяк В.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	80
<i>Маніяк В.С.</i> ДЕРЖАВНА НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ОСВІТА» («УКРАЇНА ХХІ СТОЛІТТЯ») ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ.....	83

<i>Старовойт М.</i> ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	85
<i>Медведська О.П.</i> ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ....	90
<i>Мельник О.М., Бєліков К., Луконіна В.</i> ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «е-НАВІГАЦІЯ»	93
<i>Нарольська Д.П.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	96
<i>Нестерчук В.В., Шевченко В.С.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГЦІ	101
<i>Новикова О.О.</i> ГОТОВІ МАКЕТИ, ЯК ОСНОВА ДІСВОГО ВЕБ-САЙТУ	105
<i>Побережна Л.В.</i> ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ТРВЗ-ТЕХНОЛОГІЙ...	109
<i>Славневська Н.Г.</i> РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ЇХ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	113
<i>Стара А.В., Сазонець О.М.</i> ЛОГІСТИЧНІ ТРЕНДИ 2020-2021 РОКУ: ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПЕРЕВЕЗЕННЯ	118
<i>Сьомик-Жураківська Л.О.</i> ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ.....	122
<i>Чиркіна С.В., Ярош Л.В., Пазиненко Т.І.</i> ДУХОВНА КУЛЬТУРА У СТАНОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ	133
<i>Чмихун Н.О.</i> ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СВІТ РОМАНУ І. БАГРЯНОГО «ТИГРОЛОВИ».....	135

ВПОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗССО

Бабич Оксана Олександрівна

викладач вищої категорії

Яценко Тамара Володимирівна

викладач-методист

Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г.Шевченка

Черкаської обласної ради»

м.Умань, Україна

Основна мета сучасного закладу загальної середньої освіти полягає у формуванні здорової особистості. Здорової, як фізично, так і духовно. Тому кожна школа сьогодні шукає свій шлях змін у просторі покращення якості освіти та виховання.

Учитель, володіючи сучасними педагогічними знаннями, при постійній взаємодії з учнями, їхніми батьками, медичним працівником та шкільним психологом, повинен планувати й організувати свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів педагогічного процесу.

Здоров'я дітей – одне з основних джерел щастя, радості і повноцінного життя батьків, вчителів, суспільства в цілому. Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді. Турботу викликає різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління, зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання смертності, особливо дитячої, а також відсутність мотивації до збереження та зміцнення здоров'я.

Вступаючи до школи, 85% дітей мають ті чи інші порушення соматичного та психічного характеру, зростає кількість дітей, які мають психоневрологічні захворювання.

За даними медичної статистики, вже наприкінці дошкільного віку в 17–21% дітей реєструються хронічні захворювання. Патологічні відхилення в роботі опорно–рухового апарату мають

30–32% дітей, носоглотки – 21–25%, нервової системи – 27–30%, органів травлення – 27–30%, алергічні прояви реєструють у 25% дітей.

Не менш актуальною є проблема шкільної зрілості дошкільників та першокласників, яка особливо загострилась у зв'язку з переходом на більш ранній термін шкільного навчання – з шестирічного віку. Навіть наприкінці навчального року функціонально «незрілими» залишаються від 22 до 26% шестирічних першокласників.

Доведено, що у групі молодших школярів з низьким рівнем «шкільної зрілості» спостерігається несприятливий характер протікання адаптаційних процесів та вища питома вага випадків порушень здоров'я та формування хронічної патології.

На кінець навчання в середньому по Україні не більше 6-10% випускників загальноосвітніх шкіл можуть вважатися здоровими, тоді як 52% – мають морфофункціональні відхилення різного характеру, а 40% мають хронічні захворювання, а в школах нового типу відсоток практично здорових учнів є ще нижчим і сягає лише 2 – 3 %. Гігієнічна оцінка навантаження учнів у школах нового типу показала, що навчальне навантаження перевищує допустимі рівні на 1 – 3 години, зростає кількість обов'язкових предметів, робочий день збільшується та негативно впливає на школярів зниженням рухової активності.

За даними експертів 75% хвороб у дорослих людей є наслідком умов життя в дитячі та молоді роки.

У Законі України «Про загальну середню освіту» в ст. 5 зазначено, що завданнями загальної середньої освіти є: виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців).

В ст. 22 говориться про те, що загальноосвітній навчальний заклад повинен забезпечувати безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, формувати гігієнічні навички та засади

здорового способу життя учнів (вихованців). І що відповідальність за організацію харчування учнів покладається на керівників цих навчальних закладів.

Здоров'я дитини, її соціально – психологічна адаптація, нормальне зростання і розвиток багато в чому визначаються середовищем, у якому вона живе. Для дитини 6 – 17 років таким середовищем є школа. Оскільки тут дитина проводить 70% часу.

Існують різні визначення здоров'я та підходи до його збереження та зміцнення в педагогіці. Згідно визначенню Всесвітньої організації охорони здоров'я: “Здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороб або фізичних вад”.

Від чого ж залежить здоров'я людини? У результаті численних досліджень вчені встановили, що серед чинників, від яких залежить здоров'я людини, яка проживає у цивілізованій країні в умовах миру, за відсутності природних катаклізмів, приблизно 20-22% припадає на екологічні та соціальні чинники, 20-22% – на спадковість і генетичні порушення, 8-10% – на розвиток медицини і якість медичного обслуговування та охорони здоров'я, а близько 50% припадає на спосіб життя людини, на її ставлення до власного здоров'я.

Ось чому тема створення у школі здоров'язберігаючого середовища є такою актуальною.

Що ж розуміють під поняттям «здоров'язберігаюча технологія»?

Слово «технологія» в перекладі з грецької мови означає вчення про мистецтво.

Здоров'язберігаюча технологія – це побудова послідовності факторів, що попереджують руйнування здоров'я при одночасному створенні системи сприятливих для здоров'я умов.

Поняття «здоров'язберігаючі технології» об'єднує у собі всі напрямки діяльності загальноосвітнього навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я.

Під здоров'язберігаючими технологіями вчені пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини у школі (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);

- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);

- повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Слід зазначити, що впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій пов'язано з використанням медичних (медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-оздоровчих), соціально-адаптованих, екологічних здоров'язберігаючих технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності.

Здоров'язберігаючі технології дозволяють:

- сформувати соціальну зрілість випускника;

- забезпечити можливість учням реалізувати свій потенціал;

- зберегти і підтримати фізіологічне здоров'я учнів.

Аналіз досліджень педагогів та психологів (Є. Бондаревської, Т. Бабенко, І. Аршавського, С. Громбах, Л. Дихана, П. Каптерєва, А. Сидоренко, Н. Рилової, Т. Овчиннікової, О. Богініч, Н. Денисенко та ін.) дало змогу стверджувати, що здоров'язберігаюче середовище – це поняття, яке включає в себе сукупність певних умов (гігієнічних, медичних, психологічних, педагогічних), здоров'язберігаючих технологій, які використовуються навчальним закладом, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дітей, на покращення їх настрою та самопочуття, на створення сприятливих умов для їх розвитку та саморозвитку, на покращення їх функціонального стану організму, підвищення їх адаптаційних можливостей та формування мотивації на здоровий спосіб життя (дітям в ньому комфортно перебувати впродовж дня).

Завдання, які повинні вирішувати вчителі в Школі сприяння здоров'я:

1. Створення психолого-педагогічних і організаційно-педагогічних умов, які забезпечують психічне здоров'я і комфорт учнів за допомогою гуманізації і демократизації навчально-виховного процесу на основі: фізкультурно-спортивної актив-

ності; обґрунтованої відповідності навчального навантаження обсягові інформації, психофізичним можливостям її засвоєння; переведення традиційної інформаційно-об'ємної системи навчання на систему, яка навчає учнів самостійно здобувати знання, вільно мислити, застосовувати отриману інформацію на практиці.

2. Реалізація наукової організації навчальної праці, харчування та відпочинку учнів.

3. Створення максимально можливих санітарно-гігієнічних умов.

4. Включення учнів до свідомої діяльності з формування культури здорового способу життя, забезпечення цього процесу навчально-методичними посібниками.

5. Створення в навчальному закладі системи управління та моніторингу здоров'язберігаючої технології.

6. Формування культури здорового способу життя учнів як у навчальний, так і позаурочний час.

7. Забезпечення програмного і навчально-методичного обладнання з проблем здоров'язберігаючої технології.

8. Забезпечення психологічного і медичного супроводу освіти.

9. Створення оптимальних умов для функціонування фізичної культури; забезпечення можливостей для впровадження сучасних інноваційних форм і методів роботи.

10. Створення інформаційно-комп'ютерного забезпечення оздоровчої системи.

11. Відкриття в навчальному закладі консультативно-оздоровчих центрів здорового способу життя для учнів, батьків і вчителів.

13. Створення умов для дослідницько-експериментальної і науково-пошукової роботи з питань моделювання й апробації здоров'язберігаючих освітніх технологій.

Хорошим прикладом щодо збереження та зміцнення здоров'я учнів є такі країни як Німеччина та Бельгія. Так, діти в усіх школах Німеччини на перервах зможуть насолоджуватися безкоштовними яблуками й морквою.

За словами науковців, завдяки щоденному вживанню яблука діти стали помітно краще вчитися. Овочі та фрукти розподіляє по класах шкільний завгосп. Потім діти по черзі самі миють і нарізають яблука та моркву. Тарілки з нарізаними фруктами та овочами ставлять у класі. Те, що яблука або моркву ріжуть, має своє пояснення. Порізаних овочів і фруктів діти з'їдають більше – близько 150 грамів. Цілі яблука часто залишаються на тарілці. Експерти радять щоденно їсти близько 400 грамів овочів і фруктів. Безкоштовні яблука та морква для школярів обходяться німецькій владі у 12,5 млн.євро.

Є прислів'я: “Одне яблуко в день – лікарі без роботи”. Той, хто з'їдає по яблуку на день, має менше шансів захворіти хворобою Альцгеймера. Речовини, що містяться в яблуках, зокрема кверцетин, здатні гальмувати розвиток ракових клітин. Крім того, кверцетин має протизапальну дію і зменшує шкоду так званих вільних радикалів. Для нормальної роботи шлунку яблука теж незамінні: кислоти, що містяться в них, перешкоджають розвитку гнильних бактерій, а пектин виводить шкідливі речовини з організму. Яблука не лише лікують, але й попереджують розвиток атеросклерозу, зміцнюють стінки кровоносних судин, особливо судин серцевого м'яза і судин головного мозку.

А чому б нам не запровадити досвід Японії щодо споживання учнями меду.

Створити державну програму для підтримки пасічників і тісно пов'язати її з програмою оздоровлення дітей шкільного віку за допомогою продуктів бджільництва. Це дало б змогу кожній дитині щоденно споживати необхідну мінімальну кількість меду - 20-30 г. В Японії така програма діє давно і дала змогу цій державі вийти на перше місце в світі за тривалістю життя. Програма захисту здоров'я дітей за допомогою біологічно активних продуктів бджільництва сприятиме покращенню стану здоров'я нації, зменшить кількість небезпечних хронічних захворювань, збільшить тривалість життя співгромадян, зведе до мінімуму шкідливий вплив наслідків Чорнобильської катастрофи на генофонд нашої нації.

Отже, для ефективного впровадження в педагогічну практику ідей здоров'язбереження необхідне рішення трьох проблем:

- Зміна ставлення вчителя до учнів. Педагог повинен повністю приймати учня таким, яким він є, і на цій основі намагатися зрозуміти, які його особливості, схильності, вміння та здібності, який можливий шлях розвитку.

- Зміна світогляду вчителя, його ставлення до себе, свого життєвого досвіду в бік усвідомлення власних почуттів, переживань з позиції проблем здоров'язбереження.

- Зміна ставлення вчителя до завдань навчального процесу педагогіки оздоровлення, яка передбачає не тільки досягнення дидактичних цілей, а й розвиток учнів з максимально збереженим здоров'ям.

Література:

1. Демчук Л.В. Використання інноваційних технологій в роботі з формування засад здорового способу життя [Текст] / Л.В. Демчук // Психологічна газета. – 2009. – №4 (124).

2. Льюїс Д. Тренінг ефективного спілкування [Текст] / Д. Льюїс – М., 2002.

3. Свириден С. Навчати бути здоровим: Позакласна робота: 5-9 кл. [Текст] / Світлана Свириден. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с. – (Бібл. «Шкільного світу»).

4. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді [Текст] / Г.М. Бевз, О.П. Главник – К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2005. – 172 с.

5. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків: За проектом «Діалог»: Навч.-метод. посібник [Текст] / О.В. Вінда, О.П. Коструб, І.Г. Сомова, Н.О. Березіна, М.М. Галябарник, С.В. Кириленко. – 3-є вид. переробл. і допов. – К. : Віста, 2006. – 304 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Болотова В.В.,

здобувач вищої освіти

ступеня доктора філософії¹

Державний біотехнологічний університет

м.Харків, Україна

В сучасних умовах відбуваються суттєві перетворення, які спрямовані на підвищення ефективності функціонування сільськогосподарства як країни загалом, так і окремих регіонів. Поряд з цим відбувається переорієнтація виробників на вирощування культур, які економічно вигідні, спрощується структура посівних площ, порушуються агротехнічні умови. Усе це змушує звернути увагу на обґрунтування та введення в дію механізмів підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Дослідження ефективності є досить складним питанням через існування різноманітних видів та типів підприємств, їх взаємозв'язків з іншими системами.

В сільському господарстві земля виступає в якості основного засобу виробництва. Ефективність сільськогосподарства багато в чому залежить від того, як і яким чином використовуються угіддя. Українські сільськогосподарські землі становлять близько 19 відсотків загальноєвропейських, у тому числі рілля - близько 27 відсотків. Показник площі сільськогосподарських угідь у розрахунку на одну особу є найвищим серед європейських країн і становить 0,9 гектара, у тому числі 0,7 гектара ріллі (середній показник європейських країн — 0,44 і 0,25 гектара відповідно). У цілому площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн

¹ Науковий керівник – Ю.В. Пащенко, кандидат економічних наук, доцент

гектарів, або приблизно 70 % площі усієї території країни, а площа ріллі - 32,5 млн. гектарів, або 78,4 % усіх сільськогосподарських угідь [1]. Але при наявності великих площ сільськогосподарських угідь Україна постійно стикається із рядом проблемних питань, які пов'язані, насамперед, з погіршенням еколого-економічного стану земель, порушення сівозмін у структурі посівних площ, зниження родючості ґрунтів, та інше. Все це призводить до зменшення економічного ефекту землекористування та обумовлює необхідність аналізу сільського землекористування та пошуку шляхів підвищення його ефективності в сучасних умовах господарювання.

Сутність економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції полягає в одержанні максимального результату з одиниці виробничого ресурсу. Для її визначення застосовують систему показників, які обчислюють відношенням обсягів виробленої продукції, товарної продукції, доходу до окремих видів витрат, окремих видів ресурсів (земельних, трудових, матеріальних). Усі ці показники дають можливість охарактеризувати економічну ефективність сільськогосподарських товаровиробників

Наповнення ринку продовольчою продукцією здійснюють сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та господарства населення. В Україні, за результатами діяльності у 2020 р., налічується 46 929 фермерських господарства, за даними Держстату, в країні діє 28 тис. кооперативів, з них сільськогосподарських виробничих – 1009, обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів – 1270 і 762 споживчих кооперативів [1].

Проаналізувавши дані за 2017-2019 рр., виробництво сільськогосподарської продукції в категорії зернових та зернобобових культур збільшується, за 2017 р. було вироблено 61916,7 тис. тон, а за 2019 р. – 75143,2 тис. тон, відповідно збільшується виробництво соняшника, овочевих та плодово ягідних культур, та зменшується виробництво буряка та картоплі.

У структурі валової продукції сільськогосподарських підприємств рослинництво становить 96%, а тваринництво - 4%,

тоді як у господарствах населення дані показники знаходяться на рівні 67% та 33% відповідно. У складі продукції рослинництва найбільша частка належить зерновим та зернобобовим, друге місце посідають технічні культури, далі картопля, овочі та баштанні продовольчі культури.

Розрахункові показники виробництво валової продукції сільського господарства в постійних цінах 2016 року в розрахунку на одну особу та на 1 га сільськогосподарських угідь свідчать про те що валова продукція сільського господарства в 2019 р. порівняно з 2017 р. на одну особу населення збільшилась на 1,1 %, а на 1 га сільськогосподарських угідь - на 2%.

У своєму розвитку тваринництво нерозривно пов'язане з рослинництвом, оскільки ефективність роботи та економічний розвиток галузі залежить від наявної кормової бази. Так, чим вищий показник врожайності культур та ефективніше використання земельного потенціалу, тим більше тваринницької продукції може бути вироблено в господарстві. Тваринництво в меншій мірі, ніж рослинництво, залежить від природно-кліматичних умов, тут не так виражена сезонність виробництва, можна спостерігати більш рівномірне використання основних та оборотних засобів та робочої сили впродовж року, своєчасне та стабільне одержання виручки від реалізації продукції.

Отже, підвищення ефективності сільського господарства залежить від ряду факторів. До них належать доступність і якість сільськогосподарських ресурсів, таких як: земля, вода, насіння і добрива, доступ до сільськогосподарських кредитів і страхування врожаю, забезпечення вигідних цін на сільськогосподарську продукцію, а також зберігання і ринок збуту.

Також можна стверджувати, що для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва основними завданнями є:

- технічне оновлення сільського господарства, що призведе до підвищення доходів;
- розширення та зміцнення маркетингової інфраструктури, щоб допомогти фермерам продавати свою продукцію за вигіднішими цінами;

- виконати належні заходи щодо впровадження продукції на ринки збуту;
- запровадити цінову політику підтримки, яка гарантує мінімальні ціни;
- забезпечення якісними матеріалами для вирощування сільськогосподарської продукції в необхідний час та за контрольованими цінами;
- підвищення кваліфікації належних працівників;
- покращення інвестиційного клімату;
- раціональне поєднання рослинництва та тваринництва для отримання більшого прибутку, що призведе до скорочення витрат та підвищенню доходів;
- впровадження державної підтримки та вдосконалення системи кредитування аграрного виробництва.

Література:

1. Держстат України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/menu/publikac.htm>.

Юридичні науки

КРИТЕРІЙ НЕОСУДНОСТІ ПІД ЧАС ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Варич В.Ю.

*курсант 2-го курсу
навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції*

Корогод С.В.

*викладач кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Якщо говорити про неосудність, можемо сказати, що це є певним станом внутрішньої сторони правопорушника, при якому

внаслідок хронічного психологічного чи психічного захворювання, тимчасового розладу психіки особа не усвідомлює наслідків та значення своїх дій або ж не може керувати ними, що й виключає можливість такої особи притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення неправомірних дій, тобто особа не буде засуджена за вчинення будь-якого кримінального правопорушення. Дане визначення зберігається в Кримінальному кодексі України, а саме у статті дев'ятнадцять. [2]

За наведеними в законі ознаками неосудності утворилася так звана формула неосудності. У цій формулі розглядають два критерії неосудності: медичний та юридичний. Медичний критерій представляє низку ознак, і встановлюється, якщо у особи наявний хоча б один хворобливий стан:

- хронічне психічне захворювання (шизофренія, епілепсія, параноя, прогресивний параліч) – усі ці хвороби є прогресуючими, важко виліковними чи взагалі невиліковні;

- тимчасовий розлад психічної діяльності - гостре, нетривале психічне захворювання, що відбувається у вигляді нападів [3]. Це захворювання раптово виникає (часто як наслідок тяжких душевних травм) і за сприятливих обставин раптово минає (паталогічні афекти, алкогольні психози та ін.);

- недоумство - найтяжче психічне захворювання (психічне каліцтво), є постійним, природженим видом порушення психіки, що вражає розумові здібності людини, інший хворобливий стан психіки;

- інший хворобливий стан психіки (тимчасові психічні розлади можливі при хворобах внутрішніх органів і обміну речовин, які мали тяжкий і затяжний характер, при деяких інфекційних захворюваннях (черевному і висипному тифах).

- Юридичний критерій, в свою чергу встановлюється якщо особа не може усвідомлювати свої дії та керувати ними. Цей критерій складається з двох елементів: інтелектуального і вольового. Інтелектуальний момент - особа не усвідомлює характер та значення своїх дій, а вольовий - особа не може керувати своїми діями.[1]

Для того, щоб встановити наявність юридичного критерію, достатньо буде встановити наявність або лише інтелектуального моменту або лише вольового.

У випадку, якщо особа не здатна усвідомлювати суспільну небезпечність та (або) не може керувати своєю поведінкою, вона визнається неосудною і не підлягає кримінальній відповідальності. Нездатність розуміти і усвідомлювати характер вчинюваних дій означає невинність особи, а отже і відсутність підстав для притягнення до кримінальної відповідальності.

Але оскільки стан неосудності пов'язаний із відсутністю у особи інтелектуальної та вольової ознак, із ним несумісні наявність у свідомості особи чітко сформованих мети й мотиву як ознак суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, тому встановлення будь-якої форми вини (умислу чи необережності) у діях неосудної особи об'єктивно є неможливим. Юридичну оцінку суспільно небезпечного діяння в такому випадку слід надавати виходячи з фактичних обставин скоєного та наслідків, що настали.[1]

Неосудна особа не підлягає кримінальній відповідальності за вчинене нею суспільно небезпечне діяння, оскільки воно вчиняється без відповідного усвідомлення суспільної небезпечності такої поведінки і здатності керувати нею. До такої особи за призначенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, якщо така особа за характером вчиненого нею діяння і за своїм психічним станом становить небезпеку для суспільства. На нашу думку, примусові заходи медичного характеру повинні бути обов'язковим заходом для неосудного правопорушника, оскільки така особа не повинна залишитися без будь-якого, навіть простого покарання та профілактики. Питання про осудність чи неосудність особи по відношенню до вчиненого нею діяння повинно вирішуватись судовим органом на підставах висновків судово-психіатричної експертизи.[3]

Отже, для наявності юридичного критерію неосудності достатньо встановити одну із його ознак – або інтелектуальну, або вольову. Але що є головним так це те, що для визнання особи

неосудною необхідні одночасно два критерії неосудності, а саме одна із ознак медичного і одна – юридичного критеріїв, і саме цьому потрібно приділити важливого значення. Саме необхідність одночасно встановлювати два важливих критерії не осудності обумовлена тим, що медичний критерій, який вказує на наявність у особи психічної хвороби або іншої психічної аномалії, поки що сам по собі ще не може служити підставою для визнання особи неосудною.

Таким чином, можемо сказати, що якщо ми встановимо ознаки двох критеріїв неосудності, це дасть підставу для визнання особи неосудною. У ч. 2 ст. 19 КК, “не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння перебувала в стані неосудності” [2]. Тому людина набуває статусу неосудної коли в неї буде наявний медичний і юридичний критерій неосудності, який обов'язково повинен бути встановлений на час вчинення нею певного суспільно небезпечного діяння

Література:

1. Бабенко А.М., Вапсва Ю.А., Гришук В.К. та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки “Кримінальне право України. Загальна частина”- Навчальний посібник. - Харків: Вид-во ХНУВС, 2010. - 407 с.
2. Кримінальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Вид 4-те, доповн. – Х. : Тов ”Одісей”, 2008.
3. <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/stan-neosudnosti-pid-chas-vchynennya-zlochynu-unemozhlyvlyuye-vstanovlennya-formy-vynu/>

VERBALIZATION OF CONCEPT DEMOCRACY IN THE
INAUGURAL ADDRESS BY J.R.BIDEN

Вовк А.В

*Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: **Талавіра Н.М**
кандидат філологічних наук*

Political discourse is a crucial means of influence and an essential tool for politicians. Due to modes of persuasion, cliches, pathos and other language means politicians often impose the ideas or represent the development path of the country[3]. The goal of the research is to analyse the concept of *democracy* in J.Biden's political speeches. In his inaugural speech we will figure out the place of democracy in America's life and what meaning J.Biden gave the concept of democracy in his inaugural address.

Actually, the term *concept* is used in many disciplines: linguistics, philosophers and psychologists. The famous linguist O. Kubriakova defined the concept as "a functional and meaningful unit of memory, of conceptual system and lingua mentalis, of the worldview, reflected in human psyche" [2]. According to S. Vorkachev and V. Karasik, a concept has three components: notional (a word as it is given in a dictionary and is common for many cultures), imagery(contains the traditional features, specific for a particular culture) and value-oriented(the images which serve to express the concept like prototypes or symbols) [1].

Concepts are widely used in political speeches of different kinds, like party programs, messages from the President, inaugural addresses as well as in interviews and press conferences.

According to the article of O.Podvoiska and I. Samoilova, political speech is prepared in advance political performance, which contains positive or negative estimation of social tendencies, justification of certain political views or decisions, commentaries on

some facts, agenda or perspectives [3]. Political speech can be given by the President, deputies, leaders of parties etc.

Democracy is a widely used term in political discourse. According to Schmitter, Philippe C. Karl, Terry Lynn, “modern political democracy is a system of governance in which rulers are held accountable for their actions in the public realm by citizens, acting indirectly through the competition and cooperation of their elected representatives.”[5]

In the inaugural address J.R. Biden has equated democracy to America in order to emphasize the role of democracy in America’s life: “This is America’s day. This is democracy’s day. The day of history and hope” [4]. It is the imagery component and the concept of democracy is equated to the concept of America, which has traditional features in the people’s cognition, as America is their motherland.

Then J.Biden has mentioned that democracy is “the right to dissent peaceably” to demonstrate that all points of view must be accepted, despite citizens’ political preferences : “To all those who did not support us, let me say this: hear me out as we move forward. Take a measure of me and my heart. And if you still disagree, so be it. That’s democracy. That’s America. The right to dissent peaceably, within the guardrails of our Republic, is perhaps our nation’s greatest strength” [4]. It is the value-oriented component of the concept of *democracy* and it can be explained in relation to the values entrenched in the society, as the right to dissent peaceably is a value for Americans and they always fight when their rights are violated.

Finally, J. Biden has equated democracy to the Constitution: “I will defend the Constitution. I will defend our democracy” [4]. The concept of democracy can be again explained in relation to the values entrenched in the society. The Constitution is a guarantee that citizens’ rights won’t be violated and is highly respected among people. So, it is also a value-oriented component of the concept of *democracy*.

To sum up, in inaugural address J.Biden has demonstrated the priority of democracy in the further life of America. He has equated this concept to the concepts of *America*, *the Constitution* and *right*. In

these equations we see the relation to the values entrenched in the society and the traditional features found in the people's cognition.

References:

1. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт: монография.- Москва: Гнозис, 2004.- 192 с.

2. Кубрякова О.С. Краткий словарь когнитивных терминов: словарь.- Москва:Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. - 245с.

3.Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_1_47

4 .Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr., 2021/ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.white-house.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>

5. Schmitter, Philippe C. Karl, Terry Lynn. What Democracy Is . . . and Is Not./ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://muse.jhu.edu/article/225590/pdf>

УДК: 378:796.91.035

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ РОЛИКОВИХ КОВЗАНІВ В
НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК
ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

*Головатенко О. М.,
викладач кафедри теорії,
методики фізичного виховання
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства одним із головних завдань держави в освіті є удосконалення системи фізичного виховання молоді. Традиційна система фізичного виховання в навчальних закладах не завжди спроможна

вирішувати завдання сьогодення, що потребує впровадження в навчально-виховний процес нових, більш ефективних технологій. Так, останнім часом проблема реформування системи фізичного виховання набула надзвичайної актуальності. Серед причин реформування фізичного виховання, на думку фахівців, є низький рівень мотивації і фізичної активності молоді до занять фізичною культурою та спортом, а, відтак, і фізичної підготовленості; критична ситуація зі станом здоров'я молодого покоління; смертельні випадки під час уроків фізичної культури в загальноосвітніх школах; недоліки традиційної системи освіти, що не враховує інтереси та схильності дітей; потреба зміни підходів до фізичного виховання школярів і студентів з урахуванням кращого вітчизняного та світового досвіду в фізичному вихованні тощо [1].

Важливе значення в зміцненні соматичного здоров'я молодої людини відіграють зміст та якість організації процесу фізичного виховання в навчальних закладах. В зв'язку з подальшим погіршенням стану здоров'я молоді України та зниженням рівня їх фізичної підготовленості, науковцями активно здійснюються пошуки нових ефективних шляхів їх поліпшення в процесі фізичного виховання. Питаннями впровадження інноваційних технологій у сферу фізичного виховання займаються багато науковців (Н. В. Москаленко, 2011, 2014; Т. А. Базилюк, 2013; Т. Ю. Круцевич, 2014; Т. Г. Кожедуб, 2014; Н. Є. Пангелова, В. Ю. Рубан, 2015; Н. С. Сороколіт, 2015; С. М. Футорной, 2015; Д. С. Єлісеєва, 2016; В. О. Кашуба, 2016 та ін.).

О. М. Саїнчук у своїй праці «Програмування фізкультурно-оздоровчих занять скандинавською ходьбою у фізичному вихованні молодших школярів» зазначає, що низька ефективність шкільної системи фізичної культури пов'язана із відсутністю сталих мотиваційних установок на рухову активність, застарілістю підходів та засобів організації й побудови як урочних, так і позаурочних форм занять. Сучасність вимагає переорієнтації педагогів фізичної культури на застосування інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі фізичного виховання учнівської молоді, де структура занять була б наближена до

типу спортивного тренування, ґрунтувалася на наукових здобутках фізкультурно-спортивної галузі та обов'язково була б визначена в перспективах, тобто програмно-керованою [2].

В останні роки в Україні отримало широке розповсюдження катання на роликівих ковзанах, як вид рухової активності. Особливу зацікавленість він викликає у дітей, підлітків та молоді, що зумовлене доступністю, емоційністю та позитивним впливом на організм молодої людини. Позитивний досвід організації занять з використанням популярних видів рухової активності, а саме – роликівих ковзанів, мають зарубіжні системи фізичного виховання, що відображено в дослідженнях S. Sherker (2002), M. Catherine (2007), A. Cohen (2010), P. Doucet (2010), D. Stevens (2011) та ін. [3, с. 2]

В Україні науковці теж працюють над дослідженням даної актуальної теми та її впровадженням в навчальний процес. Зокрема, Н. Пангелова і С. Власова, пропонують проводити позаурочні заняття з пріоритетним використанням засобів катання на роликівих ковзанах [3; 4, с. 11]. Висока емоційність, ефективний розвиток аеробних спроможностей обумовлюють велику популярність катання на роликівих ковзанах і визначають цей вид рухової активності як один із наймасовіших. Нині в усьому світі катанням на роликівих ковзанах займається близько 15 млн. осіб [5; 6].

Фізіологічна цінність даного виду рухової активності полягає у позитивному впливі на серцево-судинну, дихальну, опорно-рухову і м'язову системи. У результаті виконання специфічних рухів, які потребують постійного контролю рівноваги і балансування, вдосконалюється робота вестибулярного апарату, а також – координаційних здібностей. Покращується витривалість організму до фізичних навантажень та підвищується працездатність. В процесі занять виділяється гормон «щастя» ендорфін, що сприяє піднесеному настрою. Особливо корисними є заняття роликівими ковзанами для людей, які мають надлишкову масу тіла. Так, за годину катання в рівномірному темпі середньої інтенсивності можна витратити до 400 ккал, а при інтенсивному

катанні – 900 ккал. Крім того, в процесі таких занять нормалізується обмін речовин [4, с. 11; 7; 8].

Просте катання можливо урізноманітнити активними іграми. Для ігрової діяльності можуть бути адаптовані практично будь-які рухові ігри. Найбільш привабливими з них, які відповідають специфіці пересування на роликівих ковзанах є динамічні і рухливі ігри, проведення яких не потребує великого розміру майданчика. На відміну від спортивних, ігри на роликівих ковзанах не потребують спеціально обладнаного майданчика чи спортивного інвентарю [4, с. 12; 9; 10].

Катання на роликівих ковзанах з часом може «перейти» в роликівий спорт, який є сукупністю дисциплін, куди входить фрістайл, спідскейтинг, фігурне катання, ролер-дербі, інлайн-скейтер хокей тощо. Перевага роликів над ковзанами – це можливість займатися улюбленим спортом майже увесь рік, не потребуючи для цього спеціально обладнаних майданчиків. Роликівий спорт – одна з розповсюджених екстрім-дисциплін для активного відпочинку [11].

Роликівий спорт визнаний в Україні на найвищому державному рівні. В рамках Всесвітніх ігор можна побачити одразу чотири ролер-дисципліни – це хокей на роликах, фігурне катання, гонки на треку й вуличні гонки, а в Олімпійському русі швидкісний біг на роликівих ковзанах включено до програми Юнацьких Олімпійських ігор. На наших теренах за розвиток цього виду спорту відповідає Українська федерація роликівого спорту [11].

Висновки. Погоджуємось з думкою С. В. Власової, що в нашій державі, не дивлячись на велику популярність даного виду рухової активності, присутні тільки епізодичні дослідження та практично відсутні науково обґрунтовані підходи до широкого впровадження катання на роликівих ковзанах у практику фізичного виховання закладів освіти [3, с. 2].

Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та досліджень науковців засвідчують, що катання на роликівих ковзанах широко використовується у практиці фізичного вихо-

вання в зарубіжних країнах; починає впроваджуватись в освітній процес закладів освіти нашої держави; має низку переваг в оздоровчо-виховному впливі, через свою доступність та емоційність, тому може використовуватися як під час урочних, так і позаурочних форм занять фізичною культурою.

Література:

1. Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/20046/1/8.pdf>

2. Саїнчук О. М. Програмування фізкультурно-оздоровчих занять скандинавською ходьбою у фізичному вихованні молодших школярів: автореф. дис. ...канд. наук з фіз. вих. і спорту. Київ, 2015. 20 с.

3. Власова С. В. Організаційно-методичні засади використання засобів катання на роликівих ковзанах у фізкультурно-оздоровчих заняттях з учнями 5–6 класів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту. Дніпро, 2019. 23 с. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/20923/1/%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_avtoref-2019.pdf

4. Пангелова Н., Власова С. Вплив фізкультурно-оздоровчих занять з елементами катання на роликівих ковзанах на морфофункціональний стан учнів 5–6 класів. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. № 5(67), 2018. С. 11–16. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/1991-0177/issue/view/8808>

5. Українська федерація роликового спорту (2018). URL: <http://rollersport.com.ua>.

6. Federation International de Roller Sports. Rules (2018). URL: <http://www.rollersport.org>.

7. Begg Bill (2008). Six simple steps to straight line speed. *Inline planet*. URL: <http://www.inlineplanet.com/11/07/beggseated-position.html>.

8. OLS roller skating magazine. Learn inline-skating: from beginner to expert (2018). URL: <http://www.online-skating.com/learnroller-skating>

9. Cohen Alex (2010). *Down and Derby: The Insider's Guide to Roller Derby*, Soft Skull Press; Collectible, USA, 224 p.

10. Stevens Dakota (2011). A guide to roller skating including artistic roller skating, roller hockey, inline skating, and more, USA, 96 p.

11. Роликовий спорт. URL: https://scu.org.ua/type_sport/rolikovij-sport/

УДК 004

Інформаційні технології

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ ГРАМАТИЧНОГО ПРАВОПИСУ В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ

Гринак М.В.

студент факультету комп'ютерних наук

Приватний заклад вищої освіти

«IT STEP University»

м. Львів, Україна

Сфери, які стрімко розвиваються в ХХІ ст., неможливо уявити, без систем штучного інтелекту та машинного навчання, про які ми можемо навіть не здогадуватись. Вони дозволяють нам прокласти найшвидший шлях подорожі використовуючи додаток Google Maps, відповідають нам на базові запитання у чат-ботах різних соціальних мереж, підбирають нам доволі чіткі рекомендації під час перегляду фільмів, під час прослуховування музики, під час читання електронних книг, опираючись на наш попередній досвід користування.

Ми проживаємо в епоху Інтернету, де будь-які дії відбуваються в тенетах мережі: навчання, робота, розваги, відпочинок та ще багато речей. Окремо варто виокремити спілкування в мережі. Робочі листи, пости в мережах, переписки в месенджерах, усе це в один момент стало доступно, та все більше і більше виокремлює живе спілкування. Досить часто виникає потреба у правильному формулюванні робочого листа, захоплюючій або мотиваційній історії для публікацію у соціальні мережі, виправлення необачних

граматичних та орфографічних помилок, корегуванні структури тексту.

Для вирішення цієї проблеми буде запропонована технологія, яка базується на обробці природньої мови (Natural Language Processing – NLP). Вона є одним із підрозділів комп'ютерного машинного навчання яка вивчає проблеми комп'ютерного аналізу та синтезу природньої мови, де аналіз означає розуміння мови, та синтез у генерування відповідного тексту. NLP досить широко використовують у сферах маркетингу, медицини, чат-ботів, розпізнавання мови, голосових повідомлень. Завдяки можливостям обробки й аналізу текстів комп'ютерна модель здатна перевірити текст на правильність граматичних, орфографічних, пунктуаційних помилок, виокремити чіткість та структуру тексту, додати новий словниковий запас та визначити тон (формальний, ввічливий) тексту.

Та чи може штучний інтелект допомогти в цьому? Написання творів, текстів, та висловлення думки – це доволі творчий процес. Чи може штучний інтелект посягнути на людську креативність, та навіть перевершити її? Британське видавництво The Guardian запропонували команді, яка працює над штучним інтелектом у проєкті OpenAI написати статтю, чому штучний інтелект безпечний для людства. Робот GPT-3 створив 8 унікальних екземплярів тексту, серед яких був вибраний найкращий та опублікований. Google Brain – штучний інтелект загально відомої американської компанії Google, прочитавши понад 10 тисяч книг, почав писати власні вірші. Досить недавно на відомій конференції ZEITGEIST від TEDxLviv, штучний інтелект мав можливість проявити себе та провести виступ, маючи при цьому гігабайти різних текстів, та промов, які коли небудь лунали від даної організації.

Таким чином використання сучасних нейромережевих систем для вирішення задачі опрацювання текстових даних є актуальною та доцільною. Вибір архітектури нейронної мережі залежить від кількості навчальної вибірки та складності апріорних умов. Тому найважливішим моментом є налаштування

параметрів нейронної мережі таким чином, щоб отримати результат, який буде задовольняти вимоги проекту.

Література:

1. Чи може штучний інтелект бути автором твору. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/shtuchnyj-intelekt-avtor-tvoru/> (дата звернення 17.02.2022).
2. Grammarly: Як українці зробили сервіс правопису на мільярд. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-56008656> (дата звернення 17.02.2022)

СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гузей Н.С.

*студентка економічного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Одним із компонентів формування активів підприємства є кредиторська заборгованість оскільки це дає змогу на певний термін відтермінувати платежі та за необхідності використати ці кошти на інші потреби. Проте значні обсяги кредиторської заборгованості негативно впливають на ліквідність та фінансову стійкість підприємства, тому важливо зберегти баланс між власними і залученими коштами, що і зумовлює актуальність даної теми. Це досягається завдяки ефективним стратегіям управління кредиторською заборгованістю як одному з напрямів загального управління суб'єктом господарювання.

Хоча кожна компанія повинна використовувати індивідуальний підхід для досягнення цих цілей, проте можна виокремити стандартні дієві методи, які допоможуть централізувати процеси обробки кредиторської заборгованості та звітності по всьому підприємству. Окрім того, такі підходи дозволяють розробити та

запровадити загальні практики та стандарти в межах підприємства і, відповідно, на рівні топ-менеджменту контролювати їх дотримання усіма співробітниками. У свою чергу, це створює додаткову перевагу, а саме: дозволяє виконувати більше завдань якомога швидше та з меншою кількістю ресурсів, що в кінцевому підсумку зменшує витрати підприємства.

Кожна стратегія, описана нижче, дозволяє точково вирішувати ті чи інші проблеми, пов'язані із кредиторською заборгованістю. Однак, варто розглядати їх у комплексі, адже саме тоді можна досягнути максимально ефективного результату та мінімізувати кредиторську заборгованість на підприємстві. Основні стратегії оптимізації кредиторської заборгованості зображені на рис.1.

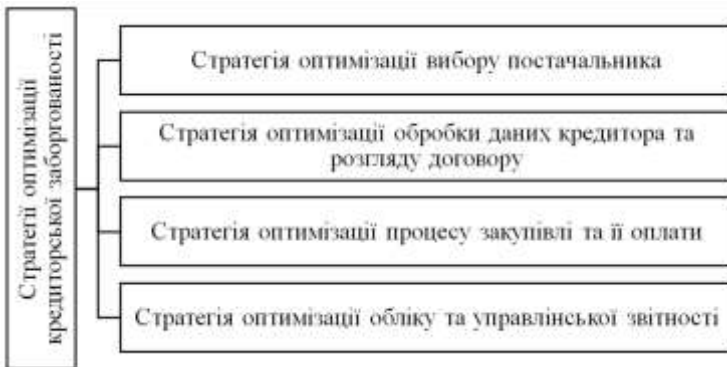

Рис.1 Стратегії оптимізації кредиторської заборгованості підприємства
Джерело: складено автором на основі [1,2]

1) Стратегія оптимізації вибору постачальника.

Одним із перших кроків до впровадження ефективної системи управління кредиторською заборгованістю є створення списків надійних постачальників. У рамках процесу вибору постачальника варто розробити систему показників ефективності постачальників. Відповідно, використання таких показників під час переговорів буде вдалим способом спонукати постачальників покращувати якість продукції або послуг, стандарти обслуговування клієнтів та/або ціну. У рамках процесу переговорів з

постачальниками необхідно регулярно шукати можливості домовитись про більш тривалі умови оплати, кращу ціну.

2) Стратегія оптимізації обробки даних кредитора та розгляду договору.

Важливим моментом взаємодії із кредиторами є правильне ведення та обробка даних. Щоб запобігти неточній або навіть шахрайській практиці виставлення рахунків постачальником, яка може призвести до переоплати чи дублювання платежів, важливо регулярно переглядати контракти постачальників. Такий підхід допоможе перевірити та оцінити відповідність умов контракту нормам. Окрім того, не менш важливим є аспект ведення документації. У сучасному бізнес-середовищі дану проблему дозволяє вирішити електронний документообіг. Насамперед, безпаперовий обмін даними дозволяє автоматизувати системи для роботи із кредиторською заборгованістю, і як наслідок, забезпечуючи електронний зв'язок з постачальниками, підприємство може отримувати значні переваги функціональності. Окрім того, до переваг використання системи електронного документообігу можна віднести спілкування в онлайн режимі із постачальниками, електронної перевірки та прийняття рахунків-фактур, схвалення заявок, відстеження отриманих товарів та своєчасної оплати рахунків-фактур. Залежно від вибраного рівня автоматизації, можна навіть автоматично сканувати рахунки-фактури, відстежувати квитанції про доставку та вирішувати суперечки в електронному вигляді, а не вручну.

3) Стратегія оптимізації процесу закупівлі та її оплати.

Для того, щоб гарантувати ідеальний процес закупівлі, варто відстежувати заборгованість за постачальниками та за умовами оплати, встановити чіткі показники кредиторської заборгованості, які будуть інформативними для управлінського персоналу (період погашення, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, ліквідність, фінансова стійкість, тощо), вибудувати стандартизований і послідовний підхід обробки вхідних рахунків-фактур, їх своєчасна обробка, уникнення дострокової оплати рахунків. У налагодженому бізнесі необхідно не ризикувати

відносинами з ключовими постачальниками, саме тому варто сплачувати рахунки-фактури відповідно до термінів оплати.

4) Стратегія оптимізації обліку та управлінської звітності

Перш ніж активно керувати кредиторською заборгованістю, на підприємстві потрібно переконатися, що усі бухгалтерські реєстри та звіти вчасно оновлюються, а фінансові записи справедливо відображають поточні залишки кредиторської заборгованості. Без цих даних у підприємства бракуватиме інформації про те, скільки, як часто і коли вони платять своїм постачальникам. Відповідно, це може завадити управлінцям вибрати найбільш вигідні умови оплати або вибрати відповідні терміни для оплати постачальникам. Тому, щоб покращити процес обліку та звітності, необхідно:

- покращувати можливості звітування в режимі реального часу, автоматизуючи звіти та забезпечуючи їх актуальність;
- своєчасно готувати звіти-звірки, щоб зменшити ймовірність переплати або повторення платежів;
- опубліковувати записи в журналі до кінцевих дат звітного періоду;
- відстежувати всі здійснені платежі на усіх стадіях (від відправки платежу до його отримання постачальником);
- зважено та обґрунтовано обирати спосіб оплати (банківський переказ, платіжна система, кредитна картка) з ціллю мінімізації витрат на банківські послуги;
- вчасно надавати звіт про суми простроченої кредиторської заборгованості на розгляд керівництва, щоб визначити відповідні подальші дії;
- розробити відповідні канали та процеси для звітування та обробки по нетиповим операціям.

Безперечно, організаційні зміни потребують залучення значних матеріальних, технічних та трудових ресурсів. Однак впровадження запропонованих стратегій може мати значні переваги для управління кредиторською заборгованістю, сприяти підвищенню точності прогнозів грошових потоків на підприємстві, що в кінцевому підсумку дозволить підприємству покращити

ліквідність, зменшити потенційні розриви у фінансуванні та отримати більший прибуток.

Література:

1. Нікітчук К.М. Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Випуск 4 (04).

2. Сирцева С.В. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами: Електронне наукове видання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск № 14.

Філософські науки

СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ

Давиденко А.О.,

*студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Класова теорія була ще сформульована в марксистській філософії, в суспільстві споконвічно був поділ людей, адже завжди так: одні мають більше прав, привілеїв та переваг, а інші – менше, це так зване розшарування, яке приносить у життя людей багато несправедливості. Владу ніколи неможливо було розподілити порівну, тому вона є головним чинником, що визначає належність до соціальної стратифікації, окреслює межі класів і груп, розширює їх вище або нижче. З одного боку соціальна нерівність – це біда, а з іншого начебто виступає стимулом для пошуку нових способів життя для її подолання. Від нерівності у суспільстві найбільш страждають бідні люди, тому що в них якісь умов життя гірша, сюди входить і доступ до освіти, до медицини, нерівні можливості у веденні бізнесу, нерівні способи.[1]

Але у марксизмі боротьба класів розглядається як рушійна

сила історії, адже кульмінацією класової боротьби стає соціальна революція, яка супроводжується катастрофічними змінами в усіх сферах суспільства. Створення теорії класів і класової боротьби вважається одним з найважливіших досягнень марксизму.

Ще з часів Аристотеля існував забобон, що потрібно зробити людей рівними, слід зрівняти їх у володінні майном та власністю, таким чином усунути проблему майнової нерівності, але це вельми шкідливо, адже впливає на людину, живить в ній ілюзії та марні сподівання на легке розв'язування складних проблем. Проте мрія соціальних низів про країну достатку і справедливості, де відмінності між молодими – старими, розумними – пересічними, активними – пасивними не спричиняють різниці у володінні майном, не зникла на сьогоднішній день, як і у Середньовіччя, так і у Новий час. [2]

Соціальна стратифікація базується на розподілі соціокультурних благ виражається сутність соціального розшарування, коли у суспільстві стимулюються одні види діяльності, до інших ставлення терпиме (толерантне) і стримуються треті. Тобто одні володіють засобами виробництва, капіталом, а інші лише власною робочою силою: такий розподіл умов виробництва призводить до непропорційного розподілу створених благ та можливостей.

На рис. 1 показано відносне взаєморозміщення престижності, популярності різного типу професій. (Див. у додатку) Звичайно, таке ранжирування відносне і залежить перш за все від різного типу суспільства, його системи цінностей, історичного періоду, часу. Але, як видно із схеми, верхні позиції займають представники творчої інтелектуальної праці, нижню - представники переважно фізичної малокваліфікованої праці.[3] Щоб подолати цю прірву між розкішним життям та недостатніми, неякісними можливостями, потрібно передавати засоби і предмети праці у загальнодоступне користування, спільне володіння. Якщо дивитись на цей спосіб згідно з К. Марксом, то суспільна власність ніяким чином не зрівняє людей за обсягом володіння благами, однак може забезпечити більш справедливий розподіл

багатства відповідно до затрат праці, її якості, ефективності, адже завдяки отриманому продукту, люди мають змогу приділяти час на розвиток своїх здібностей та талантів.

Марксистську теорію класів можна критикувати, але нею не можна знехтувати. Вона справила величезний вплив на розвиток соціально-філософської, політичної, економічної думки і стала джерелом енергії мотивації та ідей у суспільстві. Таким чином, нерівність формує і підтримує мотивацію учасників процесу соціального життя, у кожного є можливість і чіткі перспективи професійної кар'єри та самореалізації. Якщо докласти зусиль, прагнути зробити свій внесок у стратифікаційну ієрархію, то це обов'язково підкріпиться винагородою, яка є недосяжною на нижчих сходинках.

Додаток:

1	Президенти, міністри...
2	... банкіри, адвокати, ректори вузів...
3...	... «професура», лікарі престижних спеціальностей...
...6...	... викладачі, вчителі, інженери, різного типу ІТП, «обслуга»...
...10...	... сантехніки, наймані робітники, двірники, котельщики, ... кол-госпники, ...безробітні, люди без професій...

Рис 1

Література:

1. В. В. Вербець, О. А. Субот та Т. А. Христюк, Соціологія : навчальний посібник. [Електронний ресурс]. - Доступно: <https://pidruchniki.com/1584072012681/sotsiologiya/sotsiologiya>
2. О. А. Рахманов, Соціальна стратифікація і класова структура суспільства : навчально-методичний комплекс. Київ, Україна: КНЕУ, 2011.
3. СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ І МОБІЛЬНІСТЬ. [Електронний ресурс]. - Доступно: https://pidru4niki.com/156-60212/sotsiologiya/sotsialna_stratifikatsiya_mobilnist

РОЛЬ ДЕФІЦИТУ ВІТАМІНУ D У ПАТОГЕНЕЗИ
АУТОІМУННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ЕНДОКРИННОЇ СИСТЕМИ

Денисов С. О.

*Науковий керівник : Азаров А. А.
Кафедра фізіології й патофізіології
Донецький національний
медичний університет,
с. Краматорськ*

Актуальність: Останнім часом з'явилася велика кількість нових даних про роль вітаміну D не тільки в регуляції фосфорно-кальцієвого обміну, але і його вплив на розвиток та перебіг аутоімунних захворювань. Однією з найчастіших комбінацій аутоімунних захворювань в ендокринологічній практиці є цукровий діабет I типу у поєднанні з аутоімунним тиреоїдитом.

Мета дослідження: оцінити рівень 25-гідроксивітаміну D у пацієнтів із ЦД1 без супутньої аутоімунної патології та пацієнтів із ЦД1 у поєднанні з АТ.

Матеріали та методи: 72 пацієнти з ЦД1 перебували під наглядом в ендокринології. Усім пацієнтам із ЦД1 визначалися 25D, паратгормон, кальцій, ТТГ, АТ до тиреоглобуліну. Також досліджувалися антитіла до підшлункової залози – GAD, тирозинфосфатази, транспорту цинку – для підтвердження аутоімунного генезу діабету.

Результати: У групі пацієнтів із ЦД1 значення 25D були значуще нижче порівняно з групою контролю – 12,4 проти 27,3 нг/мл. 30 з 72 пацієнтів мали позитивний титр АТ до ТПО, з них 14 отримували лікування тироксином на момент обстеження, 7 мали вперше виявлений субклінічний гіпотиреоз та 16 були носіями антитіл до ТПО та ТГ.

Висновки: дані дослідження показали значне зниження рівня вітаміну D у пацієнтів із ЦД1, при цьому достовірно нижчі значення були у пацієнтів із ЦД1 із поєднанням із позитивним

титром АТ до щитовидної залози. Отримані дані можуть свідчити про можливий вплив дефіциту вітаміну D на розвиток не специфічної аутоімунної агресії, спрямованої проти кількох органів та систем.

ІДЕЯ СИНТЕЗУ МЕДИЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В
НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ 1940-Х РОКІВ АЛЬФОНСО
ПРУНЕДИ

Зайченко Н.І.,

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський
колегіум” імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Мексиканський науковець, лікар, педагог Альфонсо Прунеда (Alfonso Pruneda Garcia Navarette) від початку 1930-х років займався дослідженням можливостей “соціалізації медицини”, тобто виведення її на суспільний рівень та навіть на загальнонаціональний. У численних наукових публікаціях 1940-х років він обґрунтовував ідею синтезу медичної і соціальної роботи, виходячи з того, що надання медичної допомоги хворим людям завжди має супроводжуватися й соціальною підтримкою, а в справі медичної профілактики інфекційних хвороб гігієнічне просвітництво та соціальна робота зіграють вирішальну роль.

У публікації “Медико-соціальна служба Національного університету” (Gaceta Medica de Mexico, 1940) Альфонсо Прунеда вказував, що медико-соціальна служба має кілька призначень, зокрема, вона має на меті здійснювати гігієнічне виховання, медично-профілактичну роботу, а також проводити наукові дослідження [1, с. 144–145].

Соціальна робота медико-соціальної служби полягає в тому, щоби здійснювати соціальне втручання. “Соціалізація медицини –

то не політичний інструмент, а шлях подолання різних хвороб”, – констатував науковець [1, с. 150].

У виступі під назвою “Дослідження і допомога” (*Gaceta Medica de Mexico*, 1944) на Національному конгресі з питань допомоги 22 грудня 1943 року Альфонсо Прунеда продовжував розвивати думку про синтез медичної та соціальної роботи. На його погляд, суспільна медицина не може обійтися без соціальної допомоги та соціального дослідження. “Соціальне дослідження має на меті вивчити ступінь й умови ситуації потреби, котра вимагає надання допомоги. Ця ситуація може бути індивідуальною, родинною або колективною. Вона може бути тимчасовою і вимагати негайної уваги; може бути тривалою та пожиттєвою. У дійсності проблеми, пов’язані з допомогою, мають соціальний характер, мають соціальне походження, є, так би мовити, загальними, оскільки їхня дія поширюється в спільності, а задля їхнього попередження та розв’язання необхідна участь кожного”, – зазначав науковець [2, с. 291].

Саме соціальні працівники професійно здійснюють соціальне дослідження множинних проблемних випадків. У Мексиці функціонують дві школи для професійної підготовки соціальних працівників – університетська школа при факультеті права і соціальних наук та школа при політехнічному інституті Секретарії народної освіти. Важливо, щоби професійне навчання соціальних працівників спрямовувало їх на соціальне дослідження, на різнобічне вивчення певної проблеми.

На переконання А. Прунеди, в соціальному дослідженні має застосовуватися опитувальник із такими елементами:

1. Загальні дані про особу.
2. Біографічні дані, відомості про родину.
3. Дані про хвороби, зокрема, вроджені, спадкові.
4. Індивідуальні патології.
5. Актуальний стан та його аспекти: фізично-функціональні, санітарні, виховні, етично-соціальні.
6. Вплив середовища – родинного та соціального.
7. Додаткові дані [2, с. 293].

Цей опитувальник є важливим засобом соціального діагностування проблеми, а отже, і подальшої соціальної роботи. Соціальне дослідження має братися за основу при наданні допомоги. Чим краще будуть вивчені умови певного випадку, тим доцільніше буде спрямовуватися допомога. Соціальне дослідження – невіддільний складник соціальної роботи [2, с. 298].

У статті “Національна програма суспільної медицини” (*Gaceta Medica de Mexico*, 1946) Альфонсо Прунеда зауважував, що в сфері охорони здоров’я в Мексиці має бути вирішено п’ять основних проблем: по-перше, збільшено кількість лікарень, гігієнічних центрів та інших медичних установ; по-друге, розширено діяльність служб, які надають допомогу в лікуванні, народженні і догляді дітей; по-третє, посилено професійну підготовку медичних кадрів; по-четверте, налагоджено міцні зв’язки медичних та соціальних служб, як це здійснено в інших країнах; по-п’яте, встановлено гарантії збереження заробітної плати у випадках хвороби чи недієздатності [3, с. 394–399].

У публікації “Медицина в справі ЮНЕСКО” (*Gaceta Medica de Mexico*, 1948) науковець висловлював думку про те, що освіта залишатиметься недосконалою, якщо до освітнього процесу не залучатимуться лікарі, медсестри та соціальні працівники, адже вони зможуть забезпечити справжнє гігієнічне виховання учнів та покращення санітарних умов в освітніх закладах [4, с. 239].

У коментарях до праці “Вступ до вивчення суспільної медицини” Рауля Гонсалеса Енрікеса (*Gaceta Medica de Mexico*, 1947) Альфонсо Прунеда наголошував, що сучасна медицина за характером має бути соціальною, адже вона спрямовується на всю спільноту. Щоби розбудувати суспільну медицину, необхідно приділяти в державі увагу і галузі соціальної допомоги [5, с. 341].

Таким чином, у наукових публікаціях 1940-х років мексиканського медика Альфонсо Прунеди обстоювалася ідея синтезу медичної і соціальної роботи, переконливо доводилося про необхідність у теперішніх умовах суспільного життя розбудувати медицину, соціальну за характером, “соціалізувати медицину”. Поєднання медицини зі сферою соціальної допомоги, на

погляд мексиканського науковця, сприятиме як успішній профілактиці захворюваності населення, так і вдосконаленню організованої практики реабілітації хворих осіб. Ідеї стосовно “соціалізації медицини”, стосовно синтезу медичної і соціальної роботи значно вплинули на розвинення мережі соціальних служб у Мексиці та формування системи соціального захисту населення в подальшому.

Література:

1. Pruneda A. El servicio medico-social de la Universidad Nacional. *Gaceta Medica de Mexico*. 1940. T. LXX. № 2, abril. P. 143–151.

2. Pruneda A. Investigacion y asistencia. *Gaceta Medica de Mexico*. 1944. T. LXXIV. № 3, junio. P. 290–298.

3. Pruneda A. Un programa nacional de medicina social. *Gaceta Medica de Mexico*. 1946. T. LXVI. № 6, diciembre. P. 391–402.

4. Pruneda A. La medicina ante la UNESCO. *Gaceta Medica de Mexico*. 1948. T. LXXVIII. № 3–4, agosto. P. 236–244.

5. Pruneda A. Comentario al trabajo “Introduccion al estudio de la medicina social”, del Dr. Raul Gonzalez Enriquez. *Gaceta Medica de Mexico*. 1947. T. LXVII. № 6, diciembre. P. 340–345.

6. Cardenas de la Peña E. Historia de la Academia Nacional de Medicina. El tramo de los grandes maestros: 1926–1964. Mexico: Ed. Intersistemas, 2014. 210 p.

ВИКОРИСТАННЯ АУДІЮВАННЯ ЯК ВИДУ МОВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ

Знанецький В.Ю.,

*ст. викладач кафедри Філологія та переклад
Українського державного
університету науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Анотація: *стаття присвячена питанню про використання аудіювання в процесі формування комунікативних вмінь при навчанні іноземним мовам. Особлива увага приділяється аспекту вдосконалення навичок аудіювання у студентів немовних факультетів.*

Ключові слова: *мовне середовище, навчання іноземній мові, навички аудіювання, вправи по аудіюванню, автентичний матеріал, носій мови, комунікаційні ситуації, аудіоматеріал, аудіотекст.*

За останній час усе більш важливе значення у процесі формування комунікативних вмінь набуває такий аспект, як аудіювання. Це передусім обумовлено прямими контактами з носіями мови, що має на увазі безпосередню комунікацію з ними. Взагалі, аудіювання, як вид мовної діяльності, використовується в будь-якому усному спілкуванні, що підпорядковано виробничим, громадським або особистим потребам. Без оволодіння цим видом мовної діяльності неможливо вивчити і користуватися мовою на тому рівні, що потребує сучасні й етап розвитку суспільства.

Аудіювання є окремим видом комунікативної діяльності зі своїми завданнями, що відображають потреби людини або характер її діяльності. Наприклад, при перегляді фільму, телепередачі, користуванні інтернетом, прослуховуванні радіопередач тощо. Достатнє оволодіння аудіюванням як видом мовної діяльності має неабиякий вплив на процес формування комунікативних вмінь. Звідси очевидна важливість і актуальність проблеми навчання аудіюванню.

Тривалий час у методичній літературі аудіювання вража-лося таким аспектом, що не користується належною увагою у навчанні іноземної мови з боку викладачів. Пояснювалося це тим, що навички аудіювання автоматично розвиваються у учнів через занурення їх у мовне середовище і практику, при роботі над граматичним, лексичним і фонетичним матеріалом. Тут слід зазначити, що найважливішими завданнями в навчанні стають формування умінь застосовувати отримані знання в реальній дійсності, підготовка людини до життя в даному суспільстві [1].

Практика багатьох викладачів показує, що аудіювання не лише один з найбільш важливих, але і один з найбільш складних аспектів викладання іноземної мови, оскільки він не позбавлений своїх проблем і багато в чому досягнення успіху тут залежить не лише від викладача, але і від індивідуальних особливостей студента. Однією з цих особливостей є передусім недостатня підготовленість студентів до повного і точного розуміння і сприйняття носія мови. У студентів мають бути сформовані основні уміння аудіювання, тобто уміння визначити тему повідомлення, зрозуміти суть тексту, основну ідею, відрізнити істотне від несуттєвого, утримати в пам'яті важливу інформацію, прогнозувати думку повідомлення, визначити логічні зв'язки між фактами, розуміти мову викладача в нормальному темпі після одноразового пред'явлення. Завдання ж викладача – навчити усім цим умінням. Матеріал для аудіювання може включати:

- аудіювання монологічного мовлення як на електронних носіях, так і в живому вигляді;
- аудіювання діалогічної мови в записі;
- перегляд і аудіювання радіо- і телепередач, відеороликів;
- перегляд фільмів на іноземній мові.

Відповідно до різноманітності цих матеріалів існують різноманітні труднощі в сприйнятті його. Труднощі аудіювання можуть бути пов'язані з:

- умовою сприйняття;
- сприйняттям мовної форми;

- змістом аудіотексту;
- формою пред'явлення аудіотексту;
- оволодінням соціолінгвістичної і соціокультурної компетенціями.

Говорячи про труднощі умов сприйняття, ми маємо на увазі джерело аудіювання; короткочасність і одноразовість пред'явлення інформації; темп і індивідуальні особливості мови; тривалість, гучність і чистоту звучання матеріалу, об'єктивні шумові перешкоди при аудіюванні.

Мовні форми також можуть представляти певну складність для сприйняття. Важко сприймаються довгі речення, власні і географічні назви, ідіоми. Дуже довгі тексти призводять до того, що увага слухачів розсіюється і вони взагалі перестають стежити за інформацією. Тексти можуть містити незнайомий або складний матеріал, що також веде до погіршення розуміння фактів, логіки викладання, загальної ідеї і відношення автора до висловлюваного. Студенти краще сприймають монологічні висловлювання, фабульні тексти. Якщо тексти містять інформацію, що належить іншій культурі, котра є малознайомою для слухачів, це може привести до нерозуміння фактів, а звідси і логіки або загальної ідеї тексту.

На наш погляд, потрібно вчити студентів відбирати потрібну інформацію, ігноруючи нерелевантну, тобто навчити робити так, як вони це роблять своєю рідною мовою [2]. Головне – розвинути навичку здогадки, навчитися передбачати те, про що могла б йти мова, те, що в даній ситуації міг би сказати співрозмовник, нівелюючи таким чином можливі лакуни в сприйнятті. Не слід забувати, що аудіювання, поряд з говорінням, забезпечує можливість комунікації іноземною мовою. Без оволодіння вмінням розрізнати іншомовну мову на слух спілкування з представниками інших культур неможливо в принципі.

З усього цього слід зробити висновок, що формування комунікативних умінь у викладанні іноземної мови повинно включати не лише оволодіння вмінням аудіювання, але також й ознайомлення з культурою країни, мова котрої вивчається, розуміння

ситуативних варіантів вираження явищ, знання правил і соціальних норм поведінки носіїв мови.

Навчання аудіюванню має бути комплексним, включати усі компоненти навчального процесу: лінгвістичний (мовний матеріал, лінгвокраїнознавчі і соціокультурні знання), психологічний (психологічні механізми і особливості їх використання в процесі аудіювання, комунікативні навички і уміння) та методологічний (комплекс учбових і компенсуючих умінь, які в сукупності з мовними складають стратегію розуміння аудіотексту).

Література

1. Баранов С.П. Сущность процесса обучения. – М., 1981. – 143 с.
2. Елухина Н. В. Обучение слушанию иноязычной речи // ИЯШ. – 1996. – № 5. – С. 20–22.
3. Дем'яненко М.Я., Лазаренко К.А., Мельник С.В. Основы методики обучения иностранным языкам. – К.: Вища школа, 1984.
4. Куліш Л. Ю. Психолінгвістичні аспекти сприйняття усного іншомовного мовлення. Залежність сприйняття від мовних характеристик мовця. – К.: Вища Школа, 1982. – 208 с.
5. Полат Е.С. Дистанционное обучение. – М. : Владос, 1998. – 190 с.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ СУМЩИНИ ЇХ СТАН ТА ОХОРОНА

Канівець О.М.,

*старший викладач кафедри
геодезії та землеустрою*

Лощенов П.С., Радченко Я.Ю.

студенти юридичного факультету

*Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Природно-ресурсний потенціал — сукупність природних умов і ресурсів, які людина може використовувати за сучасного технічного рівня розвитку для задоволення власних потреб.

Природними ресурсами називають природні компоненти, які людство використовує для виробництва матеріальних речей. Природні умови мають істотне значення для життя людини та діяльності суспільства, проте безпосередньо не залучені до виробництва. До природних умов належать клімат, рельєф, геологічна будова. Їх особливості визначає географічне положення території.

Однак загальновідомо, що всі виробничі ресурси є обмеженими і рідкісними. Особливо гостро ця економічна проблема стоїть перед природними ресурсами - землею, лісами, родовищами корисних копалин, водними ресурсами, тваринним світом, які людина використовує у процесі виробництва різноманітних благ і без яких неможлива господарська діяльність.

Але наслідки економічної діяльності призвели до забруднення життєво важливих видів ресурсів, деградації навколишнього середовища [1].

Таким чином, стан земельних ресурсів України викликає дедалі більше занепокоєння у зв'язку із прискореним зниженням родючості ґрунтів: зменшується вміст і погіршується якість гумусу, зростає високий рівень розораності сільськогосподарських угідь, підсилюються процеси ерозії, вторинного засолення й

осолонцювання, розростаються ареали техногенно забруднених і порушених земель. Ці та інші деструктивні процеси руйнують не тільки ґрунтовий покрив, а й усю ландшафтну сферу України [2]. У зв'язку із цим питання охорони та раціонального використання земельних ресурсів й оцінювання їх екологічного стану є досить актуальною проблемою сьогодення.

Надмірне антропогенне навантаження на земельні ресурси у більшості областей Лісостепу, у т. ч. і в Сумській області, привело до порушення оптимального, екологічно обґрунтованого співвідношення земельних угідь з площею області в цілому. Розораність території має становити для лісостепової зони України 40 – 45% від загальної площі. Частка сільськогосподарських угідь становить 71,1% від загальної площі області і свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння та надмірну розораність її території. З них власне рілля становить 51,9% (1237,7 тис. га). У природному стані (ліси, води, болота) знаходиться 23,4% загальної території області [3].

Стан використання земельних ресурсів Сумської області характеризується як напружений, подекуди кризовий, з тенденцією до погіршення зі значними диспропорціями, зокрема: надзвичайно високим, економічно та екологічно необґрунтованим рівнем господарського (передусім сільськогосподарського) освоєння території; значною землеємністю основних галузей економіки області; стихійним формуванням нових землекористувань ринкового типу шляхом оренди земельних часток (паїв), які характеризуються нестабільністю, дрібноконтурністю, через-смужжям; інтенсивним розвитком деградаційних процесів та наявністю значних площ деградованих земель; недостатньою часткою земель природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення; незадовільним нормативно-правовим та нормативно-технічним забезпеченням, що регулюють використання та охорону земель.

Поряд з площинною ерозією досить інтенсивно розвиваються процеси лінійного розмиву та яроутворення. Площа ярів складає 2,6 тис. га. Окремо виділяються яружно-балкові системи з

інтенсивністю ерозії, що перевищує нормативи у 10 - 20 раз

Незадовільно здійснюється відновлення відпрацьованих промисловістю земель. При цьому якість рекультивації низька, мало земель повертається у сільськогосподарське виробництво, а їхня родючість майже на половину нижча від природної.

Важливим завданням у сфері оптимізації земельного фонду мають стати заходи щодо вилучення з інтенсивного обробітку деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських угідь, ґрунти які характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання є економічно неефективним.

Значну частину сильно еродованих і деградованих земель, які підлягають поліпшенню, необхідно трансформувати у природні кормові угіддя, що створить сприятливі умови для виробництва продукції тваринництва. Це дасть можливість знизити рівень розораності території до екологічно оптимального, сконцентрувати сільськогосподарське виробництво на кращих землях, що забезпечить отримання, в середньому, значно більшого обсягу продукції з одиниці площі та посиленню її конкурентоспроможності.

Враховуючи вищевикладене, для охорони земельних ресурсів області, підтримання на достатньому рівні родючості ґрунтів, збереження довкілля на сучасному етапі розвитку землекористування дієвими заходами є: зменшення розораності земельного фонду; збільшення лісистості території; поетапне встановлення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь в зональних системах землекористування; дотримання екологічних вимог охорони земель при землевпорядкуванні території; заборона відведення особливо цінних сільськогосподарських угідь для несільськогосподарських потреб; застосування економічних важелів впливу на суб'єкти землекористування [4].

Реалізація зазначених завдань сприятиме раціональному використанню природних ресурсів, зупиненню процесів деградації ґрунтового покриву, мінімізації ерозійних процесів, збагаченню довкілля природними елементами ландшафтів, забезпеченню техногенно-екологічної безпеки життєдіяльності людини, змен-

шенню розораності земельного фонду та збільшенню лісистості території.

Література:

1. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки. Навчальний посібник / К.: Знання, 2006. 435 с.
2. Булигін С. Ю. Формування екологічних сталих агроландшафтів: підруч. / С. Ю. Булигін. – К.: Урожай, 2005. С.5
3. Екологічний паспорт Сумської області.2021р. 140с.
- 4.Канівець О.М.Оцінка та аналіз агроекологічного стану використання земель Сумської області.//Актуальне научне исследование в современном мире:XXXIII Междунар. научн. конф.-Переяслав-Хмельницький. //Сб.научных трудов, 2018.- Вып.1(33),ч.8-132

УДК 004.92:791.228

Інформаційні технології

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНІМАЦІЇ У ВІДЕО СФЕРІ

Кирилюк К.О.,
*студентка факультету дизайн
Київський національний університет
технологій та дизайну
м.Київ, Україна*

1. У світі сучасних технологій анімація стає одним з головних елементів мультимедіа проєктів і презентацій, все частіше присутній на інтернет - сторінках. *Тому що*, завдяки зручному і інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу і багатим можливостям Ulead GIF Animator вважається сьогодні одним з найбільш зручних і функціональних програм для створення gif - файлів і значно економить час web-дизайнера, є провідним інструментом для створення мультимедійного інформаційного наповнення.

2. Macromedia Flash Professional об'єднуючи понад мільйон розробників і користувачів в різних країнах світу, використовують найрізноманітніших обчислювальних пристроїв. *Тому що*,

технологія Macromedia Flash вважається найпоширенішою програмної платформи. Виявлення умовно поділяється, на конвергентні методи проектування – це методи дослідження, спрямовані на отримання інформації, пошук варіантів рішення.

3. Класифікаційна система будується на об'єднанні в групи різноманітних феноменів анімації на основі узагальнених (базових) ознак. *Тому що*, в анімації виникають і діють не безформні, хаотичні освіти, а володіють внутрішньою організованістю і системністю художні форми, які вступають в певні динамічні зв'язки співвідношення між собою і з раніше виникли художніми явищами. З цього виходить що першим етапом побудови системи пов'язаний з виявленням загальних ознак в досліджуваних утвореннях анімації на другому етапі відбувається встановлення та позначення цілісності певних ознак. Ці ознаки є базовими для тієї чи іншої моделі, незмінними незалежно від їх зовнішніх варіативних проявів.

Є два типи анімації - *традиційна* і *експериментальна* – досить часто замінюються поняттями «індустріальна» і «незалежна». Подібна диференціація сходиться ще до одного методу класифікації анімаційних творів за способом їх функціонування. У цьому плані виділяють три основних типи:

- *комерційна (індустріальна),*
- *прикладна,*
- *некомерційна (незалежна) анімація.*

1. Комерційна анімація - це продукт, який спочатку створюється для завоювання ринку і принесення прибутку. Однією з особливостей створення комерційної анімації є її орієнтованість на традиційні методи виробництва і усталені естетичні смаки. Класифікація продуктів комерційної анімації відбувається на основі формату. Основними форматами вважаються: Збірка мультфільмів, повнометражні фільми, відеоанімація, кіно-, ТВ- і Інтернет-серіали і серії. Принцип такого поділу не виключає можливість подання одного фільму в різних форматах, тому продукція комерційної анімації спочатку орієнтована на існування в декількох форматах. область прикладної анімації

становлять рекламні ролики, кліпи, відеоігри, інтернет-анімація у вигляді банерів, заставок, динамічних елементів веб-сторінок, заставки ТВ-передач і ТБ-каналів, частини мультимедійних проєктів і презентацій, анімація в ігровому, документальному та науково-популярному кіно.

2. Прикладна анімація найчастіше не є самостійним продуктом і існує як частина основного проєкту. Комерційна і прикладна анімація є тип індустріальної анімації, існуючої на основі складної виробничої системи, орієнтованої на домінуючі способи виробництва і технології. Основною метою створення незалежної анімації являється не отримання прибутку, а рішення певних художньо-естетичних або ідеологічних завдань. Однак це не означає, що експериментальна анімація не може бути комерційним продуктом і приносити прибуток.

3. Незалежна анімація може створюватися як на професійних студіях зі складною системою виробництва, так і на базі з обмеженими технічними можливостями. У сучасних умовах це дає можливість досить широкому колу людей створювати анімаційні твори. Незалежна анімація більшою своєю частиною представлена \u2018роботами, орієнтованими на альтернативний спосіб виробництва з використанням нових або авторських, нетрадиційних технологій.

Найбільш поширеною моделлю альтернативного способу виробництва є система «один автор - один фільм». Найчастіше фільми незалежної анімації створюються спеціально для участі в фестивальних показах, або для перевірки нової творчої ідеї, художнього прийому і технології - це так звані експериментальні фільми. З огляду на природних бюджетних обмежень і суб'єктивного (авторського) підходу у вирішенні художніх завдань такі фільми зазвичай за своєю тривалістю не виходять за рамки трьох частин (30 хвилин). У даній роботі розглянуті найбільш поширені засоби підтримки та створення анімації, а так само описані етапи створення :

- gif - файлів,
- flash - роликів і анімованого об'ємного тексту,

- із застосуванням різних ефектів.

Ці програмні засоби інтегрують в текст, графіку, аудіо- і відеодані, утворюючи інтерактивну мультимедійну середу, яка забезпечує блискучі результати при створенні інтерактивних презентацій, маркетингових матеріалів, електронних навчальних ресурсів та графічних користувальницьких інтерфейсів.

Література:

1. Вільямс Р.Е. Анімація : посібник з виживання. Київ : ArtHuss, 2019. 384 с.
2. Нікіта К.В. Історія анімації : як народжується мистецтво. Київ : ArtHuss, 2019. 192 с.
3. Ендрю С. У. Анімація. Київ : ArtHuss, 2019. 224 с.
4. Орлов А. М. Души компьютерной анимации : мир электрон. образов и уровни сознания . Москва : Мирт, 1993. 105 с.
5. Люстрований самовчитель по анімації для Інтернет : збір матеріалів доп. Dynamite Software Group. / Київ. 2007. 271 с.
6. Комп'ютер Прес : додаток до журналу № 3. Віртуальний світ. / Київ. 2000. 117 с.
7. Які типи анімації можуть бути використані. Додавання анімації в PowerPoint: веб – сайт. URL: <https://shongames.ru/uk/programmy/kakie-tipy-animacii-mogut-byt-ispolzovany-dobavlenie-animacii/>
8. Як складнощі в анімації інтерфейсів надихнули мене розробляти плагін для Figma [https : веб – сайт. URL : //telegraf.design/yak-skladnoshhi-v-animatsiyi-interfejsiv-nadyhnuly-mene-rozroblyaty-plagin-dlya-figma/](https://telegraf.design/yak-skladnoshhi-v-animatsiyi-interfejsiv-nadyhnuly-mene-rozroblyaty-plagin-dlya-figma/)

ОСВІТА НА СУЧАСНОМУ РІВНІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Кладченко І.М.,*викладач економічних дисциплін
Краматорського фахового коледжу
технологій та дизайну*

Анотація. Досліджено зміни інформатизації навчального процесу в сучасних викликах освіти.

Ключові слова: інформаційні технології, дистанційне навчання, цифровий простір

Abstract. *Changes of informatization of educational process in modern challenges of education are investigated.*

Key words: *information technologies, distance learning, digital space*

Освіта на сучасному етапі знаходиться на такому рівні інформатизації, як не була ніколи в історії. Частково цьому посприяло дистанційне навчання, яке зараз використовується у всьому світі, частково посприяв розвиток інформаційних технологій. Тому ці зміни у технологічності як суспільства взагалі, так і навчальних закладів зокрема привели систему освіти у світ інформаційних технологій. І ці технології не тільки полегшують пошук інформації чи взаємодії між учнями/студентами та викладачами, а й збагачують методичні можливості викладачів.

У свою чергу, сучасні заклади освіти користуються послугами педагогічних працівників, які здатні добре орієнтуватися в цифровому просторі, отримувати дані з різних інтернет бібліотек та каталогів, а також використовувати їх відповідно до власних потреб і вимог сучасної цифрової освіти.

Успішна професійна діяльність сучасного викладача неможлива без здатності швидко орієнтуватися у великому інформаційному потоці, без активного використання цифрових технологій. Професійне документоведення є більш оптимізованим з метою вивільнення часу для ефективної організації педагогічної праці. Цифрова компетентність вихователів є умовою їхньої швидкої орієнтації в цифровому просторі, участі в українському та

міжнародному професійному співробітництві, та покращенню навчального процесу.

Одним з головних завдань закладів освіти в умовах розвитку цифрового суспільства, це навчити викладачів використовувати сучасні цифрові технології. Упровадження сучасних цифрових технологій забезпечує подальше вдосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в цифровому просторі[1, с.30]. Вже багато шкіл як в Україні так і в інших країнах розробили свої програми викладання освітньої інформації з використанням комп'ютерних інформаційних засобів та мобільних додатків.

Упровадження цифрових технологій в освітній процес є однією з найбільш важливих тенденцій розвитку сучасної освіти. Вони сприяють його інтенсифікації, збільшують швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань учнями. Процес навчання стає більш мобільним, диференційованим та індивідуальним. Так, використання на уроках дослідницько-пошукової роботи, методу створення та використання проектів, розвивальних навчальних ігор із застосуванням цифрових технологій, сприяє кращому засвоєнню інформації, бажанню вчитися, створенню нових освітніх продуктів. При цьому технології не замінюють вчителя, а доповнюють його. Викладач є більш мобільним, більш методично забезпечений завдяки технологіям. Таким урокам властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова необмеженість навчання.

Сьогодні інформаційні-комунікаційні технології (ІКТ) увібрали в себе елементи різних методик – особистісно-зорієнтованого, проектного, розвивального навчання – і є тим способом передачі знань, який відповідає якісно інноваційному змісту навчання й розвитку учня, створюють комфортні умови для самовизначення особистості в інформаційному суспільстві.

Найбільш дієвими, простими, ефективними та безкоштовними для створення мультимедійного, інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації та гейміфікації

навчання, як показала практика, є такі web-сервіси: Zoom, Classroom, ClassDojo тощо[2].

За допомогою цифрових технологій можна створити різноманітні інтелект-карти, які допоможуть дітям унаочнити знання. Система створення та показу презентацій, мультимедійних проєктів стала дуже зручною та не потребує надвеликих інтелектуальних навантажень від викладача, і в свою чергу робить процес викладання більш зручним.

Також дуже зручними та потрібними для роботи викладачів є такі додатки як: Viber, Google Docs, та інші. Ці сервіси та додатки дозволяють збільшити швидкість спілкування між викладачем та учнями або студентами, та швидкість передачі та отримання інформації. Особливо це є актуальним зараз, враховуючи пандемію та дистанційне навчання у закладах освіти у всьому світі. Комп'ютерні тести та тестові завдання можуть застосовуватись для здійснення різних видів контролю та оцінки знань. Тести можуть проводитися в режимі online (проводиться на комп'ютері в інтерактивному режимі, результат оцінюється автоматично системою) та в режимі offline (оцінку результатів здійснює викладач із коментарями, роботою над помилками). Викладач може отримувати виконані роботи через месенжери або електронну пошту та відразу їх перевіряти, не витрачаючи час потім. За допомогою Google Docs викладачі можуть організувати та проводити тестування учнів. Якись навіть екстрені питання щодо організації навчального процесу можна вирішити за декілька хвилин з усім класом чи групою студентів.

Щодо питання покращення методичних можливостей, то сучасний етап інформатизації освіти характеризується використанням потужних персональних комп'ютерів, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, мультимедіа-технологій та засобів віртуальної реальності, а також філософським осмисленням процесу інформатизації та його соціальних наслідків. Якщо раніше, вважалося що всі ці новинки техніки тільки заважають процесу навчання, то зараз навпаки, ці засоби покращують процес передачі інформації та засвоєння знань.

Інформатизація освіти – це процес забезпечення системи освіти теорією та практикою розробки та використання нових інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію цілей навчання та виховання.

У свою чергу, прийнято виділяти такі основні напрямки впровадження інформаційних технологій у освіту: використання комп'ютерної техніки як засіб навчання, що вдосконалює процес викладання, що підвищує його якість та ефективність; використання засобів нових інформаційних технологій як засоби творчого розвитку учня; використання комп'ютерної техніки як засобів автоматизації процесів контролю, корекції, тестування; організація комунікацій на основі використання засобів інформаційних технологій з метою передачі та набуття педагогічного досвіду, методичної та навчальної літератури; інтенсифікація та вдосконалення управління навчальним закладом та навчальним процесом, покращення методичних можливостей викладачів на основі використання системи сучасних інформаційних технологій

Отже, як бачимо сучасна освіта вже не уявляється без використання комп'ютерних та мобільних технологій. Сучасні викладачі повинні бути обізнані з інформаційними технологіями, які використовуються у навчальному процесі та постійно покращувати свої знання та навички взаємодії з інформаційними комп'ютерними технологіями. Адже сьогодні такі сервіси як e-mail, пошук інформації в Інтернеті, відеодзвінки стали незамінними, а завдяки їх зручності, – універсальними елементами процесу навчання. Проте існує ще багато нових потрібних для педагогів інструментів у щоденній роботі, для цікавого та більш зручного процесу навчання та розвитку критичного мислення школярів, які є у вільному доступі та їх варто спробувати. І ці технології постійно покращуються та збільшують свій потенціал, тому і викладачі повинні постійно бути готовими до викликів сучасного світу тому, що, як ми вже побачили це дуже полегшує та покращує процес навчання та покращує матеріальні можливості викладачів.

Література:

1. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Національна академія педагогічних наук України. – К. 2021. – 52 с. Режим доступу URL: <https://nenc.gov.ua/education/wp-content/uploads/2021/09/digital-edu-concept.docx>.

2. Сич. М. Використання цифрових технологій в освітньому процесі початкової школи під час дистанційного навчання. Режим доступу URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/102-innovatsiyni-osvitni-tekhnologiyi-v-ukrayini-teoriya-ta-praktyka/654-vikoristannya-tsifrovikh-tekhnologij-v-osvitnomu-protsezi-pochatkovoji-shkoli-pid-chas-distantsijnogo-navchannya>

УДК 12

Політичні науки

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Козак О.М.,

*студент кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

На сучасному етапі державотворення Україна потребує масштабних змін, серед яких одним із ключових перетворень є адміністративно-територіальна реформа та передача влади на місця. Створення незалежних (автономних) та фінансово спроможних громад чи не найактуальніша мета децентралізації. Формування відповідних матеріальних, фінансових, людських, земельних ресурсів потрібних для покращення забезпечення вирішення потреб жителів громади, якісного та оперативного надання громадянам адміністративних та соціальних послуг, створення умов для сталого розвитку певної території та більш раціонального і ефективного використання бюджетних коштів.

Аналіз в системі стратегічного управління представляє собою функціональну науку, основною метою якої є забезпечення потреб практики. Реальна користь даного інструменту полягає у створенні стратегії розвитку територіальної громади у довгостроковій перспективі за допомогою виявлення ресурсів внутрішнього та зовнішнього середовища, які досі не використовувались, зокрема, створення привабливого інвестиційного клімату, впровадження інноваційних проєктів, удосконалення використання економічних ресурсів, збільшення рентабельності та підвищення ефективності розвитку територіальної громади. Для цього аналіз стратегічного управління розробляє методи, що дають змогу дослідникам-аналітикам сформулювати варіанти стратегічних управлінських рішень та створити ефективну й оптимальну стратегію розвитку територіальної громади.

На сьогоднішній день існує величезна кількість різноманітних методів та прийомів, за допомогою яких можна провести аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на діяльність територіальної громади. Ми розглянемо п'ять основних методів, які на сьогоднішній день є надзвичайно актуальними, універсальними та, насамперед, ефективними у використанні, а саме:

- SWOT-аналіз;
- PESTLE-аналіз;
- GAP-аналіз;
- 5W1H-аналіз;
- SPACE-аналіз.

SWOT-аналіз є найбільш популярним методом, який активно використовується в Україні як у державному так і в приватному секторі. SWOT-аналіз – це метод, що дає можливість провести детальне дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища. Результатом послідовного здійснення SWOT-аналізу, спрямованого на формування узагальненого інформаційного потенціалу, повинні з'явитися ефективні рішення, що стосуються відповідної реакції (впливу) суб'єкта (слабкої, середньої й сильної) відповідно до сигналу (слабкому, середньому або сильному) зовнішнього середовища [1].

Абревіатура SWOT складається з чотирьох слів, а саме:

- Strengths – це сильні сторони, що можуть допомогти у досягненні мети, тобто, будь-які якості, знання чи вміння, що надають перевагу;

- Weaknesses – це слабкі сторони, тобто, негативні властивості, що визначає її гальмування в процесі руху до досягнення стратегічних цілей;

- Opportunities – це можливості, тобто, тенденції або події в зовнішньому середовищі, при правильній відповідній реакції дає можливість домогтися істотного просування до поставлених стратегічних цілей;

- Threats – це загрози, тобто, тенденції або події в зовнішньому середовищі, які за відсутності відповідної реакції спричиняють значне погіршення ситуації [2].

На сьогоднішній день, метод SWOT-аналізу активно використовується у діяльності територіальних громад України. Даний метод дає змогу виокремити основні логічні взаємозв'язки між внутрішніми (сильні та слабкі сторони) та зовнішніми (можливості та загрози) чинниками, які для розвитку територіальної громади мають стратегічне значення. Саме ці взаємозв'язки дають змогу створити порівняльні переваги, виклики та ризики, які є підґрунтям для формулювання оперативних та стратегічних цілей розвитку територіальної громади.

Ще одним ефективним методом в аналізі системи стратегічного управління є використання PESTLE-аналізу. Даний метод є одним із інструментів стратегічного аналізу, який використовують для формування можливих варіантів розвитку територіальної громади. PESTLE-аналіз застосовується разом з іншими стратегічними методами, у тому числі і з SWOT-аналізом. Поетапне використання даних інструментів може дати чітке розуміння наявної ситуації та визначення факторів впливу.

PESTLE – це аналіз зовнішніх факторів макросередовища у шести сферах, а саме:

1) Політичні фактори – всі фактори, на які уряд має, або може мати вплив. Сюди можна віднести державну політику,

політичну стабільність чи нестабільність, корупцію, зовнішньоторговельну політику, податкову політику, трудове законодавство, екологічне законодавство. Крім того, уряд може мати глибокий вплив на систему освіти, інфраструктуру та охорону здоров'я.

2) Економічні фактори – відносяться економічне зростання, курси валют, темпи інфляції, процентні ставки, наявний дохід мешканців та рівні безробіття, зміни у доходах публічного та приватного секторів. Ці фактори можуть мати прямий чи опосередкований довгостроковий вплив на розвиток громади, оскільки вони впливають на спроможність мешканців та громади в цілому.

3) Соціальні фактори – цей вимір зовнішнього середовища відображає демографічні характеристики, норми, звичаї та цінності населення громади. Це фактори, що враховують тенденції зміни населення, такі як темпи приросту населення, міграційні процеси, розподіл за віком, розподіл доходів, ставлення до кар'єри, рівень освіти різних груп населення, наголос на безпеці, свідомість здоров'я, спосіб життя та культурні бар'єри.

4) Технологічні фактори – стосуються інновацій у технологіях, які можуть сприятливо чи несприятливо впливати на різні галузі розвитку. Це стосується рівня інновацій, автоматизації, досліджень та розробок, технологічних змін та обсягу технологічної обізнаності, якою володіють мешканці/ки громади. Знання тенденцій змін, що відбувається з технологіями, дає можливість передбачити, які дії потрібно зробити для зменшення негативного впливу на ситуацію у громаді.

5) Правові фактори – ці фактори можуть дещо збігатися з політичними факторами, вони включають більш конкретні закони, такі як закони про охорону здоров'я та безпеку, законодавство про права людини, антимонопольне законодавство, земельне законодавство, закони про працю, закони про захист прав споживачів, та інші. Рекомендується мати юриста/ку або адвоката/ку, який може допомогти з визначенням законів, що мають найбільший вплив на функціонування громади.

6) Екологічні фактори – набули важливого значення через

швидко зростаюче атмосферне забруднення. До таких факторів належать базові екологічні аспекти, такі як погода, клімат, зміна клімату, зміни в навколишньому середовищі, які можуть особливо впливати на галузі, такі як туризм, сільське господарство, мобільність. Крім того, обізнаність про потенційні наслідки зміни клімату допоможе перебачити негативний вплив на функціонування компаній, що зайняті у сфері сільського господарства [3].

Наступний метод, про який варто зазначити – це GAP-аналіз. Даний метод був розроблений у Стенфордському дослідницькому інституті в Каліфорнії. Він уособлює намагання відшукати такий інструмент розроблення стратегії, завдяки якому можна буде привести діяльність громади у відповідність до найвищого рівня вимог.

GAP-аналіз – це метод аналізу первинної інформації, який детально досліджує стратегічні розбіжності між бажаним – чого територіальна громада хоче досягнути у своєму розвитку – і реальним – чого дійсно може досягти громада, якщо її політика не буде змінюватись.

Залежно від виду розривів виділяють:

1) зовнішні стратегічні розриви, які спричинені впливом зовнішніх факторів макросередовища (економічні, політичні, соціально-демографічні, правові тощо);

2) внутрішні стратегічні розриви, які пов'язані з неефективною структурою внутрішнього фінансового потенціалу (інформаційний, кадровий, організаційний та ресурсний розриви);

3) змішані розриви, зумовлені впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів [4].

Основним завданням методу GAP-аналізу є завчасне передбачення ситуацій, що породжують такі розриви аби мінімізувати ризики, які можуть виникнути в майбутньому під час реалізації цих змін.

Ще один метод про який варто зазначити – це метод Кілінга або як його ще називають SWIH. Цей метод дозволяє досягти глибшого розуміння проблеми, з якої виникла у територіальній громаді. Його назва походить від перших літер слів, що викорис-

товуються для опису методології. Питання What (Що?), Where (Де?), When? (Коли?), Who? (Хто?), Which? (Який?), How? (Як?), що використовуються для збору первинної інформації та розуміння деталей про ситуацію чи проблему.

Кожне питання звужує фокус проблеми, таким чином, що після закінчення процесу 5W1H, на виході у вас буде чітко визначена проблема зі своїми межами. Виконавши аналіз за схемою 5W1H, ви зможете отримати достатній обсяг інформації для того, щоб сформулювати суть проблеми для вирішення вашої команди. На проведення даного аналізу варто витратити час, при цьому аналіз необхідно проводити спільно всією командою, щоб усі учасники команди розуміли, як ведеться робота над проблемою.

Також до методів аналізу в системі стратегічного управління можна віднести метод SPACE-аналізу, який призначений для аналізу стратегічного стану та оцінки дій організації, а у даному випадку дій територіальної громади.

SPACE (strategic position and action evaluation – оцінка стратегічного становища та дій) – це комплексний метод аналізу позицій на ринку та вибору оптимального варіанта стратегії розвитку для підприємств середнього й малого бізнесу. Він дає змогу вибрати, класифікувати та проаналізувати найважливіші характеристики внутрішнього й зовнішнього середовища підприємства та на цій основі рекомендувати варіант стратегії його розвитку [5]. Ми вважаємо, що даний метод можна успішно імплементувати в діяльність територіальної громади для проведення аналізу в системі стратегічного управління.

На основі проаналізованого матеріалу нами було здійснено опитування на тему: «Роль старости у розвитку територіальної громади», проведене нами в Монастирській ТГ за допомогою програмного забезпечення для адміністрування опитування, що входить до складу безкоштовного веб-пакету Google Docs Editors, пропонуваного Google. Метою даного дослідження було визначення ролі старост для забезпечення сталого розвитку Монастирської міської територіальної громади (далі – ТГ) з

позиції власного усвідомлення старостами свого призначення на цій посаді. В опитуванні взяло участь 11 старост із 15-ти призначених, що становить 73% та дозволяє вважати отримані результати валідними. Саме відповіді 11 респондентів бралися в подальшому для аналізу.

Без оцінки особистостей, але загалом можна зробити кілька висновків щодо очевидних потреб:

- не всі старости орієнтуються у переліку повноважень, які вони мають виконувати відповідно до законодавства;

- не всі зорієнтувалися у особливостях заповнення опитувальника онлайн – в старост громади існує потреба навчання комп'ютерної грамотності;

- старости не могли чітко визначити теми підвищення кваліфікації, особливо ті, які прямо пов'язані із розвитком громади, залученням інвестицій тощо.

Варто зазначити, що запропоноване нами дослідження стало цікавим і міському голові, який пообіцяв взяти до уваги результати дослідження та запропоновані нами рекомендації. У подальшому започатковане нами дослідження може бути адаптоване для вивчення думок старост задля вдосконалення функціонування інституту старост та підвищення його ролі у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в Україні, а також для вдосконалення освітньо-професійних програм з публічного управління задля задоволення потреб посадових осіб місцевого самоврядування у самовдосконаленні та покращенні професійних компетентностей.

Відтак, важливими темами для підвищення кваліфікації старост, на нашу думку та зважаючи на результати опитування, мають стати: підвищення рівня комунікації старост з місцевими головами, депутатським корпусом, жителями старостинського округу; удосконалення лідерських навичок, підвищення рівня цифрової грамотності, стратегічне управління, проектний менеджмент та деякі інші.

Таким чином, використання стратегічного управління має стати основою для всіх суб'єктів управлінської діяльності та

жителів громад. А застосування вищезазначених інструментів та методів аналізу стратегічного управління дають можливість територіальним громадам виявляти та ефективно реагувати на зміни факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, порівнювати можливі варіанти розвитку та обирати найбільш оптимальний і перспективний для своєї громади.

Література:

1. Інформація щодо поняття методу SWOT-аналіз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-аналіз>

2. Історичні аспекти розробки теорії SWOT-аналізу та його основні елементи. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-аналіз>

3. PESTLE – аналіз зовнішніх факторів макросередовища. URL: <https://hromada.canactions.com/pest/>

4. Інформація щодо методу Gap-аналізу та його використання. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Gap-аналіз>

5. Інформація щодо методу SPACE-аналізу та його використання. URL: https://pidru4niki.com/89759/menedzhment/space_analiz

БІБЛІОТЕРАПІЯ – МЕТОД ТЕРАПІЇ

Коц Сюзанна Миколаївна

Коц Віталій Павлович

к.б.н., доцент, доцент кафедри

анатомії та фізіології людини

ім. Я.Р. Синельникова,

Бахнар Діана Сергіївна

студентка природничого факультету

Харківський національний педагогічний

університет імені Г.С.Сковороди,

Харків, Україна

Анотація. *Коц С. Н., Коц В.П., Бахнар Д.С. У роботі представлено міркування про вплив бібліотерапії на порушення*

вищої нервової діяльності, використання бібліотерапії як і технології збереження здоров'я. Розглядаються жанри літератури та в чому вони допомагають, кому вони показані. Читання стимулює творчу діяльність та аналіз невирішених внутрішніх конфліктів, шляхів виходу із пригніченого стану.

Ключові слова: бібліотерапія, здоров'язберігаючі технології тривожність, неврози.

На даний час дуже актуальним є вивчення дії та використання здоров'язберігаючих технологій [15]. Здоров'язберігаючі технології - це ті, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці, та ті, що вирішують завдання раціональної організації процесів навчання, роботи та профілактики.

На сьогоднішній день проблема стресу та підвищеної тривожності дуже актуальна [6,9-11], як їх профілактики [1-5,7,8] у зв'язку із пандемією COVID19. Забезпечує добру адаптацію людини інформованість, сприяють їй - підвищення стресостійкості, профілактика високого рівня тривожності, використання здоров'язберігаючих технологій та розвиток емоційного інтелекту [1-6, 8-15].

При перенапруженні процесів збудження чи гальмування виникають неврози, порушення вищої нервової діяльності [7]. Самі неврози бувають різні: неврастенія, невроз нав'язливих станів, істерія. Негативні фактори призводять до виникнення негативного емоційного фону. А можуть виникнути і більш серйозні порушення вищої нервової діяльності – психози. В таких ситуаціях на допомогу приходять терапії психічного стану людини або ... читання.

В Україні активно вступила в дію програма, ініційована президентом, згідно якої вакциновані особи можуть оплатити послуги на тисячу гривень із додатку “Дія”, в тому числі - купити книги.

Читання – це не лише дуже цікаве заняття, а і спосіб лікування – бібліотерапія. Можна помилитися, якщо думати, що лікувати книгами – сумнівна новомодна ідея. Бібліотерапія, як спосіб нормалізації душевного стану нараховує уже більше 800 років. Збереглися свідчення про те, що ще в 1272 році у лікарні Каіру рекомендували читання релігійної літератури у якості

миротворчого засобу, що заспокоює душу та тіло.

У середньовіковій Європі читанням лікували неврози і нав'язливі стани, намагалися змінити натуру злочинців і навіть позбавитись висипів на обличчі (знаменитий Еразм Роттердамський рекомендував читати для цього виключно смішні книжки).

Однак по справжньому бібліотерапія оформилася лише в 1916-му, коли американський психолог С. Крозерс ввів у користування власне термін “бібліотерапія”. З того часу підбір цілющих книг під стан душі пацієнту став достатньо масовим явищем. Виділяють ряд закономірностей, які дозволяють передбачити, який саме жанр книги ефективніше за все допоможе вирішити ті чи інші психологічні проблеми.

Бібліотерапія – метод психотерапії, в якому література використовується як один із способів вивести пацієнта із того чи іншого невротичного стану. Терапевт підбирає для людини книги, герої яких знаходяться у схожих із його життєвих ситуаціях і успішно долають труднощі. Ототожнюючи себе з персонажами, читач розбирається із власними невіршеними конфліктами і особистісними проблемами.

Жанр – класична поезія розвиває самоконтроль, виховує стриманість. Такий жанр показаний занадто емоційним особам, із перепадами настрою, нетерплячістю та іншим. А класичні романи покращують стан при стресах та неврозах, вчать переглядати стереотипи поведінки і власні помилки, орієнтуючись на описані ситуації. Жанр детективи і пригоди тренують увагу та логіку. Закурочені сюжети з неочікуваними поворотами відволікають від поганих думок і додають енергійності. Детективи показані тим, хто страждає від хандри, знаходиться на грані нервового зриву, переживає психоз в тій чи іншій формі. Фантастична література і фентезі допомагають у тому, що розширяють рамки, дозволяють подивитись на світ із нової точки зору. Допомагають прийняти свої страхи і муки через гіперболізовані ситуації, із яких із честю виходить герой. Такий жанр книг показаний людям, які зациклились на якомусь вузькому переживанні (нещасній любові, проблемах із зовнішністю).

Жанр філософський, духовний допомагає дати уявлення про будову та організацію світу, внутрішні потреби людини. Показує, що особистість – це дещо більше, ніж фізичне тіло. Вчить розуміти свої потреби і бажання. Такі книги показані тим, хто переживає серйозну кризу в житті, неврози і депресії.

Отже, читання книжок необхідно використовувати для підвищення стресостійкості, профілактики високої тривожності, лікування неврозу, психозу. Читання створює лікувальний та інші впливи на психіку, є своєрідною здоров'язберігаючою технологією.

Література

1. Коц С. Н., Коц В.П., Луганська В.О. Дослідження рівня особистісної тривожності у сучасної молоді. The 18th International scientific and practical conference “The World During a Pandemic: New Challenges for Science” (19 – 20 April, 2021) Pegas Publishing, Canada, Ottawa. 2021. – с. 63-68.

2. Коц С.Н., Коц В.П. Особливості психофізіологічної емоційної компоненти та стресостійкість у студентів-спортсменів. Стратегічне управління розвитком фізичної культури та спорту: збірник доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. - Харків, 17-19 травня 2018 року. ХДАФК, 2018. С. 174-178.

3. Коц С.Н., Коц В.П. Особливості комунікативної компетентності та стресостійкість. Педагогіка здоров'я: збірник доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків, 18-19 травня 2018 року. С. 188-191.

4. Коц В.П., Коц С.М. Вплив на психофізіологічні показники дітей з високою тривожністю програми відпочинку ПЗОВ. Тенденції розвитку психології та педагогіки: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 4-5 листопада 2016 року. С. 44-49

5. Коц С.М., Коц В.П. Реалізація вирішення проблеми високої тривожності у дітей та підлітків педагогічним колективом у дитячому оздоровчому позаміському таборі. Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і

практики в Україні: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. - Львів, 21-22 серпня 2015 року. С. 57-61.

6. Коц В.П., Коц С.М. Навчальний процес і проблема профілактики високої тривожності у студентів. Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії. - Харків, 2015. – С. 51-55.

7. Коц С.М., Коц В.П. Фізіологія вищої нервової діяльності. Навчальний посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. – 204 с.

8. Кондратенко Г., Стрельцова В., Коц С. М.. Психофізіологія управління емоціями та самомотивація. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року. Вип. 1. С. 9-11.

9. Мирзак А, Іщенко Д, Коц В.П. До вивчення питання про стресостійкість. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року. Вип. 1. - С. 13-15.

10. Пономаренко О.С., Коц С.М., Коц В.П. Вивчення стресостійкості у сучасних умовах та способи її підвищення. Актуальні проблеми сучасної науки, XLII Міжнародна науково-практична конференція. м. Вінниця, 6 квітня 2020 р. Вінниця, Україна, Ч.7, 2020. С. 53-56.

11. Коц С.М., Коц В.П., Зоренко М.В. Інтелектуальна діяльність та психічний стан. Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки: матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. м. Київ, 26 листопада 2021 р. Україна, 2021. С.23-29.

12. Коц С.М., Коц В.П., Яценко В. В. Вплив інтернет-мережі на складові емоційного інтелекту сучасної молоді. Science and technology. Lublin. 2021. С. 17-22.

13. Коц С.М., Коц В.П., Пилипенко В. А., Пономарьова Б. В. До питання впливу соціальних мереж на психічне здоров'я підлітків. Development of science and technology in a pandemic: for

being an active participant in LXXIII International Scientific and Practical Conference. м. Львів, 18 жовтня 2021 року. Україна, 2021. С. 72-76.

14. Коц С.М., Коц В.П., Крат Є.С., Кобченко С.Р. До питання впливу на психічне здоров'я сучасних підлітків. Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття: матеріали II Міжнародної наукової конференції. м. Рівне, 5 листопада, 2021 р. Вінниця: Європейська наукова платформа, Т. 2, 2021. С.21-24.

15. Коц С.М., Коц В.П., Білівець М. В. Запахи ефірних олій та здоров'язберігаючі технології. Перспективні напрями наукових досліджень: матеріали LV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Львів, 24 листопада 2020 року. Львів, Ч. 2, 2020. С. 64-67.

УДК 004

Інформаційні технології

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ПРИРОДНОЇ МОВИ У ВИЯВЛЕННІ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ АКТИВНОСТЕЙ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Кравченко О.Й.М.,
*студент факультету комп'ютерних наук
Приватний заклад вищої освіти
«IT STEP University»
м. Львів, Україна*

В XXI ст. війна набуває нового гібридного характеру, яка включає в себе використання різних традиційних та нетрадиційних методів для досягнення цілей. Одним з ключових елементів ведення невійськового способу війни є її присутність на інформаційному полі. Канадський дослідник М. Маклюен ще в 1970-му році передбачив, що майбутні війни – це партизанські інформаційні війни без поділу на участь військових і цивільних [1]. Саме тому явище інформаційної війни можна вважати одним з найнебезпечніших.

Досить примітивним, але дуже ефективним способом дестабілізації ситуації в країні являється запуск ботів, фейкових аккаунтів, які мають на меті масово поширювати неправдиву інформацію в потрібний момент й цим розпалювати ворожнечу в суспільстві, тримати його в страху і загалом – маніпулювати в будь-який спосіб, який вигідний агресору.

Постійні повідомлення про блокування «ботоферм» являються лише вершиною айсбергу, тому що достеменно невідомо – скільки насправді їх ще існує і наскільки швидко вони будуть викриті. Крім цього, боти здатні до такого маскуванню, що віднайти їхній зв'язок з власною групою ботів та їх власником залишається вкрай важкою аналітичною задачею, яку, втім, необхідно швидко вирішувати.

Для вирішення цієї проблеми буде запропонована технологія, яка базується на обробці природньої мови (Natural Language Processing – NLP). Вона є одним із підрозділів комп'ютерного машинного навчання яка знаходить на сьогодні своє застосування у сферах маркетингу, перекладу, медицини. NLP використовують для виявлення контекстів, конотацій, генерування й виправлення текстів, знаходження трендів, тощо. Напряв є досить перспективним, адже ринок NLP у 2020 році оцінювався в 10,72 мільярда доларів США, а до 2026 року очікується, що він становитиме 48,46 мільярда доларів, реєструючи середній темп росту в 26% кожного року [2].

Завдяки можливостям обробки й аналізу текстів комп'ютерна модель здатна розрізнити бота від справжньої людини у соціальних мережах, зчитуючи їхні повідомлення та приймаючи рішення. Однак тут необхідно врахувати ряд факторів при розробці даної моделі: постійна зміна трендів в умовах нових гарячих дискусій, які стосуються багатьох сфер, що зумовлюють необхідність постійного підлаштовування під мінливість інформаційного простору; необхідність у швидкому реагуванні на виникаючий трафік ботів, аби якнайшвидше їх ідентифікувати та вжити відповідні заходи; комплексність ботів, які потребуватимуть велику кількість параметрів для їх виявлення.

Отже, на сьогоднішній день захищений інформаційний простір є основою стабільності суспільства всередині країни, тому постає необхідність вчасно реагувати на нові виклики, використовувати сучасні технології, насамперед глибинні нейронні мережі для опрацювання природної мови.

Література:

1. Marshall McLuhan Predicted the Emerging Infowar. URL: <https://mcluhangalaxy.wordpress.com/2015/01/26/marshall-mcluhan-predicted-the-emerging-infowar/> (дата звернення: 12.02.2022 р.).

2. Natural Language Processing (NLP) market - growth, trends, covid-19 impact, and forecasts (2022 - 2027). URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/natural-language-processing-market> (дата звернення: 12.02.2022 р.).

Соціологічні науки

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ВИКОНАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Крисько Вікторія Андріївна

*здобувач вищої освіти I курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*Науковий керівник: Білан Дмитро Андрійович
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки*

Проблема гендерної рівності серед учнів в навчальних закладах є досить актуальною. Оскільки дуже часто діти із вадами отримують негативні емоції від спілкування з звичайними дітьми, відчувають себе «не такими» та значно погіршується питання сприйняття себе та своїх особливостей. Також між хлопчиком та дівчинкою існують певні гендерні стереотипи, котрі тільки погіршують життя кожного.

На сьогоднішній день наша держава намагається знизити рівень проблематики та надати рівні можливості для кожного. Тому створюються різні центри, благодійні організації, приймаються закони та нормативно-правові акти. Також покладаються обов'язки на керівників та директорів навчальних закладів забезпечити виконання гендерної політики.

Гендерна політика – державна, суспільна діяльність, яка спрямована на встановлення рівності чоловіків і жінок у всіх сферах життєдіяльності.

Досягнення рівності на рівні навчального закладу може зводитися до здійснення відчутних та конкретних перетворень в умовах навчання хлопців та дівчат. Наразі рівність є загально-прийнятною концепцією у стратегічних документах та описах цілей, що їх слід досягнути.

У 2017 році МОН запровадило антидискримінаційну експертизу навчальних матеріалів і раніше розробило проект Стратегії “Освіта: гендерний вимір 2020”, яка передбачала моніторинг впровадження гендерно чутливого підходу в закладах освіти.

Рекомендації на виконання гендерної політики навчальних закладів з специфічними умовами навчання передбачають:

1. Проінформованість персоналу навчального закладу з специфічними умовами навчання. Більшість із працівників не розуміють гендерної політики. На їхню думку, гендерна рівність є такою, що хлопчики стають як дівчатка і навпаки. І тому більшість із них не розуміють навіщо запроваджувати гендерну політику та дотримуватися встановлених правил. Саме проінформованість вчителів допоможе покращити гендерні відносини та значно зруйнує гендерні стереотипи. Освіта має транслювати певні моделі поведінки в соціумі, передавати культурний код наступним поколінням.

2. Необхідно враховувати думку дітей, котрі навчаються в навчальному закладі. Сучасні навчальні програми – універсальні, змішані й не вимагають поділу. Розподіл відбувається на рівні адміністрації школи як щось звичне й усталене.

3. Необхідно навчати дітей, а не хлопчиків та дівчат. На

думку освітнього омбудсмена, для досягнення гендерної рівності в освіті насамперед необхідно усвідомити, що ти співпрацюєш із людьми, а не з чоловіками чи жінками. Варто зважати на персональний досвід кожної чи кожного. Підтримувати людину тому, що вона талановита або хоче працювати, незалежно від того, чоловік це чи жінка, не залежно від стану її здоров'я. Потрібно враховувати виключно її бажання, навички та вміння.

4. В навчальному процесі використовувати орієнтовну тематику занять для дітей з питань формування гендерної культури особистості: «Ми – різні, ми – рівні», «Я – хлопчик, я – дівчинка», «Права та обов'язки кожного з нас», «Дерево рівності», «Я вибираю своє право на...», «Що нас об'єднує і в чому ми – індивідуальності». Необхідно проводити заняття та семінари з приводу рівності осіб.

Відомості яку батьки чи то педагоги надають дітям, відповідаючи на їхні питання з приводу статей та відносин поміж ними, має розуміння лишень в тому разі, коли дитя відчуває, що дорослі сприймають її як особистість з почуттям власної гідності, не іронізують і не лицемірять з нею. Важливим напрямом роботи педагогічних працівників є труд з питань врахування особливостей протилежних статей, входження дитини в систему культурних норм поведінки та взаємин поміж статями.

Отже, підсумовуючи вищезазначену інформацію, можна дійти висновку, що питання виконання гендерної політики у навчальних закладах з специфічними умовами навчання потребує подальшого удосконалення. Надання переліку чітких дій, котрі повинні здійснити працівники освіти, аби забезпечити дотримання гендерної рівності у освітньому процесі. На законодавчому рівні необхідно встановити законодавчі документи та пояснення, котрих мають дотримуватися як працівники та і учні навчальних закладів.

Література:

1. Абетка рівності: Методичні рекомендації / Автор тексту: Павло Полянський. – Київ: Програма розвитку ООН в Україні, Представництво Європейської Комісії в Україні, 2007. – 13 с.

2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 52, ст.561)

Соціологічні науки

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В
ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯК
ЗАПОРУКА ПОБУДОВИ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ

Крисько Вікторія Андріївна

курсантка ДР-143 ННІП та ПФПНП

Тимофєєв Володимир Павлович

викладач кафедри ТСП

Науковий керівник: Тінін Дмитро Геннадійович

майор поліції, викладач кафедри ТСП,

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

(Dnipropetrovsk State

University of Internal Affairs)

ORCID: 0000-0002-8593-1706

У діяльності поліцейських найчастіше зустрічаються випадки, коли більшу частину проблемних питань, які виникають під час здійснення контакту із громадянами або право порушниками, можна вирішити базуючись лише на звичайну комунікацію. Проте для того, щоб можна було ефективно використовувати дану методику, необхідно правильно і тактовно спілкуватися з оточуючими, при цьому використовуючи у власному висловленні правильні слова – маркери та не допускати вживання тих слів, котрі можуть образити або навіть задіти людську честь та гідність.

Важливим чинником підвищення ефективності роботи поліції є налагодження відносин співпраці з населенням на основі взаєморозуміння (осмислення, оцінка інтересів і цілей одне одного) та взаємодії (процес обміну видами діяльності). Взаємо-

відносини можуть впливати на рівень ефективності діяльності поліцейських з профілактики та попередження злочинів, боротьбі зі злочинністю в цілому [2, с. 10-11].

Комунікація поліцейських з населенням являється важливим процесом, який забезпечує успішне виконання ними службових обов'язків, а також дозволяє отримувати необхідну інформацію, зберігаючи при цьому ввічливе ставлення до особи, демонструючи здатність надавати якісні професійні послуги всім громадянам.

Питання проблематики ефективного та професійного спілкування поліцейських постійно та ґрунтовно висвітлюється у працях таких вчених, як В. Андросюк, О. Бандурка, І. Ващенко, Г. Дубов, В. Землянська, В. Лефтеров, С. Максименко, В. Розов, О. Негодченко, А. Опалев, С. Сливка та ін.

Більшість науковців притримуються думки, що сама якість комунікативного процесу залежить, насамперед, від рівня мовленнєвої компетенції поліцейського. Мовленнєва компетентність означає оволодіння способом формування та формулювання думок за допомогою мови під час професійного спілкування. Виходячи з цього, володіння мовою проявляється у здатності використовувати професійну мову як в усній, так і в письмовій формі. Лінгвістична компетентність включає засвоєння та усвідомлення мовних норм, зокрема у фонетиці, лексиці та граматиці, для їх відповідного застосування в процесі використання мови.

Ми підтримуємо думку про те, що ефективна правоохоронна діяльність у багатонаціональному суспільстві залежить від встановлення відносин довіри, побудованих на основі регулярних контактів між поліцією та меншинами. Зиск від такого спілкування отримують всі сторони. Меншини – від того, що поліція стає більш сприйнятливою до їхніх проблем і більш дієвою до вимог щодо забезпечення особистого захисту. Покращуються результати роботи самої поліції, оскільки налагоджена комунікація та співробітництво з населенням є ключовими факторами ефективної правоохоронної діяльності в будь-якій громаді. Найціннішими для побудови довіри і взаєморозуміння є інтерактивні методи, що включають особистий контакт і

спілкування між поліцією та меншинами. До таких методів відносяться:

1. Громадські форуми.
2. Зустрічі з громадськістю.
3. Консультативні ради громад.
4. Спільні практичні семінари для поліції та представників громади.
5. Пункти по зв'язках з громадами на поліцейських дільницях.
6. Регулярні візити спеціально виділених патрулів у місця проживання громад.

Такого роду методи необхідно використовувати на всіх рівнях: загальнодержавному, регіональному і місцевому. Необхідне кадрове забезпечення і проблемні питання відрізнятимуться в залежності від рівня [1, с. 28-34].

Робота поліції, яка зорієнтована на населення, не можлива без урахування думок, уявлень і побажань громадян стосовно діяльності поліції. Ця позиція цілком відповідає концепції якості поліцейського обслуговування. Відповідно до цієї концепції для ефективності роботи поліції необхідне якісне управління та якість всієї роботи, що виконується поліцією. При цьому не слід задовольнятися тільки кількісними показниками. Якість праці необхідно посилювати з урахуванням потреб населення, враховувати критичні зауваження та побажання людей, яких обслуговує поліція.

Отже, під час виконання повноважень поліцейські постійно стикаються із громадськістю, котрі будь – яким способом можуть поліпшити або погіршити результативність роботи правоохоронців. У більшості випадків це залежить від грамотно побудованого діалогу між поліцейським та громадянином. Тому, з метою унеможливлення випадків погіршення рівня довіри населення до поліцейських, необхідно притримуватися позиції побудови ефективного спілкування.

Ми підтримуємо думку ряду вчених про те, що в Україні поступово накопичується власний досвід співпраці Національної

поліції з населенням, підготовки працівників поліції до цієї діяльності. Тому, важливою складовою є не тільки актуалізація цієї роботи, але й наповнення його новим змістом, запровадження сучасних принципів і підходів діяльності, враховуючи, досвід правоохоронних органів зарубіжних країн.

Література:

1. Рекомендації з поліцейської діяльності в багато національному суспільстві. Організація з безпеки та співробітництва в Європі. // Верховний комісар ОБСЄ у справах національних меншин. / 2006, лютий. – 48 с. – URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/4/32236.pdf>

2. Крашеніннікова Т.В. Комуникативна компетенція працівника Національної поліції: Навчальний посібник. – Дніпро: Адверта, 2017. – 107 с. – URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/12-3456789/464/1%9F_9%2C11.pdf

УДК 657

Економічні науки

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Лазарець К.В.,

студентка економічного факультету

Львівський національний

університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Сучасний період часу неабияк відрізняється швидкістю змін та всеосяжністю поширення й утворення інформації. Не лишилась осторонь й Україна, економіка якої знаходиться на порозі змін. Для України особлива актуальною стає тема формування та управління фінансовими ресурсами під впливом сучасного світу та умов фінансової системи. В теперішніх реаліях постійно доводиться пошуками шляхи оздоровлення економіки, її модернізації у руслі глобальних процесів світової економіки. Провідну роль у формуванні фінансової політики в Україні відіграє держава, яка

формує нормативно-правову базу фінансової системи, фінансових механізмів та організації фінансової діяльності економічних суб'єктів.

Фінансова система ґрунтується на неперервному потоці фінансових ресурсів, що в свою чергу забезпечує створення необхідних умов для суспільного виробництва. Разом з тим, завдання фінансової системи корелюють з функціями фінансів, а саме з відтворювальною – фінансове забезпечення неперервного суспільного виробництва, та розподільною – здійснення необхідного контролю за діяльністю суб'єктів фінансових відносин у процесі руху грошових коштів.[1]

Відтворювальна функція являє собою мобілізацію фінансових ресурсів, їх оптимальне розміщення, релокація у часі та просторі, управління ризиками та формування інформаційного підґрунтя.

Основними інститутами, що мобілізують фінансові ресурси є страхові компанії, інститути спільного інвестування, банківсько-кредитні установи та пенсійні фонди. Саме така різноманітність фінансових інститутів створює сприятливий клімат для забезпечення оптимальних пропорцій розміщення ресурсів. Разом з тим, держава як основний регулятор фінансових правовідносин, є може впливати на пропорції розподілу ресурсів фіскальними чи монетарними засобами за допомогою Міністерства фінансів, центрального банк, органів регулювання фінансового та страхового ринків. Важливу роль відіграють спеціалізовані фінансові інститути – лізингові і факторингові компанії, розрахунково-клірингові центри тощо. Управління ризиками та забезпечення ліквідності стосовно суб'єктів господарювання виконується комерційними банками і небанківськими кредитними установами, факторингових, страхових, лізингових, форфейтингових та інших компаніях.

Реалізація розподільчої та контрольної функцій фінансів, за умови їх системної реалізації, перебуває у площині фінансової системи, а реалізація функцій фінансової системи – у площині організації управління процесами формування і використання

фінансових ресурсів. Управління як певний вид діяльності незалежно від сфери його застосування, потребує належної організації. Особливо це важливо для галузі фінансів, яка повинна забезпечувати фінансовими ресурсами у їх широкому та вузькому розумінні усі галузі та види діяльності.[2]

В основі функціонування фінансової системи лежить кругообіг фінансових ресурсів. У кожному новому циклі вони повинні зростати, тобто фінансова система повинна стимулювати залучення всіх тимчасово вільних коштів і заощаджень. Саме низький рівень доходів домогосподарств є однією з причин недостатнього розвитку страхового і фондового ринків, що зумовлює проблеми з ресурсним забезпеченням економіки та стримує рух інвестицій. Фінансова система і фінанси використовуються як індикатор національної економіки, збільшення добробуту громадян, обмеження негативних моментів у економічному зростанні. За допомогою фінансової системи держава збирає та використовує засоби для утримання апарату і направляє їх на виконання своїх функцій [3].

Однією з основних проблем нестійкості фінансової системи України є відсутність ефективного державного контролю. Оскільки контроль – одна з ключових функцій держави, за допомогою якої забезпечуються належні умови функціонування фінансової системи, недостатньо ефективний контроль призвів до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. Також не менш вагомою проблемою фінансової системи України є неефективна система державного регулювання, що гальмує її розвиток. До недоліків розвитку фінансової системи на сьогодні для України можна віднести значне зростання державної заборгованості, а також нерівномірність у видатках та доходах бюджету та нераціональний розподіл витрат. Для вирішення проблем наведених вище, на мою думку, необхідно здійснювати контроль за витрачанням коштів, їх доцільністю та належним чином відслідковувати грошові потоки [3].

Таким чином, для покращення стану фінансової системи України необхідно переглянути ключові напрями стабілізаційної

політики: розвиток страхового механізму пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування для отримання вищої освіти. Це призведе до зменшення навантаження та сприятиме удосконаленню функціонування фінансової системи для країни. Для зменшення заборгованості Україні слід відновити свій імідж та отримати довіру населення, емітуючи при цьому державні облигації з метою залучення додаткових коштів. Разом з тим, у довгостроковій перспективі потрібно створити відповідні механізми, спрямовані на стимулювання розвитку фінансів домогосподарств, оскільки, як свідчить практика зарубіжних країн, домогосподарства посідають провідне місце у формуванні доходної частини бюджетів усіх рівнів.

Література:

1. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 7 с.
2. Коваленко В. М., Коваленко О. В. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 374 с.
3. Закон України про «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/40-15>.
4. Управління інноваційною діяльністю: магістерський курс (основи інноваційного менеджменту) : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2013. 858 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ

Маніяк Віталій Сергійович,
*студент факультету педагогіки та психології
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського.
м. Миколаїв, Україна*

Сьогодні в Україні неухильно зростає кількість дітей з різноманітними порушеннями: фізичними, психологічними, опорно-рухового апарату, зору або ж слуху. Підрахунки Всесвітньої організації охорони здоров'я зазначають, що тільки 20% дітей народжуються без зовнішніх вад. Не дивлячись на певні вади кожна дитина потребує задоволення власних освітніх потреб. Держава в свою чергу залучає їх до навчання на базі загальноосвітніх навчальних закладів, без будь-яких дискримінацій та зневаги. Україна з моменту ратифікації міжнародних договорів у сфері інклюзії, поступово займається впровадженням інклюзивного навчання, яке передбачає надання рівного доступу до якісної освіти шляхом організації навчання у на основі застосування індивідуально застосованих методів навчання з урахуванням специфічних особливостей кожної дитини у пізнавальній діяльності [1].

Законодавство виступає базисом на якому формуються фундаментальні засади розвитку інклюзивної освіти. На рівні Основного Закону держави закріплюються основні права та свободи громадян в Україні. Як приклад, стаття 21 зазначає, що усі люди є вільними та рівними у своїй гідності [2]. В 2009 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю. На основі цих положень були внесені зміни до Закону України «Про освіту», згідно з якими діти з ООП отримали можливість здобувати повну загальну середню освіту альтернативними шляхами, а саме дистанційно[3]. Інклюзивне

навчання є єдиною ефективною та дієвою формою здобуття освіти дітьми з ООП. В 2017 року ухвалений Закон України щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг [4]. Цей закон зобов'язує заклади загальної середньої освіти утворити інклюзивні класи. Крім того надає можливість отримання корекційних та психологічних послуг, навчання за допомогою найбільш доступних для осіб мови, методів і способів спілкування, зокрема навчання мовою жестів, шрифтом Брайля. Новацією є використання в навчальному процесі QR кодів цим самим формується пізнавальна активність та критичне мислення особливо у дітей, які мають проблеми зі слухом. В умовах дистанційного навчання пов'язаного з пандемією COVID-19 доречним є використання онлайн-дошки Padlet. Вона має універсальний характер може використовуватися для проектної роботи, індивідуальних завдань, або ж як інструмент збору інформації. Ця технологія корисна для дітей з підвищеною гіперактивністю, адже зможе зацікавити учнів.

Особливістю Закону «Про освіту» 2020 року є індивідуальна програма розвитку, що визначає перелік необхідних дитині психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, що надаються індивідуально або в груповій формі [5]. На постійній основі здійснюється реформування шкіл-інтернатів, адже неможна повністю відмовлятися від сегрегованого середовища. На базі звичайних загальноосвітніх закладів відбувається індивідуалізація освітнього процесу шляхом розробки індивідуальної програми розвитку [6, с.27]. Процес навчання повинен орієнтуватися на знаходження індивідуального підходу до кожної дитини, цим самим дотримуючись принцип дитиноцентризму.

Отже, інклюзивна освіта – це процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Україна ратифікувала велику кількість міжнародних договорів у сфері розвитку інклюзивної освіти, поряд з цим законодавча база країни характеризується різноманітних законів у сфері інклюзивної освіти. Серед особливостей впровадження інклюзивної освіти в Україні можна навести наступне: наявність великої кількості соціальних працівників у

закладі освіти, психологів, корекційних педагогів, які працюючи на принципах педагогіки партнерства роблять життя дитини з ООП кращим.

Література:

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: Наказ МОН від 01.10.2010р. № 912 URL: [tps://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/](https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/) (дата звернення: 14.02.2022).

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>(дата звернення: 14.02.2022).

3. Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу: Закон України від 06.07.2010 №2442-VI // Відомості Верховної Ради України від 19.11.2010 –2010 р., №46, стор. 1641, стаття 545.

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII // Урядовий кур'єр від 04.10.2017. – №186.

5. Про освіту : Закон України від № 764-IX від 13.07.2020, ВВР, 2020, № 48, ст.431. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна»,2019. – 27с.

ДЕРЖАВНА НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ОСВІТА»
(«УКРАЇНА ХХІ СТОЛІТТЯ») ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ЗМІСТУ ОСВІТИ

Маніяк В.С.,

*студент факультету педагогіки та психології
Миколаївський національний університет
імені Василя Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна*

Після здобуття Україною Незалежності в 1991 році в державі постає завдання трансформації системи освіти. Адже це та галузь, яка може виховати нову генерацію молодих людей, які будуть патріотами своєї країни і в майбутньому примножуватимуть здобутки свого славного народу. Сьогодні в умовах реформування освіти і впровадження «Нової української школи» ця тема набуває своєї актуальності, адже програма «Освіта» не припиняє своєї дії.

Головною метою впровадження Державної національної програми є створення універсальної системи безперервного навчання для всіх громадян України. Поряд з цим важливого значення набуває формування інтелектуальної та культурної нації, яка покликана будувати майбутнє для нашої країни [1]. Реалізація цієї програми передбачає співпрацю всіх учасників освітнього процесу: гарно відшліфовану роботу педагогічних працівників, бажання учнів здобувати освіту та навчатися, не менш важливе це діяльність всіх органів влади задля забезпечення матеріальними ресурсами всіх закладів освіти.

Якимчук О.І. зауважує, що національна програма, на сьогоднішній день повністю не реалізована, а її зміст став об'єктом суперечностей, адже має в своїй основі ряд недоліків. Програма не передбачає конкретних механізмів здійснення тих заходів, які в ній були прописані, в свою чергу, деякі взагалі мали тільки декларативний характер, не були забезпечені на законодавчому рівні, не мали матеріальної бази для її реалізації. Про що можна

говорити коли в Україні на той час існував брак педагогічних працівників[2]. Не дивлячись на деякі помилки в процесі реалізації цієї Програми, вона відіграла важливе історичне значення, адже змогла продемонструвати процес масштабного державотворення та бажання відійти від старого, щоб прокласти шлях в майбутнє. Держава має створити умови для задоволення освітніх потреб громадян, надання кожному можливостей підвищувати свій професійний рівень. Не дивлячись на недофінансування та період реформування, можна спостерігати реалізацію стратегічних завдань реформування освіти.

Реформування освітнього простору в Україні відбувається на зразок європейських та американських систем освіти, тому не дивно, що удосконалення потребують стандарти освіти в загальному. Зміст освіти модернізується шляхом введення до навчального плану нових інтегрованих курсів та навчальних предметів, які покликані всебічно розвивати особистість дитини; доопрацювання стандартів освіти з навчальних предметів. На етапі реформування освіти передбачається моделювання нових методів та прийомів. Освіта повинна формувати гуманітарне мислення, спрямувати пріоритетність на опанування державною та поряд з цим іноземними мовами. Не менш важливим є залучення школярів до літератури, музики, образотворчого мистецтва, тому що ці напрямки мають на меті формування у людини почуття прекрасного. В.О. Сухомлинський вбачав в естетичному вихованні велику силу краси, яка покликана зробити світ краще [3]. Важливою складовою шляхів реформування змісту освіти посідає трудова підготовка. До цієї теми зверталися багато педагогів зокрема Г.С. Сковорода [4].

Отже, прийняття державної національної програми «Освіта» поклала початок кардинальних та позитивних змін в системі освіти. Її основні положення не одноразово піддавались критиці вчених, але ніхто з них не наважився стверджувати, що основні шляхи реформування є хибними. Розбудова системи освіти-це важлива складова формування інтелектуальної та високоморальної молоді, яка в майбутньому буде і на далі розбудовувати

Україну, примножувати її здобутки та прославляти на світовій арені. Сьогодні школа як автономна установа освіти має можливість корегувати навчальні плани, але при цьому не відходити від державних стандартів освіти. Важливою складовою є впровадження в шкільну програму інтегрованих курсів за допомогою них формується світогляд в учнів. Один із дієвих шляхів є розробка нових підручників та посібників.

Література:

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.02.22)

2. О. І. Якимчук. Історичне значення та суперечності реалізації державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»)//Освітній дискус. Гуманітарні науки.-2018.-Вип.8.- С.80-91.

3. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину// Вибрані твори: В 5 т.- Т.2.-К.: Рад. Шк.,1976.-С.414.

4. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т.- Т.1.Київ: Наук.Думка,1973- С.418

УДК 7.091.12:005.963(045)

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Старовойт Марина,

викладач іноземної мови,

Криворізький фаховий коледж торгівлі

та готельно-ресторанного бізнесу

У статті розглядаються особливості використання комунікативного підходу на заняттях з іноземної мови. Досліджено особливості, характеристики, принципи, макростратегії комунікативного підходу. Наводяться приклади практичного використання даного методу. Перераховуються позитивні сторони використання.

Ключові слова: комунікативний підхід, ефективність навчання, мовні навички, інноваційні методи навчання, культурна компетенція.

Під час занять з іноземної мови іншомовне спілкування – це не лише засіб, але й мета навчання. Однак, досягти цієї мети буває не завжди легко, звідси витікає важливість врахування комунікативної спрямованості навчання іноземної мови. Таким чином, задача викладача іноземної мови на сучасному етапі передбачає навчання студентів комплексу вмінь та навичок спілкування в аудиторії, при цьому передбачається широке використання комунікативних вправ на заняттях з іноземної мови.

Комунікативний метод розвиває всі мовні навички - від усного та писемного мовлення до читання та аудіювання. Граматика ж освоюється в процесі спілкування: студент спочатку запам'ятовує слова, вирази, мовні формули й тільки потім починає розбиратися, що вони собою представляють у граматичному сенсі. Мета - навчити студента говорити іноземною мовою не тільки вільно, але й правильно.

На відміну від аудіо-лінгвістичного та інших методів, заснованих на повторенні й запам'ятовуванні, комунікативний метод передбачає вправи «з відкритим фіналом». Ситуації використовуються щоразу нові. Комунікативний метод полягає в уподібненні навчання процесу комунікації, точніше кажучи, він заснований на тому, що процес навчання є моделлю спілкування, дещо спрощеною, але за основними параметрами адекватною, подібною реальному процесу комунікації.

Метод комунікативного навчання має різні характеристики, які відрізняють його від попередніх методів:

1. Розуміння відбувається на основі активної взаємодії студента з іноземною мовою;
2. Навчання відбувається за допомогою автентичних текстів іноземною мовою;
3. Студенти вивчають не тільки другу мову, а також стратегії для її розуміння;
4. Важливе значення приділяється особистому досвіду сту-

дентів, який розглядається як неоціненний внесок у зміст навчальних занять;

5. Використання іноземної мови в несподіваному контексті створює можливості для навчання за межами навчальної аудиторії.

Виділяють такі позитивні сторони комунікативного методу:

1. Лише в комунікативному методі ми знаходимо основні ознаки діяльнісного типу навчання, тому зустрічаємо його широке використання, коли мова йде про навчання читання, аудіювання, перекладу.

2. Практична мовна спрямованість є не тільки метою, але й засобом навчання.

3. Сучасний комунікативний метод являє собою гармонійне поєднання багатьох принципів навчання іноземним мовам.

4. Використання комунікативного методу навчання знімає мовний бар'єр.

5. У процесі навчання можуть широко використовуватися комп'ютери, Інтернет, аудіо- та відеоматеріали, різноманітні застосунки, газети, журнали. Все це сприяє пробудженню у студентів інтересу до історії, культури, традицій країни, мова якої вивчається.

Основою впровадження комунікативного підходу є застосування макростратегії, які визначають основні аспекти даного підходу.

Макростратегія 1. *Створення сприятливих умов для навчання.*

Перша стратегія базується на загальновідомій теорії про те, що реально навчити мові кого-небудь не можливо, можна лише створити умови, за яких буде відбуватись процес пізнавальний процес засвоєння нових знань. Забезпечення цих умов не обмежується навчальними програмами чи підручниками, адже процес навчання є двостороннім. Сприятливі для навчання умови можуть створюватись як викладачем, так і студентом.

Макростратегія 2. *Використання мовних ситуацій створених студентами.*

Друга стратегія близько пов'язана з першою. Згідно з нею, викладач і студент є співучасниками аудиторного обговорення.

Викладач маючи більшу порівняно з студентом компетенцію і авторитет, все ж залишається учасником спілкування, що позбавляє його права ігнорувати ініціативу студента.

Макростратегія 3. *Налагодження взаємодії між учасниками.*

Третя макростратегія передбачає усвідомлену взаємодію студент-студент і студент-викладач в процесі комунікації. Налагоджена взаємодія спричиняє залучення різних видів мислення студентів. Ця макростратегія також передбачає свободу студента щодо ініціювання взаємодії, тобто студент повинен не лише реагувати на слова викладача, а й свідомо породжувати розмову.

Макростратегія 4. *Активізація евристичних здібностей студентів.*

Четверта стратегія полягає в тому, що володіючи певними евристичними здібностями, студент, зробивши ряд порівнянь та узагальнень, може переносити шаблонні конструкції в інші мовленнєві ситуації.

Макростратегія 5. *Вивчення лінгвістичного стимулу.*

П'ята стратегія базується на психолінгвістичних здібностях щодо мовного сприйняття та створення звуків мови, які включають швидку та схожу інтеграцію синтаксичного, семантичного та мовленнєвого феномену. З точки зору педагогіки це означає, що лінгвістичний стимул слід представити студентам в певних одиницях мовленнєвого спілкування так, щоб вони могли приносити користь з інтерактивним ефектом різних лінгвістичних компонентів. Представлені окремі речення не повинні дати можливості студентам для прагматичного стимулу, таким чином, вони роблять процес створення значень складнішим. Це видається особливо корисним під час вивчення граматичних тем. Початку студентам пропонується мовленнєва зарядка, що містить нові граматичні конструкції, а потім шляхом аналізу виводяться нові правила.

Нестандартні форми проведення навчальних занять з іноземної мови є поштовхом до самовдосконалення для студентів та викладача, а також дієвим засобом пошуку даних для заповнення інформаційних прогалів, поглиблення набутих знань, розвитку

мовної та мовленнєвої компетенції. Головною метою занять з використанням комунікативного підходу є :

- формування комунікативних умінь: уміння слухати співрозмовника, реагувати на його мову, починати, підтримувати і завершувати розмову;
- формування особистості через залучення до культури і побуту іншого народу, через виховання доброзичливого, поважного ставлення до всіх людей, незалежно від мови, якою вони говорять, через вироблення норм поведінки в суспільстві;
- формування розуміння значення іноземної мови в суспільстві, залучення студентів до діалогу культур;
- розширення світогляду.

Література:

1. The Communicative Approach in English as a Foreign Language Teaching – URL: <http://www.monografias.com/trabajos18/the-communicative-approach/the-communicative-approach.shtml>
2. Король С. В. Комунікативний підхід у навчанні мови / С. В. Король. // Педагогічний дискурс. – 2012. – №11. – С. 133–136
3. Стойко С. В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов / С. В. Стойко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Чернігів: ЧДПУ, 2011. – Вип. 85 (Серія: Педагогічні науки). – С. 220-223.
4. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8
5. Люта А. В. Сучасні методи вивчення іноземних мов / А. В. Люта // Держава та регіони. Сер.: Гуманітарні науки. – 2012. – № 2. – С. 98–106.

ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Медведська О. П.,
здобувач вищої освіти
факультету природничої, спеціальної
та здоров'язбережувальної освіти
Харківський національний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди
м. Харків, Україна

У статті розкриваються питання щодо психічного здоров'я, його особливостей, видів емоцій, визначення психічного стану здобувачів вищої освіти та деякі рекомендації щодо його покращення.

Ключові слова: здоров'я, психічне здоров'я, здобувачі вищої освіти, емоції, стрес.

У сучасних умовах в здобувачів вищої освіти виникають певні зміни в житті з того моменту як вони вступають до університету (відбувається адаптація до нових умов), ці зміни можуть призвести до певних проблем, які пов'язані із здоров'ям, якщо не вміти вчасно розподілити навантаження. Актуальність цього досліджень, яке пов'язане із психічним здоров'ям молоді визначається саме наявністю певних факторів стресу в студентському середовищі, таких як наприклад підвищення тривожності перед іспитами, адаптації до студентського життя, необхідність визначитись зі своєю майбутньою професією. Пережиті стресові ситуації та їх наслідки передбачають певну небезпеку психічному здоров'ю молоді.

Дослідженнями сфери психічного здоров'я займались такі науковці як: Г.Олпорт, Франкл В., К.Роджерс, А.Маслоу Перлз Ф. Серед українських вчених Р. Сірко, М. Жукова, Н. Колотій, С. Болтівець, Г. Ложкін, Г. Балл, С. Максименко, О. Завгородня, І. Коцан, О. Носкова, С. Копилов, І. Дубровіна, І. Галецька, В. Лишук, В. Моляко, Е. Помиткін, В. Торохтій.

Відомо що, психічне здоров'я – це рівень психологічного добробуту, який визначається не тільки відсутністю психічних захворювань, а й низкою соціально-економічних, біологічних і тих, що стосуються навколишнього середовища, чинників. Проявом психічного здоров'я є емоції.

Емоції є біологічною системою пристосування організму людини до умов соціального середовища. Виявляються емоції як наше відношення до тих чи інших процесів чи явищ, які ми сприймаємо. При цьому емоції можуть бути позитивними або негативними. Розрізняють емоції вищі, такі, як естетичні, етичні, творчі, або нижчі, пов'язані з потребами організму у воді, їжі, продовженні роду тощо. Надмірна кількість емоцій призводить до стресу [2, с. 97].

Стрес визначається як сукупність неспецифічних фізіологічних і психологічних виявів адаптаційної активності при сильних, екстремальних для організму впливах, маючи на увазі стрес у вузькому розумінні. Неспецифічні вияви адаптаційної активності при діє будь-яких значущих для організму факторів можна назвати стресом в широкому розумінні [1, с.279].

Метою нашого дослідження було проведено анонімне тестування здобувачів вищої освіти першого курсу "Стан психічного здоров'я здобувачів вищої освіти". В результаті проведення тестування серед молоді Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Ми маємо певні результати за такими питаннями : " Протягом останніх двох тижнів, як часто ви почувалися знервовано, тривожно або на межі", 77% відповіли - В окремі дні, 23% - Майже кожен день, і жоден студент не обрав відповідь - Ніколи. Але є і позитивні відповіді на запитання. Друге питання "Чи швидко ви адаптувались до навчання, коли вступили на перший курс?", 67% відповіли - Так, дуже швидко і лише у 33% студентів з цим були проблеми. На це запитання "Як ви боретесь із ситуаціями, які викликають стрес?" були такі відповіді: 78% - Намагаюсь мислити позитивно, 11% - Намагаюсь не думати над цим і ще 11% - Негативні думки поглинають мене.

Враховуючи те, що ми виявили, що все таки незначний процент здобувачів вищої освіти відчують стрес , ми можемо дати рекомендації, щодо подолання стресового стану. Наприклад: аутотренінг, релаксація, музикотерапія, арттерапія, фізичні вправи, самонавіювання та ін. [3, с. 112].

Отже, спостерігаючи хоч і незначну кількість здобувачів вищої освіти, які відчують стрес, ми повинні знати особливості контролю та регуляції емоційно-вольового стану, здобувачі вищої освіти можуть значно покращити та полегшити навчальний процес. Це дасть їм змогу бути врівноваженими та не піддаватись на стресогенні ситуації. Також, використовуючи навіть найпростіші методи саморегуляції емоційно-вольового стану, зможуть направити свою діяльність у необхідне русло, таким чином покращити результативність та продуктивність навчального процесу.

Література:

1. Бобрицька В.І., Гриньова М.В. та ін. Валеологія. Навч. посібник. — К.:ІЗМН, 1998. — 395с.
2. Изард К.Е. Эмоции человека / К.Е. Изард. – М.: Изд-во МГУ, 2000. – 450 с.
3. Прохоров А.О. Саморегуляция психических состояний в учебной и педагогической деятельности / А.О. Прохоров // Вопр. психологии. – 2001. – № 4. – С. 112-113.

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ
«Е-НАВІГАЦІЯ»

Мельник О.М.,

*к.т.н., доцент кафедри судноводіння
і морської безпеки*

Беліков К., Луконіна В.

*студенти другого курсу ННІМФ
Одеський національний морський університет
м.Одеса, Україна*

Е-навігація - концепція, розроблена Міжнародною Морською Організацією (ІМО), в основі якої лежить координація систем морської навігації та допоміжних берегових служб відповідно до потреб користувачів. В даний час прийнято таке визначення е-навігації: "е-Навігація – це скоординовані збір, інтеграція, передача, відтворення та аналіз інформації про ситуацію на морі на борту суден та на березі за допомогою електронних засобів з метою забезпечення покращеної навігації "від причалу до причалу" та роботи відповідних служб, підвищення надійності та безпеки морської навігації та захисту морського середовища" а також гармонізовані заходи щодо інтеграції, обміну, подання та аналізу інформації щодо судноплавства на судах та берегових об'єктах за допомогою електронних засобів для вдосконалення мореплавання та підвищення ефективності пов'язаних з ним служб забезпечення безпеки, охорони на морі та захисту морського навколишнього середовища. Очікується, що в результаті розробки концепції е-Навігації з'являться принаймні три базові компоненти, які в даний час використовуються як основа для визначення потреб користувачів, а саме: суднові системи, берегові системи та інфраструктура зв'язку, короткий опис яких представлений нижче будуть розроблені бортові навігаційні системи на основі об'єднаних в єдиний комплекс власне бортових датчиків, що

забезпечують інформацію, стандартного інтерфейсу користувача та єдиної системи управління охоронними зонами та оповіщення. Базовими елементами такої системи є електронні засоби позиціонування з високим рівнем інтеграції (електронне позиціонування), електронні навігаційні картки (ENC) та аналітична функція, що мінімізує вплив людського фактору та дозволяє знизити навантаження на моряків. Буде вдосконалена система управління рухом суден та роботою відповідних берегових служб за рахунок використання доопрацьованих схем підтримки та координації комплексних даних, а також обміну ними у форматах, які будуть найбільш зручними та зрозумілими для операторів берегових служб, що забезпечують безпеку та ефективність руху морських суден. - Інфраструктура, що забезпечує авторизовану пряму передачу інформації на борту судна, між кораблем та берегом, а також між береговими службами та іншими сторонами, з усіма супутніми перевагами, включаючи мінімізацію ймовірності впливу людського фактору.

Рис.1 Передумови впровадження е-Навігації

Концепція ІМО "е-Навігація" може розглядатися як аналог багатьох відомих назв, зі спеціальним визначенням префіксу "е", була запропонована на розгляд у 2006 році державами - членами ІМО для координації, збору, інтеграції, передачі та подання інформації про ситуацію на морі. Тому "е" може означати як "з розширеними можливостями" (англ. enhanced), так і "електронний" (англ. electronic), проте ці значення не обмежують функціональні можливості е-навігації. Необхідно відзначити, що існують різні види морської навігації за допомогою електронних приладів, і їх не можна плутати з запропонованою ІМО концепцією.

Література:

1. Мельник О.М., Онищенко С.П., Логінов О.В., Окулов В.І., Пуляєв І.О. (2021). Актуальні проблеми морської безпеки та сучасні шляхи забезпечення охорони судна. Комунальне господарство міст, 6(166), 204-210.
2. Мельник О.М., Бичковський Ю.В. (2021) Сучасна методика оцінки рівню безпеки судна та шляхи його підвищення. Розвиток транспорту № 2 (9).
3. Мельник О. М. Оцінка ризиків як елемент забезпечення безпеки руху судна. / О.М. Мельник, Ю.В. Бичковський // Міжнародна науково-практична конференція «Наука, освіта, суспільство в умовах глобалізації», 6 липня 2021 р.; тези доп. – С. 44-47.
4. Мельник О.М., Онищенко С.П., Волошин А.О., Корякін К.С., Бурлаченко Д.А. Аналіз показників аварійності світового флоту та шляхи їх зниження. Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: матеріали II міжнар. наук конф. м. Одеса, 10 вересня, 2021 р. С. 115-117. DOI10.36074/mcnd-10.09.2021.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Нарольська Д. П.,
викладач математики
ДНЗ «Ярмолинецький агропромисловий
центр професійної освіти»
сmt. Ярмолинці, Хмельницька обл., Україна*

*Сумне явище, коли голови учнів наповнені
великою чи малою кількістю знань,
але вони не навчилися їх застосовувати.*

А.Дістервег

Характер сучасного життя суспільства відзначається швидкими змінами. Такі об'єктивні чинники, як науково-технічний прогрес, інформаційні технології, соціально-економічні зміни, зміна ринку праці, орієнтація суспільства на європейські стандарти й цінності, кращі світові традиції вимагають відповідних системних змін і в сфері освіти. Одним із актуальних напрямів таких змін виступає STEM-орієнтований підхід до навчання. Так що ж таке STEM- освіта? Аббревіатура STEM в перекладі з англійської означає – наука, технологія, інженерія та математика. Саме ці поняття формують основу нової методики в освіті. Впровадження елементів STEM- освіти на уроках математики сприяє підготовці учнів до реального життя, формуванню компетентностей, які дозволять розв'язувати реальні практичні потреби, а це відповідає запитам та вимогам сучасної освіти.

Мета статті: показати впровадження STEM-освіти на уроках математики, проведення інтегрованих уроків та використання математичних проблем, навички вирішення яких згодом будуть сприяти вирішенню виникаючих життєвих проблем, а також поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування до процесів та явищ оточуючої дійсності.

Однією із STEM- технологій навчання математики є розв'я-

зування прикладних задач. На сучасному етапі навчати дітей потрібно креативному, аналітичному, інноваційному мисленню; вмінню ефективно розв'язувати проблеми, приймати рішення; ефективній комунікації, співробітництву, роботі в команді та в проєктах; інформаційній грамотності, ефективній моделі використання ІКТ; глобальному громадянству, персональній та соціальній відповідальності.

З метою інтеграції математики і природничих наук запропонована модель STEM-освіти. У цій моделі для успішного переходу від традиційної до інтегрованої моделі навчання зроблено акцент на важливості комплексного викладання знань, на взаємодії вчителя і учнів. Ця модель передбачає системний підхід до вивчення природничо-математичних дисциплін і сприяє розвитку інновацій, реалізації творчого потенціалу особистості та її допрофесійної підготовки. Уроки за STEM-технологією дозволяють не тільки вивчати теоретичний матеріал, але і закріплювати знання за допомогою можливостей практичного застосування різноманітних завдань, які можуть бути настільки цікаві, що їх важкість не викликати неприємтя у учнів. Здобувачів освіти слід дедалі ширше залучати до постановки проблеми, пошуку шляхів її розв'язування. А тому виникає проблема залучення тих, хто навчається, до самостійної дослідницької діяльності. За доцільного застосування набуває значної ваги метод навчання як дослідження. Учителю потрібно ґрунтовно продумувати способи інтеграції теми, виокремивши певні тематичні дні чи блоки навчальної програми, спонукати учнів до обрання тем, які мають практичний зміст. Математика є унікальним засобом формування не тільки освітнього, а й розвивального та інтелектуального потенціалу особистості. Чітка логічна схема міркувань, точність, лаконічність мови, систематична послідовна аргументація – усе це сприяє вихованню розумової культури учнів, впливає на успішне вивчення всіх предметів, у тому числі й гуманітарних. Впровадження STEM - освіти це інноваційний шлях у вивченні математики.[1, 95с]

Важливо пам'ятати, що справжні заняття STEM – це, насамперед, навчальний процес, а не шоу. На STEM-уроці кожна

діяльність чітко зрозуміла учням. Розробити такі заняття – справа не з легких, адже вчитель має мислити комплексно і сам бути готовим підвищувати свій рівень знань з деяких галузей, експериментувати та бути терплячим, очікуючи на бажаний результат. Щоб створити хороший STEM-урок:

1. **Залучайте учнів до вирішення реальних проблем та ситуацій.** Наприклад, найбільше озеро у світі- Каспійське озеро має глибину 1,025 км, озеро Байкал - найглибше у світі. Його глибина на 0,515 км глибша за глибину Каспійського. Глибина озера Танганьїка (Африка) становить 1.47 км. Знайдіть глибини річок і на скільки вони глибші? Після розв'язання говоримо про обмеженість питної води на планеті, забруднення річок стічними водами.[3, 304с] Намагайтеся не вибудовувати основу уроку на вигаданих кейсах. Учні вирішують реальні соціальні, економічні, екологічні питання через застосування наукових знань, технологій, інженерії та математики.

2. **Формулюйте чіткі критерії до завдань, які виконують учні.** Якщо ви запропонували учням розробити якусь модель чи прототип, то напишіть чіткі вимоги до продукту (матеріали, розміри, функціональні особливості тощо). Наприклад, при вивченні «Площі многокутників» можна використовувати техніку оригамі. Учні беруть аркуш А-4 називають геометричну фігуру і вимірюють її площу. Учні необхідно виготовити кораблик і по мірі його виготовлення учні повторюють види геометричних фігур і знаходять їх площі.

3. **Сприяйте продуктивній командній роботі.** Щоб зробити якісний продукт, учні мають працювати як єдиний механізм, розподіляючи обов'язки між собою, ставлячи короткотривалі та довготривалі цілі, аналізуючи проміжні результати та покращуючи внутрішні комунікації.

4. **Для покращення ефективності роботи застосовуйте елементи інженерного проєктування** (Engineering Design Process, EDP).

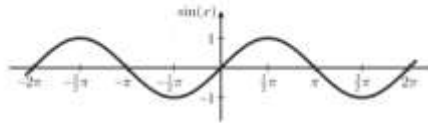
5. **Занурюйте учнів у практичне та відкрите дослідження.** [2, 23-24с.]

Використовуйте на уроках завдання, пов'язанні не тільки з іншими навчальними предметами, а й життям, з різними технічними, інженерними галузями. Прикладом можуть бути такі завдання:

1. Якщо рулончик паперу розрізати навкоси і розгорнути його, то край паперу виявиться розрізаним по синусоїді (рис. 1, а). Цікаво, що проекція на площину гвинтовий лінії також буде синусоїдою (рис. 1, б).

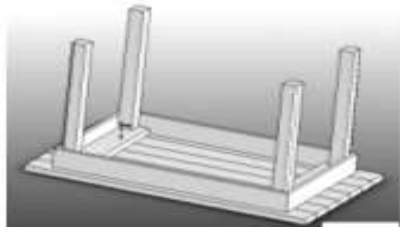

(рис. 1, а).

(рис. 1, б).

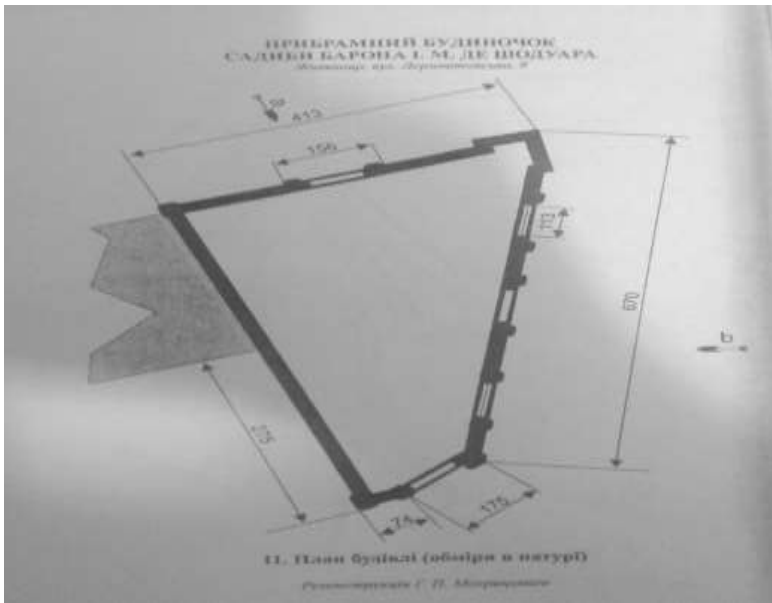
2. Задача про столяра. Столяр перевіряє, чи лежать кінці ніжок стільця або стола в одній площині, прикріпивши до кінців ніжок навхрест дві нитки. На чому ґрунтується така перевірка?

Розв'язання.

Дві прив'язані навхрест нитки розглядаємо як дві прямі, що перетинаються. А через такі прямі можна провести лише одну площину.

3. Маючи план будівлі прибрачного будиночка садиби барона І.М. де Шодуара (м. Житомир), обчислити площу, яку він займає.

4. Обчислити вартість виробленої електроенергії та електроенергії проданої по “Зеленому тарифу” за рік, та окупність станції на 10 кВт придбану за 10000\$?

Розв’язання: вартість виробленої електроенергії за рік становить $10227 \cdot 5,54 = 56657,58$ грн., а вартість електроенергії проданої по “Зеленому тарифу” за рік буде $8427 \cdot 5,54 = 46685,58$ грн. Вартість станції по курсу 25,15 грн. за 1\$ становить $25,15 \cdot 10000 = 251500$ грн. Окупність станції $251500 / 56657,58 = 4,44$ (років)

Висновок. STEM-освіта-це напрям освіти, що сприяє розвитку науковотехнічних компетенцій учнів і розв’язання проблеми браку інженерних кадрів. Є один із головних трендів у світовій освіті, інтегрує чотири дисципліни (природничі науки, технологія, інжиніринг, математика) в єдину схему навчання, проектне та інтегроване навчання. Це освіта, яка закладає інтерес до дослідницької діяльності та готує дітей до життя у технологічно розвиненому житті, набуття знань через гру та конструювання пристроїв і механізмів, не запам’ятовування фактів, а розуміння і

формування практичних навичок і умінь. Тому необхідно використовувати елементи STEM-освіти на уроках для підготовки майбутніх фахівців у галузі високих технологій і комунікацій, основи економічного та інноваційного розвитку країни.

Література:

1. Гриневич Т.О. Використання елементів STEM-освіти на уроках математики/ Гриневич Т. О., Дриганець С.В., Каштан Н. Б. - Рівне: НМЦ ПТО, 2019. -95с.

2. Мянєвська Т.М. Використання елементів STEAM-освіти на уроках математики в сучасній школі/ Мирна І.О., Чемерис М.І., Петренчук С.В., Міхєєва І.М., Якимчук О.О., Павлік Т.В., Головченко Л.А., Мельниченко В.А., Остапенко О.О., Хильчук Н.М. – Житомир:2020.

3. Нестеренко, Ю. В. Кращі завдання на кмітливість/ Ю.В. Нестеренко, С. М. Олехнік, М. К. Потапов. - М.: АСТ-ПРЕСС, 1999. - 304 с.

УДК 37.01

Педагогічні науки

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Нестерчук Василь Васильович
Шевченко Вячеслав Станіславович
Бердичівський медичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради
м.Бердичів, Україна

Науково-технічний і соціальний прогрес, кризові економічні, екологічні, демографічні, політичні та світова пандемія COVID-19 і інші явища, що виникли у сучасному світі, однозначно позначаються на системі освіти, загострюють протиріччя і труднощі формування молодого покоління фахівців. Традиційні педагогічні методи все частіше не дають бажаного результату. Через невідповідність структури та характеру соціальних і педагогічних процесів виникають кризові явища в педагогіці.

Сучасна загальноосвітня та фахова освіта під впливом науково-технічного прогресу вже тривалий час перебувають у стані неперервного організаційного реформування та переосмислення усталених психолого-педагогічних цінностей. Необхідність докорінної зміни освітньої парадигми на етапі переходу до постіндустріального суспільства, економіка якого базуватиметься на інформаційних технологіях, які з кожним роком все глибше проникають в сучасну освіту. В той же час реальні психологічні процеси у житті нинішніх поколінь, особливо молоді, яка стоїть на порозі самостійного професійного життя, свідчать про те, що освіта серйозно відстає від потреб життя. Зумовлено це тим, що сучасна освітня парадигма, сформована в умовах, коли доступ до нової інформації був обмеженим для широкого кола здобувачів освіти.

Людина майбутнього має стати насамперед творцем, а не бути тільки споживачем раніше створених благ. Слід усвідомлювати, що основні споживачі чужої інтелектуальної праці дуже швидко опиняються на узбіччі соціально-економічного розвитку. Головний чинник суспільного прогресу нинішньої цивілізації лежить у площині науки і освіти. Для цього молодь, яка вчиться, необхідно орієнтувати на соціально-культурний розвиток особистості, яка стане не тільки професіоналом за обраним фахом, а й культурно розвиненою, високо освіченою людиною та носієм новітніх знань.

Сучасна освіта повинна готувати людину, здатну жити в надзвичайно глобалізованому і динамічному світі, сприймати його змінність як суттєву складову власного способу життя. Трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Саме тому основна увага у педагогічних колективах має приділятися питанням подолання консерватизму в підходах до навчально-виховної діяльності і існуючих стереотипів педагогічної праці та процесу мислення в учасників процесу навчання і виховання. Тільки інноваційна за

своєю сутністю освіта може виховати людину, яка живе за сучасними інноваційними законами, є всебічно розвиненою, самостійною, самодостатньою особистістю, яка керується в житті власними знаннями і переконаннями.

Сучасна освіта, окрім надання знань, має прищепити здобувачу освіти здатність самостійно засвоювати знання, оволодівати потрібною інформацією та творчо осмислювати її. Тобто освіта покликана навчити майбутнього громадянина, на основі отриманих знань критично і творчо мислити, використовувати знання, як у професійній, так і в суспільно-політичній діяльності. Творчо сформована особистість стає активним суб'єктом суспільних відносин. Саме тому процес навчання, виховання та розвитку всебічно розвиненої особистості сьогодні розглядають як єдиний педагогічний процес, який сучасна педагогічна наука називає педагогічною технологією формування особистості.

Цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів - це і є інноваційна педагогічна технологія. Педагогічні інновації - це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем.

Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок від покоління до покоління, від викладача до студента, не встигає за темпами їх нарощування. Значна частина знань, які освоюють здобувачі освіти, була здобута людством багато років тому. Сучасна освіта недостатньо розвиває здібності, необхідні їй здобувачам для того,

щоб самостійно самовизначитися у глобалізованому та надзвичайно динамічно змінному світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними, конкурентноспроможними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання здобувачів освіти активно вчитися, несформованість ціннісного ставлення до власного розвитку, освіти та соціуму в цілому. Тільки зараз, коли світ знаходиться в стані пандемії COVID-19, відбуваються ключові зміни в основних принципах і засадах сучасної педагогіки.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість в майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в швидко змінних ситуаціях.

Освіта є тим соціальним інструментом, через який передаються і реалізуються базові культурні цінності та цілі розвитку суспільства. Освіта виступає активним прискорювачем культурних змін і перетворень у суспільному житті і в окремій людині. Таким чином, освіта є способом соціалізації особистості й забезпечення наступності поколінь, середовищем спілкування та залучення до світових цінностей, досягнень науки і техніки. Сучасна педагогічна освіта прискорює процес розвитку і становлення людини, як особистості, суб'єкта та індивідуальності, забезпечує формування духовності в людині та її світогляду, ціннісних орієнтацій і моральних принципів. Система освіти, як частина суспільної системи перебуває під впливом багатьох чинників, одні з яких потребують структурних змін у ній, інші – змістових, технологічних удосконалень.

Становлення оновленої освіти передбачає природні процеси розвитку педагогічної практики, цілеспрямований управлінський вплив на систему підготовки, перепідготовки педагогічних кадрів, суттєві корективи змісту, стилю діяльності педагогічних установ, педагогів (учителя, викладача), тобто перехід освітньої системи до функціонування на нових організаційних та психолого-

педагогічних засадах. Незадоволеність якістю освіти в реальній практиці, усвідомлення необхідності реформування роботи загальноосвітніх закладів зумовлюють потребу в оновленні професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагога. Особливо значущим є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, оволодіти інноваційною ситуацією. Професіоналізація педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливе забезпечення нової якості освіти.

Література:

1. Химинець В.В., Сивохоп Я.М., Петрус В.В. Психолого-педагогічні аспекти інноваційних технологій. [Ужгород, 2006. с.148]
2. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/index.php/archiv?id=151>;
3. http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/79/part_1/12.pdf;

ГОТОВІ МАКЕТИ, ЯК ОСНОВА ДІЄВОГО ВЕБ-САЙТУ

Новикова О.О.

*студент факультету дизайну
Київський національний університет
Технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

На сьогодні Інтернет заповнив майже усі куточки земної кулі, він міцно увійшов у життя кожної людини у різних якостях, чи то розваги, чи то навчання, чи то комерція таке ін. Усе частіше чуємо згадку про глобальну мережу по телебаченню, радіо, в

газетах. До осені 1999 року, кількість користувачів становила 4.3 млн., за даними агентства Monitoring.ru. Зараз – ця аудиторія перевищує 20 млн. абонентів, у т.ч. корпоративні клієнти.

Наявність добре підготовленого сайту стане міцною основою для закріплення на ринку послуг.

Наявність у фірми або окремого індивіда свого сайту свідчить про прогресивність і стабільне положення.

Сайт – веб проект, основне завдання якого – ефективна демонстрація робіт представлених у вигляді різного мультимедійного контенту (фотографії, малюнки, відео, звуки) .

Створення сайту – процес з формування структури сайту і візуального представлення колекції робіт.

Сайти – особливий клас інтернет-проектів, найбільш вільний від шаблонів і найбільш складний для просування. Специфіка така, що на цих сайтах розміщується велика кількість однотипної, найчастіше візуальної інформації, що представляє людину професіоналом і акцентує увагу на його сильних сторонах. З одного боку, це дозволяє вільно ставити експерименти на оформленні, піклуючись в основному про естетичну компоненту, а не про відповідність звичкам користувачів. З іншого, мала кількість текстової інформації, рідкісні поновлення і вузька аудиторія призводять до того, що мало які сайти можуть похвалитися гарною відвідуваністю або, тим більше, конверсією.

Створення сайту – процес трудомісткий, в якому зазвичай беруть участь кілька фахівців. [1]

Процес розробки сайту можна розділити на наступні етапи:

1. маркетингове планування,
2. планування структури майбутнього сайту (розділи, навігація і т.д.),
3. розробка дизайну сайту,
4. верстка розробленого макета,
5. «Накладення макета» на розроблену систему управління контентом,
6. установка програмних модулів, що відповідають за розширену функціональність сайту,

7. наповнення веб-представництва текстами і зображеннями, тестування сайту на відповідність

Для створення ескізу шаблону можна використовувати такі інструменти, як Balsamiq або навіть Photoshop або Illustrator. Тепер, коли сайт остаточно спланований і підібрані всі зображення прийшов час зайнятися розробкою коду. Для цього у першу чергу використовують текстовий редактор під назвою Sublime Text або Блокнот.

Простий спосіб зробити більш складну анімацію прокрутки – SuperScroller jQuery плагін.

Програмних продуктів для сайту існує безліч ось кілька основних з них:

- CMS MODx;
- CSM Joomla;
- CSM Wjrdpress;
- CSM Drupal;
- CMS Wix.

Загальне питання про те, яким повинен бути веб-сайт – помітним насиченим (з великим жирним шрифтом і яскравими фарбами, які запам'ятовуються користувачеві) або більш спокійним і світлим (з простою структурою і виразними текстами) – виникає досить часто. [2]

Дослідивши кілька сайтів варто відзначити, що:

- 82% веб-сайтів оформляються в світлій гаммі нейтральних спокійних тонів. Їх фон зазвичай світло-сірого або жовтуватого відтінку, а не чисто білий,
- 18% веб-сайтів бризкають яскравими фарбами,
- "темним" веб-сайтам набагато більш притаманні великі шрифти і помітна наочність.
- з правобічною прив'язкою розмітки невідомі взагалі,
- в 89% випадків розмітка вирівняна горизонтально,
- в інших випадках розмітка виконана або на модифікаціях вихідних
- у 89% розглянутих веб-сайтів немає пошукових систем,
- всього 11% веб-сайтів забезпечені полем пошукового

запиту, як правило, простим і виразним в оформленні. Більшість власників цих регулярно доповнюють блоги.

Згідно з аналітичними дослідженнями, у березні 2021 року лідируючі позиції в Інтернеті серед CMS зайняли Wix, WordPress, 1С-Бітрікс, MODX, Joomla!, OpenCart та Drupal. Розберемося, які особливості кожної системи, і розглянемо, для яких проєктів вони підійдуть.

Wix – умовно-безкоштовний конструктор для створення інтернет-магазинів, бізнес-проєктів та лендінгів. WordPress – безкоштовна та найпоширеніша система управління контентом. 1С-Бітрікс – комерційна система керування контентом.

Серед платних CMS в онлайн-середовищі продукт займає позицію лідера.

MODX Revolution – платформа Open Source, що дозволяє створювати сайти, веб-застосунки та невеликі інтернет-магазини.

Безкоштовний двигун Joomla! використовують близько 11% сайтів в Інтернеті. Система популярна не тільки в країнах СНД, а й у всьому світі і входить до ТОП-5 провідних CMS.

OpenCart – безкоштовна CMS, призначена для онлайн-магазинів. У інтернет-просторі систему використовують близько 3% майданчиків. [3]

У клієнтів які хочуть створити сайт часто немає часу самостійно розбиратися в простому конструкторі, але й повну вартість послуг дизайнера сплатити не може. Конструктори аж ніяк не суперники дизайнерам, а помічники. на них є заготовки макетів та анімації на сторінці, вже прописані кодом, що прискорює роботу, пропускаючи етап кодування сайту і перевірку на помилки коду. Конструктори теж потребують просунутого контенту тому стежать за трендами і регулярно додають нові фішки. Разом дизайнер візьме замовлення дешевше, використовуючи конструктор надають діючий сайт, готовий до підключення без зайвих витрат.

Література:

1. Адорина В.В., Герова Н.В. Информационные системы. Учеб. пособие. Рязань: Изд-во Ряз. гос. ун-та им. С.А. Есенина, 2013. – 160 с.

2. Роббинс, Дж.Н. Web-дизайн: справочник [Текст] / Дж.Н. Роббинс; пер с англ. – 3-е изд. – М.: КУДИЦ-ПРЕСС, 2008. – 216 с.

3. Рейтинг CMS [Електронний ресурс] – Електрон. текстові дан. – Режим доступу: <http://www.ratingruneta.ru/cms/>

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ
ПРИЙОМІВ ТРВЗ-ТЕХНОЛОГІЙ

*Побережна Л.В.,
вихователь I категорії,
Дошкільний навчальний заклад
ясла-садок комбінованого типу № 33
м. Умань, Україна*

До завдань дитячої дошкільної педагогіки відносяться не тільки догляд, турбота, виховання, а й організація навчання дітей, тобто спеціальний розвиток когнітивних процесів, формування уміння вчитися, навичок письма та читання, розвитку мовлення.

Спочатку педагогічна наука говорила про виховання, потім, із твердженням можливості навчати дошкільників, було звернено увагу до їх пізнавальних здібностей, нині багато педагогів усвідомлюють роботу з дітьми дошкільного віку як освітню і роблять акцент на розвитку дитини. Це передбачає не лише підготовку до подальшого життя (наприклад, до школи) та успішне формування базових рис суб'єкта, особистості, індивідуальності головних якостей людини (виховання громадянина, сім'янина, патріота тощо), а й максимальний розвиток творчого потенціалу дитини, її задатків, схильностей, талантів (О. Білан, О. Богуш, Н. Гавриш, О. Яценко). [1, с. 8].

У 80-х роках. набула свого поширення в педагогічних

системах теорія вирішення винахідницьких завдань (ТРВЗ), створена в 1946 р. дослідником Г.С. Альтшуллером. Вона ґрунтується на положенні про те, що всі системи розвиваються за певними законами, які можна пізнати та застосувати. У практиці дошкільної освіти під терміном «ТРВЗ-педагогіка» сьогодні розуміють роботу з розвитку мовлення, мислення, уяви дітей дошкільного віку на основі методик, розроблених ТРВЗ-педагогами, а також розробка занять на основі ТРВЗ-інструментарію (В.А. Бухвалов, Б.Л. Злотін, С.М. Ладоскіна, А.О. Нестеренко, Т.М. Сидорчук, Л.І. Шрагіна, М.Н. Шустерман) [3, с. 5].

Будь-яка освітня технологія має задовольняти основним методологічним вимогам – критеріям технологічності, тобто концептуальності, системності, керованості, ефективності та відтворюваності.

Концептуальність передбачає, що кожна освітня технологія має бути спрямована на певну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети.

Системність означає, що освітня технологія повинна мати всі ознаки системи: логіку процесу, взаємозв'язок його частин, цілісність.

Керованість передбачає можливість діагностики, планування, проєктування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання коштів та методів з метою корекції результатів.

Ефективність вказує на те, що сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах, мають бути ефективними за результатами та оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання.

Відтворюваність є можливістю застосування (повторення) освітньої технології в однотипних освітніх закладах іншими суб'єктами, має бути гарантовано ефективною в руках будь-якого педагога, який використовує її практично незалежно від досвіду, стажу, віку та особистих якостей.

Перелічені критерії технологічності визначають структуру освітньої технології, що включає три частини: концептуальну

основу, змістовний компонент навчання, процесуальну частину – технологічний процес [5, с. 117].

Головною метою ТРВЗ-освіти для дошкільників є:

– формування зв'язного мовлення на основі активізації творчого мислення для продуктивної пізнавальної, дослідницької та винахідницької діяльності;

– розвиток творчих здібностей;

– формування якостей творчої особистості.

Досягненню даної мети сприяє вирішення таких завдань:

– Здійснення системного підходу в ознайомленні дітей з людиною та світом, формування системного мислення.

– Надання заняттям комплексного характеру.

– Виховання інтересу до власних відкриттів через пошукову та дослідницьку діяльність.

– Розвиток творчості, уяви у різноманітній продуктивній діяльності.

Основою ТРВЗ-технологій є три принципи:

1. Принцип об'єктивності законів розвитку систем – будова, функціонування та зміна поколінь систем підпорядковується об'єктивним законам.

2. Принцип протиріччя – під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників виникають, загострюються та вирішуються протиріччя.

3. Принцип конкретності – кожен клас систем, як і окремі представники всередині цього класу, мають особливості. Ці особливості визначаються внутрішніми та зовнішніми ресурсами.

Робота з ТРВЗ-технологіями базується на адаптивних методах та функціях використання цих методів. Оскільки будь-яка технологія зорієнтована на ідею повного засвоєння матеріалу шляхом послідовних навчальних процедур, то ТРВЗ-технологія також передбачає розподіл матеріалу на навчальні елементи, використання певних прийомів. Навчальний процес при цьому набуває модульного характеру. Розробляються ігрові прийоми з відпрацювання та коригування матеріалу до повного засвоєння дитиною заданих навчальних елементів. За її реалізації педагог

визначає рівень засвоєння навчального матеріалу дошкільником.

Навчання передбачає такий порядок дій:

1. Викладення навчального матеріалу.

2. Формування умінь на репродуктивному рівні:

– демонстрація діяльності в цілому та за елементами;

– організація відпрацювання умінь у спрощених умовах;

– організація самостійної роботи з безперервним зворотним

зв'язком між дитиною та педагогом.

3. Перехід до пошукової (продуктивної) фази:

– організація проблемних ситуацій;

– вирішення конкретних завдань;

– обов'язковий аналіз своєї діяльності (рефлексія) [2, с. 8].

В результаті роботи з дітьми дошкільного віку з формування зв'язного мовлення під час використання прийомів ТРВЗ-технологій зростає концентрація уваги, підвищується рівень розуміння мовлення, активізуються засоби спілкування, значно збагачується словниковий запас, формується лексико-граматичний лад мовлення. Значно зростають навички зв'язного мовлення: діти самостійно складають розповідь (нову казку), простежують логіку подій і зображають все схематично на основі символічної аналогії (графічна аналогія). Простежується розвиток винахідницьких здібностей та мислення дітей, їхньої творчої уяви, художнього смаку. Спостерігається позитивна динаміка розвитку пам'яті: дитина запам'ятовує нове словосполучення і правильно використовує його в потрібній ситуації. Активізується розумова діяльність: дитина вирішує поставлене перед нею завдання і словесно пояснює, як його вирішувати (запропонувати свій варіант) (МФО). Дитина за допомогою міміки та жестів може показати свій емоційний стан, пояснити його словами (емпатія) [4, с. 103].

Для того, щоб говорити, дитина повинна володіти певним запасом слів, активно користуватися ним, уміти будувати речення, формулювати свою думку, розуміти мовлення оточуючих, уміти слухати та бути уважним. Таким чином, результативність роботи з використання прийомів ТРВЗ-технологій в процесі формування зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку

відповідає висловлюванню Л.В. Виготського: «Педагогіка має орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день дитячого розвитку. Тільки тоді вона зможе викликати до життя ті процеси розвитку, які зараз лежать у зоні найближчого розвитку» [6, с. 84].

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І.М. Дичківська. – 3-тє вид., виправлене. – К.: Академвидав., 2015. – 304 с. – (Серія «Альма-матер»).
2. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації // Дошкільне виховання. –2016. – № 9. – С. 6-10.
3. Лесіна О.В. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ / О. В. Лесіна, В.П Телячук. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
4. Синько О.В. Використання методики ТРВЗ в ігровій діяльності дошкільнят / Таврійський вісник освіти, 2013. № 2(42). – С. 102–107.
5. Таран О. Використання елементів ТРВЗ у роботі з дошкільниками. Шлях до творчості / Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ. Київ: Шкільний світ, 2010. – С. 112-126.
6. Яценко А.В. Джерельце творчості. ТРВЗ / А.В. Яценко. – Х.: «Ранок», 2011. – С. 84.

УДК 37.026.9

Педагогічні науки

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ЇХ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Славневська Н.Г.,
вчитель початкових класів
Херсонська загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів №46
м. Херсон, Україна*

Сучасне суспільство рухається шляхом розвитку творчого мислення людини. Творча людина може успішно адаптуватися в

соціумі, протистояти негативним обставинам, знаходити позитивні виходи зі складних ситуацій, вона здатна до самореалізації своїх можливостей, саморозвитку. Однак, сучасні дослідники не відзначають зростання кількості творчо обдарованих людей в суспільстві, потреба у вихованні яких дуже висока. Тому виховання саме творчої особистості в закладі загальної середньої освіти та особливо у початковій школі має особливу актуальність [1].

Багато дослідників включають творче мислення в ширші поняття, такі як «креативність» і «творча обдарованість». Наприклад, Д. Томпсон під терміном «креативність» розумів здатність людини долати стереотипні способи мислення. У психологічну науку це поняття було введено у 50-ті роки. ХХ ст. Згідно з «Психологічною енциклопедією», «креативність (від англ. create - створювати) – «творчі здібності, що характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення і входять до структури обдарованості як незалежний фактор, а також здатність вирішувати проблеми, що виникають усередині систем» [2].

Поява робіт Дж. П. Гілфорда щодо проблеми креативності стало важливим етапом досліджень у цій сфері. Автор вкладав у поняття «креативність» загальну творчу здатність, здатність людини знаходити оригінальні рішення та створювати незвичайні ідеї [3]. Їм було виділено так зване дивергентне (що йде одночасно в різних напрямках, що відступає від логіки) та конвергентне (логічне, односпрямоване) мислення. Дж.П. Гілфорд розробив тести на креативність, створені задля визначення дивергентних здібностей, у яких заохочується використання несподіваних, нетривіальних рішень [3].

Е.П.Торренс під креативністю розумів високий рівень чутливості до проблем, суперечливості знань, пошуку рішень на основі висунення гіпотез [4]. Він виявляв креативність у вигляді аналізу результатів діяльності, тестів для діагностики дивергентного мислення, особистісних опитувальників. За допомогою формулювання великої кількості питань у навчальних ситуаціях

стимулювався та заохочувався розвиток мислення учнів. У тестах креативності Торренса застосовуються моделі творчих процесів у руховій, образотворчій, звуковій, словесній сферах. Тести як критерій оцінки креативності включають такі показники, як оригінальність, гнучкість, швидкість і розробленість ідей [4].

Кожному педагогові, що працює в сучасній початковій школі, необхідно вміти ефективно планувати уроки та організувати позаурочну діяльність так, щоб у результаті в учнів відбувався систематичний розвиток креативного мислення та творчої діяльності. Слід зазначити, що система методів та прийомів має відповідати віковим особливостям дітей молодшого шкільного віку. Це можуть бути:

1. суб'єктивно-творчі завдання під час уроків;
2. мовні ігри, олімпіади, конкурси, вікторини;
3. проектні роботи;
4. твори;
5. спостереження та експерименти;
6. виступи на святах, позакласних заходах.

Для формування особистісних якостей дитини молодшого шкільного віку (креативності, готовності до нестандартних рішень, до творення в різних сферах, здатності вирішувати проблеми, що стоять перед ним) необхідна система. Систему творчої діяльності у початковій школі утворюють три складові:

1. виховання в дітей молодшого шкільного віку якостей, що слугують передумовами для творчості: спостережливості, товариськості, мовленнєвої та загальної активності, хорошої пам'яті, кмітливості, звички аналізувати і осмислювати факти, розвинених пізнавальних інтересів, уяви;

2. самовираження індивідуальності, особистості учня через творчість;

3. проектно-дослідницька діяльність [5].

Творча діяльність найбільш властива для учнів, які досягають прискореного розвитку в різних областях: моральній, розумовій, фізичній.

Зазначені передумови творчої діяльності школярів формують

такі засоби навчання, як казки, загадки, мовні ігри, олімпіади (очні та дистанційні), конкурси, вікторини, твори, виступи на святкових заходах, імпровізації, ілюстрування, складання віршів тощо [5].

Завдання вчителя на етапі початкової школи для розвитку креативного мислення – активізувати пізнавальну діяльність учня. Саме вона серед інших мотивів для навчальної діяльності є найдієвішою та зумовлює виникнення пізнавального інтересу в освітньому процесі [6]. З її допомогою педагог активізує розумову діяльність учнів та спрямовує її до наступних етапів вирішення творчих завдань, наштотуючи на вирішення проблеми.

Педагогічний досвід, спостереження за дітьми та опитування батьків свідчать, що рівень креативного мислення дітей в одному класі відрізняється: одна дитина може вигадувати, творити, створюючи нове, а інша – не в змозі побачити на небі навіть хмари у вигляді тварини чи фантастичної істоти. Однак, на думку вчених, творчі здібності дітей, креативне мислення можна розвивати незалежно від початкового рівня.

Проблемою розвитку творчих здібностей дітей, креативного мислення сьогодні займаються психологи та педагоги. Фахівці докладно вивчають структуру та якість творчого мислення та уяви школяра. Сьогодні випускається багато дитячих книг, підручників, посібників з логічними завданнями щодо розвитку пам'яті, уваги, мислення та уяви, розробляються оригінальні методики. Але виникає проблема в їхньому застосуванні на конкретному уроці.

Багато педагогів творять разом із дітьми – в'яжуть, малюють, ліплять, грають. Здавалося б, проблему вирішено. Проте прищеплюючи учням любов до оригінальності самовираження, вони завжди дають усвідомлених інструментів для творчості. Адже творчість не обмежується лише наслідуванням, знанням суті предмета розмови.

Усім нам відома дитяча допитливість. Вона пов'язана з інтересами дітей у молодшому шкільному віці. Інтерес до творчого мислення поглиблюватиметься, якщо вчитель працює у зоні

найближчого розвитку [7]. Це необхідна умова для розвитку креативного мислення та пізнавальної діяльності школярів.

Отже, розвиток креативного мислення є підґрунтям для активізації пізнавальної діяльності та, відповідно, до підвищення пізнавального інтересу учня початкової школи в освітньому процесі.

Література:

1. Ананьев Б. Г. Формирование одаренности. Склонности и одаренность. М.: Педагогика, 1962. 174 с.
2. Психологическая энциклопедия [Електронний ресурс]. URL: <http://www.bookap.by.ru/genpsy/psyenc/gl26.shtml> (Дата звернення: 17.02.2022).
3. Gilford J.P. Three sides of the intellect. Psychology of thinking. P. 433-456.
4. Torrance E. P. The nature of creativity as manifest in the testing. The nature of creativity. Cambridge : Cambridge University Press, 1988. - P. 43-75.
5. Горлова А. Інструменти розвитку творчого потенціалу дитини. Початкова школа. 2007. № 3. С. 10-17
6. Воляннюк А. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2020. Том 1. № 27. с. 241-245.
7. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. 2-е вид., перероб., допов. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.

ЛОГІСТИЧНІ ТРЕНДИ 2020-2021 РОКУ: ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПЕРЕВЕЗЕННЯ

*Стара А.В., Сазонець О.М.,
студенти факультету інноваційних технологій
Університет митної справи та фінансів
м.Дніпро, Україна*

Пандемія COVID-19 змінила не лише життя багатьох людей, а й ситуацію на глобальному та місцевих ринках. У всьому світі відбулося значне скорочення виробничих потужностей у зв'язку із закриттям кордонів між країнами та запровадженням режиму самоізоляції. Пандемія коронавірусу порушила звичні зв'язки між виробниками та споживачами та внесла серйозні зміни у бізнес логістичних компаній. Криза викликала дисбаланс вантажопотоків, пов'язаний із змінами попиту, призупиненням виробництва та запроваджених обмежень.

Логістика у Китаї

У Китаї постраждали усі види перевезень: авіаційні, морські, залізничні, автомобільні. Було зруйновано звичні мультимодальні схеми. Логістичним компаніям довелося екстрено шукати альтернативу «зламаним» ланкам: наприклад, замінювати автомобільні перевезення всередині провінцій залізничними. В умовах епідемії залізничний транспорт став основним інструментом у перевезеннях. Саме поїздами переміщалася значна частина протиепідемічних та медичних вантажів Китаю. Загалом, вантажоперевезення здійснюються, хоча ланцюжок поставок між Китаєм та Європою досі порушено.

Логістика у Євросоюзі

Економіка Євросоюзу зараз зазнає всіх наслідків карантинних заходів. Рух вантажного транспорту повністю не закрили, проте діють певні обмеження. До того ж, клієнтів у транспортних компаній стало значно менше. Загалом експерти прогнозують падіння європейського ринку вантажоперевезень мінімум на 40%.

Основні логістичні тенденції в ЄС:

- Зменшився обсяг і внутрішньоєвропейських, і міжнародних перевезень.
- У зв'язку з режимом самоізоляції, запровадженим у всіх країнах Європи, дороги стали майже порожніми.
- У ЄС скасували обмеження, що забороняють рух вантажного транспорту у вихідні дні.
- Ставки усередині Європи знижуються.

Логістика в Україні

В Україні перевезення автомобільним та залізничним транспортом, як і раніше, залишаються основними видами транспорту. Якщо йдеться про обсяги, але за останній місяць ми спостерігаємо попит, що сильно збільшився, на вантажоперевезення авіатранспортом. В умовах пандемії швидкість доставки життєво важливих товарів, таких як медикаменти, маски, тести, антисептики, медичне обладнання стала пріоритетом. Адже Китай донедавна конкурував із Україною за таку продукцію, як маски.

Автомобільні перевезення

Введення карантину призвело до закриття більшості підприємств та фабрик в Україні та Європі. Це в свою чергу вплинуло на обсяги міжнародних автомобільних перевезень. Таким чином, спад в автомобільній галузі становить близько 20% (відповідно до песимістичного прогнозу). Водночас, зараз спостерігається ситуація поступового відновлення роботи.

Авіаперевезення

У галузі вантажних авіаперевезень у всьому світі спостерігається зниження попиту на 15%. Так, скасування пасажирських рейсів вплинуло і на вартість послуг доставки вантажів, оскільки більшість із них раніше доставлялися пасажирськими літаками. Вантажних літаків немає практично в жодній авіакомпанії світу через дуже високу собівартість. Таким чином, тарифи підвищилися більш ніж у 2 рази: раніше – 4 дол/кг, зараз же стартують від 11 дол/кг. Можливим рішенням у ситуації, що склалася, може бути альтернатива мультимодальних (змішаних) перевезень або залізничні перевезення з Китаю.

Морські перевезення

Незважаючи на всі труднощі, порти продовжують працювати у звичайному режимі, дотримуючись вимог індивідуального захисту працівників. Також, логістична галузь зіткнулася з проблемою відсутності зворотних контейнерів, що безпосередньо вплине на вартість експорту і призведе до його подорожчання, оскільки виникла потреба в подачі прямих контейнерів. Серед позитивного – більш активне використання системи електронного документообігу у портах.

Залізничні перевезення

Щодо вантажних перевезень залізницею, обсяги порівняно з 2019 роком дещо скоротилися. За даними Держкомстату України, у березні 2020 року обсяги перевезень залізничним транспортом АТ "Укрзалізниця" скоротилися на 4.1%, а умови для пересування вантажних поїздів покращилися через карантин, адже через скорочення пасажирських перевезень зникли всі перепони (зазвичай пріоритет надається пасажирським перевезенням).

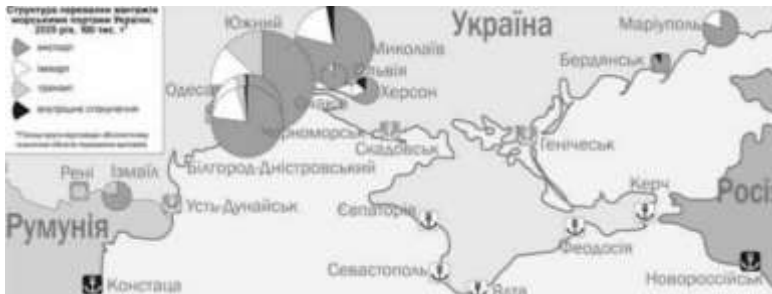

Рисунок 1. Структура перевалки вантажів морськими портами України за 2020 рік.

Прогнози

Сьогодні, щоб утриматися на плаву, багатьом логістичним провайдерам доводиться змінювати схеми роботи, що склалися, і використовувати альтернативні - часто більш витратні варіанти та алгоритми. Цікавою альтернативою за нових умов можуть стати мультимодальні (змішані) перевезення. Так, йдеться про перевезення вантажів двома чи більше видами транспорту, що

організовується під відповідальністю оператора мультимодальних перевезень на основі єдиного договору. Для авіавантажів новим варіантом може стати доставка через європейські хаби, наприклад Франкфурт.

Цілком імовірно, що найближчим часом виникнуть нові типи доставки.

Література:

1. Офіційний сайт Укрзалізниці. Вантажні перевезення. Вільні тарифи. Коефіцієнти порожнього пробігу (21.09.2020) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://uz.gov.ua/cargo_transportation/dogtariffs/kpp/524599/
2. Луцевич, А. На платформу становись. Журнал «Транспорт и транзит» – 2020. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <https://transporttranzit.by/na-platformu-stanovis/>
3. Администрация морских портов Украины. Пресс-центр [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.uspa.gov.ua/pres-sentr/novini>.
4. Государственная служба статистики Украины. Транспорт [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Центр транспортного сервиса «Лиски». Официальный сайт [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.liski.ua/>
6. Центр транспортной логистики. Официальный сайт [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://uz-cargo.com>

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІСТОРИЧНОГО
МИСЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ

Сьомик-Жураківська Л.О.,

викладач історії

КЗ «Бериславський медичний фаховий коледж»

Херсонської обласної ради,

м. Берислав, Україна

Пріоритетами розвитку сучасної історичної освіти в Україні залишаються: підвищення ефективності навчального процесу з метою формування вільної особистості, яка визначає загальнолюдські й національні цінності, керується морально-етичними критеріями і почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці; виховання засобами історії громадянської свідомості, зорієнтованої на патріотичне почуття належності до власної країни, причетності до її спільних історичних, політичних і культурних цінностей, на демократичні пріоритети і злагоду в суспільстві; прищеплення учням толерантності й поваги до різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, уміння знаходити порозуміння з іншими людьми задля досягнення суспільно значущих цілей [1]. Саме тому, основою діяльності вчителя історії вважаю розвиток *історичного мислення* учнів, що передбачає здатність розглядати події та явища з точки зору їх історичної обумовленості, співставляти різні версії оцінки історичних подій та особистостей, визначати та аргументувати власне ставлення до дискусійних проблем.

Формування історичного мислення учнів здійснюю шляхом:

- використання як оптимальних традиційних, так і сучасних інноваційних технологій, інтерактивних методик, максимально адаптованих до конкретної навчальної ситуації, з метою створення умов для розвитку навичок самостійного здобуття історичних знань, колективного навчання,

- формування в учнів стійкого пізнавального інтересу до історії,

- розвитку вмінь учнів інтерпретувати різноманітні історичні джерела, розуміти їх упередженість, толерантно ставитись до протилежних думок, шукати альтернативні аргументи для доведення власної точки зору,

- впровадження проблемно-пошукового методу вивчення історії, що сприяє глибокому розумінню школярами таких компонентів історичного пізнання як хронологія, причинно-наслідкові зв'язки, мінливість і безперервність, поступовий рух вперед і регрес, багатфакторність, системність, почуття конкретної епохи й перспективи,

- формування досвіду використання набутих історичних знань для розв'язання практичних завдань, застосування їх у конкретних життєвих ситуаціях,

- виховування на історичних прикладах патріотичні, громадянські, морально-етичні почуття своїх вихованців, формування шанобливого й толерантного ставлення учнів до розвитку інших народів та культур.

Застосовуючи технологію проблемного навчання, процес вивчення навчального матеріалу, формування вмінь та навичок учнів чітко поділяю на певні етапи. На першому етапі в учнів виникає певне уявлення про тему, що створюється на основі відчуття і первинного сприйняття історичного матеріалу. В уявленнях фіксуються лише зовнішні ознаки історичної події, явища, факту. Тому перше історичне уявлення має бути цікавим, захопливим. Наприклад, при вивченні теми *«Релігійне та культурне життя середньовічної Європи»* після проведення певної актуалізації знань учнів з теми *«Виникнення християнства»*, пропоную учням знайти відмінності в зображеннях православного та католицького хреста, звертаючи увагу, що ця різниця виникає лише в XI ст. та пояснюється наслідками церковного розколу 1054 року.

Під час подальшого вивчення теми відбуваються осмислення та систематизація матеріалу, розкриваються сутність явищ, встановлюються причинно-наслідкові зв'язки між подіями. Цей

процес вимагає певних розумових операцій: зіставлення, аналізу, узагальнення. Поштовхом до діяльності учнів є пізнавальні завдання, проблемні питання, парадоксальні ситуації, навіть, здивування: *«Чому схизма відбулась саме в XI ст.?», «Скільки напрямів виділяють в сучасному християнстві?», «Які існують відмінності догматики та культу в католицизмі та православ'ї?»*.

Осмислення історичних процесів призводить до розуміння причинно-наслідкових зв'язків, формування понять, узагальнення теоретичних висновків, усвідомлення необхідності самостійного осмислення матеріалу. Тому подальша розумова та практична діяльність учнів пов'язана з формуванням умінь та навичок, що являють собою здатність учня застосовувати знання на практиці (пропонуються випереджувальні завдання щодо особливостей виникнення чернечих орденів; причин та наслідків хрестових походів; збільшення впливу церкви на політичне, економічне, культурне життя середньовічної Європи).

Логічним підсумком вивченої теми буде проведення узагальнюючого уроку у формі диспуту або прес-конференції, учасникам якої можна запропонувати для обговорення слова польського історика З. Кіяса: *«Послання Боже є універсальним і доходить до людей, незалежно від їхньої культурної приналежності, місця народження, мови чи раси»*. Такий підхід у навчанні надзвичайно стимулює природну допитливість моїх вихованців, а сам процес здобуття знань перетворюється в цілеспрямовану, змістовну діяльність, під час якої учні виконують реальну інтелектуальну роботу.

З точки зору сучасної методики навчання доцільно розрізнити основні способи організації проблемного навчання на уроці історії: проблемний виклад навчального матеріалу та розв'язання проблемних ситуацій.

Проблемний виклад – це повідомлення вчителем нового матеріалу за умови залучення учнів до активної розумової діяльності шляхом подання інформації у вигляді проблемних завдань або запитань. Схема проблемного викладу є такою: формулювання вчителем проблеми, виявлення внутрішніх

суперечностей, що виникають під час її розв'язання, висловлювання припущення (гіпотези), його обговорення, доведення істинності за допомогою історичних фактів, формулювання висновків.

В своїй практичній діяльності проблемний виклад навчального матеріалу в залежності від порядку зростання складності та збільшення частки самостійної роботи учнів на уроці та позаурочній діяльності поділяю наступним чином:

а) проблемний виклад під час пояснення нового матеріалу (самостійність учнів невелика, вони лише слідкують за пошуком, який веде вчитель),

б) пошукова бесіда (передбачає зростання самостійності учня, який залучається до діалогу зі вчителем, відповідає на запитання, висловлює власне ставлення до поданої нової інформації, пробує аргументувати власну позицію),

в) пошуково-дослідницька діяльність учня (самостійність учня досягає вищого рівня: під керівництвом вчителя опрацьовує запропоновані вчителем історичні документи та матеріали для пошуку аргументів своєї позиції, висловлює певні припущення, здійснює певні прогнозування, моделює наслідки історичних подій, що вивчаються на уроці).

Особливу цінність у виробленні вмінь творчо застосовувати знання на практиці становлять *проблемні запитання*, які мають чітку спрямованість і дають змогу глибше з'ясувати сутність знайомих предметів та явищ. Зміст питання добирається відповідно до наступних критеріїв: науковість (відповідність сучасним досягненням історичної науки), відповідність шкільній програмі, новизна, проблемність (питання має містити приховану або пряму суперечність). Так, учням 11 класу під час вивчення теми «Україна в період десталінізації» пропоную для обговорення наступне питання: *«Хрущовська «відлига» – період кардинальних реформ для людей чи епоха втрачених можливостей та змарнованих зусиль?»*. Під час обговорення проблемне питання може перетворитись у проблемну ситуацію шляхом його розширення, пошуку нових шляхів вирішення, зіставлення гіпотез,

пропонування альтернатив. Таким чином, після вивчення теми учні мають необхідні знання не тільки для того, щоб відповісти на запропоноване проблемне запитання, але й для формування власного ставлення до подій періоду «відлиги».

Крім проблемних запитань учням можна пропонувати виконати *проблемні завдання*, які представляють собою різноманітні за змістом та обсягом види самостійної навчальної роботи із розв'язання конкретної проблеми, що виконуються учнями за вказівкою вчителя. Як приклад можна подати опис вивчення теми «Причини, характер, періодизація Другої світової війни». На початку уроку учням було поставлено завдання - після викладу вчителем навчального матеріалу відповісти самостійно на запитання: «*Хто вони, палії війни?*». Викладаючи новий навчальний матеріал, вчитель не дає прямих відповідей на запитання проблемного характеру, але використовує форми та методи проблемного навчання (критичне опрацювання текстів міжнародних угод та договорів, оцінка міжнародної ситуації учасниками подій, спогади та мемуари сучасників, перегляд історичної хроніки, тощо), за допомогою яких учні зможуть самостійно відповісти на проблемне запитання в кінці уроку. Така організація роботи учнів на уроці дає можливість вчителю не тільки закріпити вивчення нового матеріалу, але й перевірити ефективність та доцільність використаних форм та методів навчання.

Пропонуючи різні види *пізнавальних задач*, допомагаю активізувати самостійну пошукову діяльність учнів, водночас діагностуючи рівень розвиненості певних вмій та навичок. Наприклад, при вивченні теми «Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.» можна запропонувати проблемні завдання різних типів:

* установлення причинно-наслідкових зв'язків історичних подій та явищ (*Яких проблем вдалось уникнути Богдану Хмельницькому при укладанні угоди з Іслам-Гіреєм III?*)

* з'ясування тенденцій розвитку суспільного явища (*Які підстави мав Б.Хмельницький для того, щоб вважати Українську козацьку державу правонаступницею Київської Русі?*)

* визначення сутності події (*Які положення програми розбудови козацької держави, проголошеної Б. Хмельницьким, вплинули на розбудову української державності?*)

* співвідношення факту та події (*Яким чином зміна міжнародної ситуації в 1655 році вплинула на перебіг подій в Гетьманщині?*)

* періодизація розвитку події (*Чи погоджуєтесь ви з періодизацією Національно-визвольної війни, запропонованою авторами підручника?*)

* оцінка характеру і значення явища (*Чи означало укладання українсько-московської угоди 1654 року фактичну ліквідацію суверенітету Гетьманщини?*)

* визначення загальних і часткових взаємозв'язків історичного розвитку (*Папа Римський Інокентій X закликав католицькі держави надати допомогу Речі Посполитій у боротьбі з українським козацтвом. Чому ж Венеціанська республіка на чолі з Альберто Віміні відверто демонструвала позитивне ставлення до визвольної боротьби українського народу?*)

* з'ясування специфіки явища, визначення різного смислу подібних явищ у різних народів (*Чи розумів Владислав IV, що запитавши у Богдана Хмельницького: «У тебе що, шаблі немає?», він фактично давав козакам дозвіл на війну з польською шляхтою?*)

* визначення рівня прогресивності явища, події, особистості (*П.Куліш оцінював діяльність Хмельницького як «один руйницький вибух темних соціальних сил, викликаний купкою егоїстів-авантюристів, котрим народні маси послужили тільки знарядом, «гарматним м'ясом», обдуреним свободолюбними гаслами, а в результаті наш квітучий край обернув на пустиню, засипану попелом і засіяну квітками наших предків». Видатний філософ Г.Сковорода писав так: «Будь славен вовік, о муже ізбранне, вольності отче, герою Богдане!». Сформулюйте власне ставлення до діяльності Богдана Хмельницького*)

* винесення уроків історії з фактів минулого (*Які положення*

«Березневих статей» викликають суперечливе ставлення в сучасному суспільстві?)

Процес отримання певних теоретичних знань в процесі проблемного викладу навчального матеріалу не є самоціллю, предметом цього способу організації навчальної діяльності повинна стати зміна ставлення учня до процесу навчання, його саморозвиток, оволодіння новими способами діяльності, формування нових здібностей.

Практичні результати нашої роботи переконливо свідчать про те, що історичне мислення виникає саме тоді, коли на уроці створюється **проблемна ситуація** – певне інтелектуальне ускладнення, що обумовлює початок мислення в процесі постановки та розв'язання проблеми. В.О.Сухомлинський зазначав, що, «створюючи проблемну ситуацію, учитель збуджує найважливішу рушійну силу розумової активності – перехід від досягнутого рівня знань і розумового розвитку до нової сходинки, на яку треба піднятися в процесі оволодіння новими знаннями».

Яким чином створюється проблемна ситуація? Методистами встановлена певна послідовність етапів продуктивної пізнавальної діяльності людини в умовах проблемної ситуації: створення проблемної ситуації - постановка проблеми - пошук способів її розв'язання – розв'язання проблеми.

Проблемну задачу формулюю з врахуванням наявності трьох компонентів:

- * наявність невідомих фактів та подій, що засвоюються на уроках за допомогою вчителя та спонукають учнів до активної діяльності,

- * дія, необхідність виконання якої в поставленій проблемі викликає потребу учнів в самостійному здобутті нових знань та вмінь,

- * створення вчителем умов, які надають учням можливість для розв'язання проблемної задачі.

При вивченні теми «Українська державність в 1917-1921 рр.» учням 10 класу можна запропонувати наступні проблемні ситуації:

Таблиця 1

Тип проблемної ситуації	Зміст проблемної ситуації	Приклад задачі
Несподіваності	У задачі подаються ідеї, факти, що викликають здивування	Чому ситуацію в Україні на початку 1919 року часто називають «трикутником смерті»?
Конфлікту	Нові факти й висновки вступають у суперечності з традиційними теоріями та уявленнями	Чим відрізняються погляди українських та російських істориків на події в Україні, пов'язані з процесом відродження української державності? Чим можна пояснити ставлення офіційної радянської історіографії до цих подій як до регресивного явища?
Невідповідності	Життєвий досвід суперечить даним, що містяться у задачі	Чому довгоочікуваний Четвертий універсал Центральної Ради, що нарешті проголосив незалежність Української Народної Республіки був лише декларацією?
Невизначеності	В умовах задачі міститься недостатня кількість даних, потрібних для її розв'язання	Які об'єкти потрібно позначити на контурній карті, щоб пояснити суперечливе ставлення різних соціальних верств українського населення до представників більшовицької партії?
Припущення	Можливість висунути власну версію, що пояснює історичні факти	Чому Україна не стала незалежною як Польща, Чехословаччина, Фінляндія після Першої світової війни?
Вибору	Передбачається найбільш обґрунтований вибір із декількох запропонованих варіантів	Порівняйте наслідки діяльності УЦР, Гетьманату, Директорії та радянського уряду для розвитку українського мистецтва, науки, освіти, культури в цілому. Які висновки можна зробити?

Цікавим методичним прийомом розв'язання проблемних ситуацій є історичне прогнозування: ускладнена процедура історичного дослідження, що частково моделює процес створення інтерпретацій історичних фактів та їх взаємозв'язку. Використовуючи вказаний методичний прийом, ми не тільки активізуємо пошукову діяльність учнів, але й застосуємо інші

прийоми вивчення матеріалу на теоретичному рівні: узагальнення та систематизація матеріалу, міркування, доведення, аргументування, тощо. При вивченні теми «Повоєнне облаштування світу» учням можна запропонувати спрогнозувати подальшу долю Української держави в разі визнання країнами-учасницями Паризької мирної конференції законним правом українського народу на самовизначення внаслідок розпаду Російської імперії. Вивчаючи тему «Пізня Римська імперія», учні 6 класу з задоволенням прогнозують можливий розвиток цивілізації в разі перемоги Західної Римської імперії над варварами.

Найцікавіше прогнозувати розвиток певної історичної події, яка вже має певне логічне завершення. В даному випадку учні спробують дізнатись, чи співпадає їхній прогноз з історичними реаліями життя. При вивченні теми «Модернізація українського суспільства в сер. – у др.пол. XIX ст.» учням пропоную спрогнозувати особливості економічного розвитку українських земель в др. пол. XIX ст. наступним чином:

1. Аналізуємо значення українських земель для економіки Російської імперії на основі даних карти «*Господарство українських земель в перш. пол. XIX ст.*» (атлас з історії України, 9 клас, с. 9), робимо висновок про аграрно-сировинний характер української економіки.

2. За допомогою карти «*Скасування кріпосного права в українських землях*» (атлас з історії України, 9 клас, с. 13) учні аналізують склад населення на українських землях (на 1861 р.) та особливості землекористування у Наддніпрянщині до 1861 р., робимо висновок про переважну кількість кріпосних (поміщицьких) селян на українських землях.

3. Аналізуємо історичні документи та статистичні дані, щодо стану поміщицького господарства та низького життєвого рівня українського селянства, робимо висновок про занепад поміщицького господарства та неефективність кріпацької праці внаслідок відсутності матеріального стимулювання селянства.

4. Учні на основі причинно-наслідкових зв'язків між роз-

глянутими історичними процесами прогнозують необхідність скасування кріпацтва

5. Робимо висновок про значення Великої реформи, що певним чином є закономірним процесом модернізації українських земель.

Застосовуючи метод історичного прогнозування, вчитель повинен чітко дотримуватись принципу розподілу завдань для учнів та для вчителя, адже творча активність в даному випадку передбачає, що учень, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, **сам** отримав з нього нову інформацію. Якщо вчитель дав проблемне завдання учням і сам вказав на шлях його виконання, то навіть самостійний пошук вже не буде розв'язанням проблеми.

<i>Діяльність учнів</i>	<i>Діяльність вчителя</i>
Усвідомлюють суть проблемної ситуації чи завдання	Організовує пізнавальну діяльність учнів, створюючи проблемну ситуацію
Визначають та встановлюють методи вирішення проблемної ситуації чи навчального завдання	Допомагає учням визначити методи вирішення навчального завдання
Аналізують надані вчителем чи здобуті самостійно дані та характерні ознаки історичного періоду чи етапу	Забезпечує учнів даними для аналізу певного історичного періоду чи етапу
Визначають, встановлюють внутрішні, суттєві зв'язки між подіями, явищами і процесами, що періодично повторюються	Організовує самостійну роботу учнів, спрямовану на встановлення суттєвих зв'язків між подіями, явищами і процесами
Прогнозують суспільний розвиток на основі виявлених тенденцій	Допомагає учням за необхідності спрогнозувати суспільний розвиток на основі виявлених учнями тенденцій
Перевіряють об'єктивність встановлених тенденцій суспільного розвитку	Надає дані та матеріал для перевірки учнями об'єктивності встановлених тенденцій суспільного розвитку
Оформлюють результати своєї діяльності у вигляді висновку про існування певної тенденції в даний історичний період	У формі діалогу з учнями коригує, за необхідності, аргументує висновок щодо існування певної тенденції суспільного розвитку

На жаль, практика свідчить, що нерідко проблемні ситуації на уроці створюються недоцільно та невиправдано часто. Якщо

на кожному уроці вчитель акцентує увагу тільки на дослідження проблемного питання, учні взагалі можуть втратити інтерес до процесу отримання знань, адже не всі діти мають рівень знань, навичок та вмінь, необхідних для розв'язання проблемної задачі. І навпаки, чергуючи проблемну діяльність учнів з іншими методами та формами навчання, можна досягти значно більшого ефекту.

Отже, систематична робота в системі технології проблемного навчання допомагає школярам розвинути інтелектуальні вміння. Якісно новий результат, якого вони досягають – високий рівень пізнавальної самостійності, володіння системою умінь здійснювати пошукову діяльність, готовність до самостійної роботи в режимі технології розвивального навчання.

Шкільна історія – предмет, що формує національну самосвідомість, активну громадянську позицію учнів. Ми, вчителі історії, досягаємо успіху саме тоді, коли учні виявляють небайдужість до історії власного народу, коли процес оволодіння знаннями стає результатом активної самостійної пізнавальної діяльності. У сучасному світі знання стають все більше доступними для тих, хто хоче оволодіти ними, тому переосмислюється їх самоцінність. Натомість зростає роль уміння добувати та обробляти інформацію, отриману з різних джерел, самостійно інтерпретувати та застосовувати її для індивідуального розвитку та самовдосконалення. Формування та розвиток історичного мислення учнів забезпечує високу ефективність навчання і розвитку школярів, а головне – перетворює традиційний урок історії в справжній пошук Істини.

**ДУХОВНА КУЛЬТУРА У СТАНОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ
ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ****Чиркіна С.В.,***викладач фортепіано, концертмейстер
відділу «Музичне мистецтво»***Ярош Л. В.,***викладач диригування та постановки голосу
відділу «Музичне мистецтво»***Пазиненко Т.І.,***викладач відділу «Хореографія»
Канівський фаховий коледж**культури і мистецтв**м. Канів, Україна*

Відмінність від усіх інших живих істот полягає в наявності здібностей, здатності до творчості, до моральних та естетичних переживань. Емоційна насиченість визначає високу духовність сучасної людини як найвитонченішу, найпрекраснішу частку мікрокосмосу. Сучасна особистість керується такими цінностями як істина, добро, краса, справедливість, досконалість, простота. Це дає їй можливість реалізувати себе, відчувати цілком і повністю людиною. Моральні стимули поведінки прагнення до добра, справедливості, до допомоги іншим -саме духовні, щирі. Під духовністю ми розуміємо специфічну людську якість, що характеризує мотивацію та сенс поведінки сучасної особистості, і позицію ціннісної свідомості, притаманну всім формам –моральній, політичній, релігійній, естетичній, художній. Особливо значуща духовність у сфері моральних стосунків. Категорія сумніння й обов'язку є безпосередніми інструментами духовності. В процесі навчання сучасних студентів, талановитих майбутніх діячів мистецтв, педагог передає частину самого себе. Осягнення духовної музики неможливо без слова. Сенс людського життя -щастя спілкування, потреба в людині[1, с. 47].

Уміння спілкуватись визначається як сукупність способів

поведінки, котрі забезпечують протікання процесу спілкування між людьми. Спілкування для вчителя є сферою, в якій він здійснює навчально-виховний процес [2, с.61-68].

Мистецтво є важливим «провідником» духовного. Відбувається духовна зміна сучасної особистості. Мистецтво виражає особистісну емоцію без пояснень та розшифровок. Під час виконання у своїй свідомості включаються в роботу неусвідомлені механізми психіки, й митець інтуїтивно знаходить саме те рішення, котре забезпечує найбільший художній ефект[3, с.156].

У процесі навчання все можна втримати, навіть неймовірне, якщо зустрічаєш ласкавий погляд. Сучасному митцю необхідно бути тактовним, уважним, коректним, ввічливим, постійно дарувати посмішку. Мистецтво є напруженою боротьбою за досконалість, у ній немає кінця, а один безперервний вічний початок. Прагнення до досконалості свого таланту- запорука сучасного майбутнього професіоналізму та успіху. Досконаліша у професійному відношенні людина зможе зробити і вагоміший внесок у суспільний прогрес, підвищити моральність духовність, звеличити свою Батьківщину, що так бракує сьогоденню [4, с.348].

Без поняття «ліричності» та «духовності» не може жити дух людини. Духовність є неподільною єдністю свідомого і несвідомого, чуттєвого та раціонального, соціального та особистісного, дійсного та можливого, наявного та того, що передбачається, статичного та динамічного. Духовний світ сучасної людини функціонує на трьох рівнях: рівні розсудливої рефлексії, почуттєво-емоційному та в підсвідомому досвіді особистості. Духовною сучасною особистістю вважають таку людину, яка має багатий внутрішній світ, активно вступає в пізнавальні, естетичні, моральні відносини, що знаходять відбиття в специфічній духовній діяльності. Духовні виявлення сучасної людини становлять вище величезного значення, найважливішого, що відповідає властивостям вищих форм життя людини. Духовна сутність сучасної людини виявляється у ставленні до навколишньої дійсності, природи, мистецтва. Питання сучасного виховання людини, особистості як духовної цінності завжди була в центрі уваги

майбутнього митця. Формуючи духовний світ наших сучасних студентів необхідно спиратися на всі рівні, на весь духовний досвід і пам'ятати про особливе значення й важливість використання духовних традицій на заняттях, як важливого чинника у становленні сучасної особистості майбутнього діяча мистецтв.

Отже, взагалі не можна бути митцем, вихователем, співаком, учителем без духовної культури. Масштаб особистості педагога визначається мірою його включеності до загальнолюдської культури, професійними знаннями та навичками, мірою людського такту в поведінці, та мірою його духовності.

Література:

1. В. А. Сухомлинский. Потребность человека в человеке. М., 1981.
2. В. М. Гриньова. Педагогічна культура майбутнього вчителя. ХНУ, 1996.
3. В. И. Петрушин. Музыкальная психология. М. 1997.
4. М. С. Коган. Філософська теорія цінностей. Спб., 1997.

УДК 80 Загальні питання лінгвістики та літератури. Філологія

ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СВІТ РОМАНУ І. БАГРЯНОГО «ТИГРОЛОВИ»

Чмихун Н.О.,

*учитель української мови та літератури
Дігтярівського навчально-виховного комплексу
Новгород-Сіверської міської ради
Чернігівської області*

У статті розглянуто фразеологічні одиниці як один із найяскравіших засобів художнього слова роману Івана Багряного «Тигролови», з'ясовано їх особливості та специфіку вживання у творі.

Ключові слова: фразеологізми, фразеологічні вирази, фразеологічні одиниці, лексичні одиниці, генетичний принцип.

Проблема вивчення особливостей вербалізації індивідуальної мовної свідомості на сучасному етапі розвитку лінгвістики набула

особливої актуальності. Предметом пильної уваги вчених залишаються фразеологізми, їх структура й функціональне навантаження в художніх прозових текстах, що дозволяє висвітлити не лише художнє осмислення світу автором, а й засвідчити можливості мови в розвитку семантики лексичних одиниць, взаємодії прямого, переносного й образного слововживання.

Мова роману «Тигролови» дуже насичена фразеологізмами. З першої сторінки твору занурюєшся у світ фразеологічних одиниць різних видів. Пригодницький твір є широким полем для вивчення особливостей фразеологізмів, завдяки яким письменник розкриває всі грані душі українського народу.

Дослідження роману І. Багряного «Тигролови» дозволило різнобічно поглянути на фразеологічні одиниці, як засіб збагачення й увиразнення художнього твору, описати їх класифікацію та функціональність у тексті, показати, що серед різноманітних засобів художнього відображення дійсності фразеологізмам належить особлива роль.

Аналіз фразеологічних одиниць твору здійснений з урахуванням відомих у лінгвістиці критеріїв систематизації фразеологізмів та їх типів. Зокрема, за структурним принципом (за Л.Г. Скриником) фразеологізми поділяють на такі, які організовані за моделлю словосполучення (співвіднесеність сталих сполук з окремим словом і функціонування в ролі члена речення), та стійкі фрази, що мають структуру простого або складного речення [5, с. 19–23].

За моделлю словосполучення у романі «Тигролови» використовуються такі фразеологізми, як *глуха ніч, казковий рай, кров пити, стрільнувши оком, скалозублять, бігаючи очима* та ін. До особливого розряду фразеологічних одиниць слід віднести стійкі одиниці мови твору, що мають цілісне значення, а за складом компонентів є поєднанням одного повнозначного слова з одним або кількома службовими словами. Наприклад: *як у музеї, крізь зуби, як каменяка, як у пеклі* та ін.

Типовими для роману «Тигролови» є стійкі фрази, що мають структуру простого або складного речення. Наприклад: *обличчя*

прикипає, тіпалося серце, виростили крила, душа втекла в п'яти та ін.

О.В. Кунін зазначає, що «найвища межа фразеологізмів – речення, до яких належать прислів'я» [4, с. 26]. Іван Багряний у творі використовує прислів'я-речення, які є фразеологізмами. Наприклад: *чорт ногу зломить, кожен до себе гне і свого генія потирає*.

Дослідження показало, що письменник у романі використав і фразеологізми, які складаються лише з одного слова. Це – словесні образи та символи, які формують фразеологічні одиниці. Вони не відносяться до вищезазначеної класифікації, проте, є частиною фразеологічного матеріалу. У романі «Тигрлови» їх два – «Робінзон», «піонер».

Для характеристики фразеологізмів за джерелами походження (генетичним принципом) ми використали класифікацію Л.А. Булаховського.

Дослідження показало, що у творі мова персонажів збагачена народною лексикою, зокрема, **прислів'ями та приказками**, які є фразеологізмами. Наприклад, *кожен до себе гне і свого генія потирає; не святі горшки ліплять*. Приказка: *де сядеш, там і злізеш*. Це надає твору особливого колориту, додає гумору та допомагає відчутти своєрідну атмосферу тогочасної дійсності.

Автор у романі використав і **фразеологізми-професіоналізми**. Так, *москалі без генерала* – військова тематика; *не святі горшки ліплять* – професійний вислів з мови гончарів. **Усталеним висловом з анекдотів і жартів** у романі є фразеологізм *курям на сміх* – жартівливий вислів російського походження. Релігійними фразеологічними одиницями роману є з *чорного пекла, Богові душу віддасть* – **біблійного** походження. У романі використано **вислів російського письменника М. Лермонтова «героїв нашого часу»**. Тільки у М. Лермонтова персонаж Печорін став одним із образів «зайвих людей», у І. Багряного «молодих людей – «героїв нашого часу», що їх так рясно стало, що їх ніщо ніде не втримає, що вічно літають з місця на місце, добре заробляючи, а ще ліпше розтринькуючи та

скалозублячи; скалозублячи геть з усього...Ці теж такі – прожигателі життя й кишень; може, кваліфіковані інженери, а може й кваліфіковані літуни, а може, те й друге разом...». Таким чином, автор вислову «герой нашого часу» надав омонімічного значення. Фразеологічна одиниця *все живе й мертве* теж книжкового походження, взяте із твору М.Гоголя «Ревізор». Фразеологізм *за три дев'ять земель* є усталеним казковим зворотом. Із казки Л. Керрола «Аліса в Країні Чудес» вжито фразеологізм *країна «чудес»*. Проте, у своєму творі Іван Багряний надає антонімічного значення: *країна* нещастя і лиха. Фразеологізмів за походженням з **античної старовини, перекладів поширених іншомовних висловів** у творі немає.

Більшість фразеологізмів, використаних у романі, описують людину за різними рисами характеру, а не зовнішності. Найпоширенішими тут виступають такі групи фразеологічних одиниць, які дають експресивні характеристики психічного стану, а саме: **радість:** *виростали крила, люди ожили, як на крилах;* **безпорадність, смуток, відчай:** *мчить у небуття, глуха ніч, роздираючи душу, нерви стають мляві та ін.;* **заспокоєння, покора:** *ані пари з вуст, з поклоном;* **процесу мислення:** *ламають голови; голова, що була немов гарячим оловом налята, не вповні розуму; думки, мов порвані хмаринки в небі, на цвіту прибитого, не йшла в голову;* **процесу мовлення:** *ні пари з уст, крізь зуби, аж язик мені спух, гостроязикої, язик можна звихнути;* **дій і вчинків:** *кипів (начальник), заходиться сміхом, заходився буйним плачем; держиться, як воша кожуха, пасе очима та ін.;* **негативного ставлення до оточуючих об'єктів, суб'єктів:** *країна «чудес», чорне пекло, пожирає очима, крізь зуби.*

Багато фразеологічних одиниць, використаних автором, групуються навколо назв частин тіла людини. Слово **серце** як найважливіший орган людського організму функціонує у складі фразеологізмів, підкреслюючи певні душевні переживання, хвилювання, радість чи біль: *тіпалося серце, сколихнулося серце, серця калатали, володіють серцями, серце здурило, серце*

застрибало, серце стискалось. серце тьохнуло, брала серце в лещата, тліла серцем, серце нагло затіпало. Із лексемою **нога** часто пов'язуються процеси руху: *сам чорт ногу зломить, не ступала нога людська.* Фразеологізми зі словом **голова** об'єднані навколо лексико-семантичної групи, пов'язаної з процесами мислення: *не йшла в голову, ламатимуть голови.* Лексеми **око, очі** формують ряд «бачити, бути свідком, помічати»: *пожирає очима, мчить очима, повів очима, пильнував як ока. Дивились широко відкритими очима, пасе очима, стрільнувши оком, блукають очима, полізли очі на лоба, дивиться виряченими очима, бігаючи очима, скільки оком сягнеш, стрельнула очима, очі на лоба виперло, очі на лоба вилізуть, оком не змигнеш, вп'явся в них очима, очі вп'ялись.* У творі багато фразеологізмів зі словом **зуб**. Наприклад: *скалозублять, крізь зуби, зуби з'їв, хоч дідька в зуби, до чорта в зуби.* Зі словом **обличчя** І. Багрянний вживає фразеологічні одиниці: *обличчя прикипає, металеве обличчя,* Слово **язик** використовується у таких фразеологізмах: *аж язик мені спух, язик можна звихнути, гостроязика,* Фразеологічні одиниці *попсувати собі нерви, напнуті нерви, тримав нерви* групуються навколо слова **нерви**. Зі словом **кров** автор використав такі фразеологізми: *кров пити, підпливлий кров'ю, козача кров.* **Душа** вживається двічі, а саме: *душа втекла в п'яти, Богові душу віддасть.* Крім зазначених частин тіла у фразеологізмах, у романі «Тигролови» функціонують й інші назви органів: *ні пари з вуст, душа втекла в п'яти, мороз поза шкірою, рота роззявила, як сорока в жнива.*

Істотним компонентом фразеологізму, є його граматичне значення. Воно забезпечує можливість включення цих одиниць у зв'язне висловлювання. У ході дослідження виокремлено фразеологізми твору та розділили їх за морфологічною класифікацією, поданою М.Ф. Алефіренком. До **іменникових** віднесли такі фразеологізми роману: *глуха ніч* – (що?) п'їтьма, північ; *ціла веремія* – (що?) калатнеча, галас, сварка; *«герой нашого часу»* – (хто?) зайва людина; *крапка* – (що?) кінець; *піонер* – (хто?) першопроходець; *Робінзон* – (хто?) самотня людина,

відірвана від світу; *цвіт імперії* – (хто?) визначна людина, (що?) група визначних людей; *ельдорадо* – (що?) золотий край; *нове насіння* – (хто?) молодь. Такі фразеологізми мають узагальнено-предметну семантику, виражену граматичними категоріями роду, числа й відмінку. До **прикметникових** фразеологізмів належать такі, як *мов горлиця* – (яка?) красива; *як каменяка* – (яка?) вольова; *сам чорт ногу зломить* – (який?) складний, заплутаний; *голова, немов гарячим оловом налята* – (яка?) немисляча; *мов з хреста знятий* – (який?) хворобливий, змучений; *що й мертвих підіймає* – зілля (яке?) цілюще; *не вповні розуму* – (який?) нерозумний; *зуби з їв* – (який?) досвідчений та ін. Прикметникові фразеологізми вказують на ознаку і в реченні виступають у ролі означення або іменною частиною складених присудків. **Прислівникові** фразеологічні одиниці характеризують дію, стан чи ознаку. Наприклад, *за три дев'ять земель* – (де?) дуже далеко; *прибігає з поклоном* – (як?) віддано, покірно; *скрізь зуби* – (як?) неприязно; *хоч в око стрель* – (як?) дуже темно; *на край світу* – (куди?) дуже далеко та ін. Такі фразеологізми в реченні виступають у ролі обставин. **Дієслівні** фразеологізми вказують на дію. До дієслівних ми віднесли такі фразеологічні одиниці: (що робила, робило, робили?) *тіпалося серце, сколихнулося серце, серця калатали, володіють серцями, серце здуріло, серце застрибало, серце стискалось. серце тьохнуло, брала серце в лещата, тліла серцем, серце нагло затіпало, виростали крила, заходиться сміхом, урвавши сміх та ін.* До окремої групи слід віднести **вигуківі** фразеологізми, які вказують на почуття й емоції. Деякі письменники такі фразеологізми взагалі не використовують. І. Багряний фразеологізм такого типу використав лише один раз. Так, фразеологізм *грець його й зна* – уживається для вираження незадоволення.

Для передачі однакових або подібних значень автор використовує синонімічні ряди фразеологізмів. *мов з хреста знятий, мов тінь; очі на лоба виперло, очі на лоба вилізуть; тіпалося серце, сколихнулося серце, серця калатали, володіють серцями, серце здуріло, серце застрибало, серце стискалось.*

серце тьохнуло, брала серце в лецата, тліла серцем, серце нагло затіпало; казковий край, казковий світ.

Антонімічні пари фразеологізмів, ужиті в романі І. Багряного, передають протилежні значення й оцінки. Наприклад, *заходився сміхом – заходився буйним плачем; заходиться сміхом – сміх урвався; країна «чудес» – казковий світ.*

Можливості застосування фразеологізмів значно ширші, ніж просте відтворення їх у мові. Дослідження показало, що в результаті новаторства Івана Багряного виникають оригінальні словесні образи, в основі яких “обіграні” стійкі вирази. Творча обробка фразеологізмів додає їм нове експресивне забарвлення, посилюючи їх виразність. У романі майстер пера вдається до заміни компонентів фразеологічної одиниці, зберігаючи її внутрішню форму, та створює нові. Таких фразеологізмів у творі багато (39). Наприклад: *мчить очима, обличчя прикипає, казковий край, казковий світ, шоста частина світу, цвіт імперії, золоте ельдорадо, володіють серцями; метушились, як сарана на озимині; нерви стають мляві, загубивши межу між ніччю і днем, урвавши сміх, земля скінчилась, тримало мертвим похватом; у голові, що була немов гарячим оловом налята; чорна гора зсунулась, що й мертвих підіймає (зілля), моя хата – твоя хата; аж язик мені спух, нове насіння, москалі без генерала; гостра, як швайка; рота роззявила, як сорока в жнива; думки, як порвані хмаринки в небі; не йшла в голову, поглинула темрява; ані шелесне, ані гукне; напнуті нерви; там, де сам дідько не дістанеться; переплуталось в голові; брала серце в лецата, тримав нерви, втопити тугу; припустили, як дрібен доцик; корчився, як прут на вогні; очі вп'ялись.* Оскільки такі фразеологічні одиниці не зафіксовано в словниках, то їх називають індивідуально-авторськими. Такі “обіграні” фразеологічні вирази допомагають автору донести ідеї до читачів, вплинути на їхні емоції.

Отож, можна без перебільшення сказати, що мова роману І. Багряного багата на фразеологізми різних за структурною, граматичною, генетичною класифікаціями. Фразеологізми,

використані в романі, виражають поняття з найрізноманітніших сфер життя й діяльності жителів Далекого Сходу. Майстерним добром фразеологізмів письменник створює відчутно живий, повнокровний потік мови, – у ньому одночасно багато радості, гумору, болю та хвилювання. Такі фразеологічні звороти якнайкраще передають емоційний стан персонажів, дуже поживають їх діалоги. Вживання фразеологічних одиниць у творі Івана Багряного – це не просто формальне поєднання слів, а індивідуально-авторська картина світу, де автор через призму власного світосприйняття оцінює людей, предмети, явища і дії, відкриває перед читачем нові горизонти поглядів.

Література:

1. Алефіренко М.Ф. Лінгвокреативні процеси формування фразеологічної семантики // Мовознавство. – 1988. – №5.
2. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків, 1987. – 198 с.
3. Багряний І.П. Тигролови: Вибрані твори / Вступ. ст., упорядкув. І прим. Г.М. Жуковська. – К.: Книга, 2007. – 368 с. – (Твори укр. емігрантів)
4. Кунин А. В. Что такое фразеология / А. В. Кунин. – М.: Наука, 1966. – 93 с.
5. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. К. : Наукова думка, 1973. 278 с.

НОТАТКИ
